لەچاپکراوەکانی ئەمیندارێتی گشتی
رۆشنبیری ی و لاوان

بزەی سروشت

شیعر

پیربال محمود

PIR
٣٢٥
ب٣م/

١١٣ كوردی
١٣٥٢ كوردی

لەچاپکراوەکانی ئەمینداریتی گشتی
رۆشنبیریی و لاوان

بزەی سروشت

شیعر

پیربال محمود

صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
کتابخانه
مرکز مهاباد

شماره ثبت ۱۳۰۰۷
تاریخ ثبت ۹۱/۱۰/۲۸
شماره رده بندی کنگره PIR
۳۲۵۶
۴ب۳م/

برایان : هەڵگرن وێنەم لە لاتان ،
بە یادمکەن لەگەڵ ئێوە ژیاوم
لەگەڵ ڕەنگی گەلاتان ڕۆیی ڕەنگم ،
بە بێژنکی بەلاتان بێژراوم
لەگەڵ ئێوە لەباخان هاتوچۆم کرد ،
لەگەڵ ئێوە بە شاخان هەڵگەڕاوم

پێشکەش

پێشکەشە بەو کەوەك پەری
ناسك بوو ، وەك شۆخەزەری
پێشکەشە بەو گوڵەی کەوا
بە نائومێدی هەڵوەری
پێشکەشە بەو ئەستێرەیەی
لەئاسۆی ژینم تێپەڕی
لەپڕ ئاوابوو ، وونبوو لێم
تروسکەی چاوی گەوهەری
لەدوای خۆی بۆ چەرمەسەری
جێی هێشتم بۆ دەربەدەری
دیدە قەشەنگی نەونەمام ،[1]
گۆنا پەڕەنگی ، ڕووپەری
دونیا نەدیتەی خێر نەدیو ،
لەشادمانی بێبەری
پێشکەش بە ئەو بێ زایەڵەم ،
چریکەم ، کێشو لەنگەری[2]
چلۆن لەبیر ئەکەم چلۆن
بزەی نیانو دڵبەری ؟
نەخشو نیگاری دیمەنی ،
بریقەی ڕەنگی شەستپەڕی
ئەگریجەو پەرچەمو قژی ،
ئاوریشمی تاجەکەی سەری
گەردانەی گەردنی گەشی ،
پڵپڵەی سوخمەکەی بەری

بازبەندی بازووی ئەسمەری ،
هەیاسەی قەدو کەمبەری
نازو توانجو گەنجەفەی ،
گاڵتەی بەتامو شەککەری
وەستانی لەبەرامبەرم ،
وەستانەم لەبەرامبەری
سوتانی لەدەوروبەرم ،
سووتانم لەدەوروبەری
مەکەن لۆمەم مەکەن ، مەکەن
لەسەر شەپۆرو چەمبەری
بەهەشتی خەونم بوو ، منیش
بەهەشتی خەونی بێزەری
بێجگە لە تاسەی حەزی من
چی نەدی گیانو جگەری
بۆم ببوو بە مژدەدەرم ،
بۆی ببووم بە مژدەدەری
تا هەم ئەژی لەنێو دڵم ،
ئەمینێ وێنەی پەیکەری
سێبەری سایەدارم بوو
کوانێ ؟ لەکوێ ما سێبەری ؟
خوای میهرەبان بوو دانەری ،
بۆ خۆی بردەوە دانەری
ئەیان ووت : زۆر بەختەوەرم
کوا ؟ لە کوێما بەختەوەری ؟ !
شەککەرم چاندو خوێم ڕنی
خوێ چ خوێ ؟ خوێی دەردەسەری !
ئەمرۆ نە بەی ، نە مەی لەلام

ماوون ، نە نەی هونەروەری
لەگەڵ بەهاری تەمەنم
ڕۆیین ، لەگەڵ زەردەپەڕی

*   *   *

(١) پەڕەنگ : بەڕای قەڵەو : پەنگر ، پشکۆ .
(٢) کێش‌ولەنگەر : وەزن‌و قافیە .

سەرنج و وێنە

سـەرنجی هەستی مـەستم دا بـە چـاوم
بـەرەو ئـاسـۆی ژیـانی تێـك شكـاوم
نـەبـوو ئـەستێـرەیێ تـاكـو تـروسكـەی
بگـاتـە نـاو شـەوی گیـان و هـەنـاوم
ئـەگەر سـەیری دوو چـاوم كەی ئـەبینی
لەئێش و خـەم چـەقـاون هـەردوو چـاوم
درێغی مـن نـەبـوو ڕوودا وی گـەردوون
ڕمـانـدی پـەیكـەری تـاسـەی بـەتـاوم
ئـەگینا بـولبـولێكی نـەغمـەخـوان بـووم
لەنـێرگـزجـاڕی خـاكی خـۆش كـراوم
هەزار خرپەم ئەخستە گوێی نیسـاران ،
هەزار چرپـەم ئەخستـە گوێی شـەتاوم
هــەزار بـەنـدم ئـەدا گـۆینـدە بێـژان
لە دەنگی دەن لەئـاهـەنگـان بـە نـاوم
هــەزار نۆتـەو هەزار سمفـونی نـایـاب ،
هــەزارو یـەك ژەنـەی هــەڵواسـراوم
خـولی چـۆپی بـە پیـكی دووزەلەی مـن
ئـەهاتـە جـۆش لەسـەر شـانـۆی ڕمـاوم
بـرایـان : هــەڵگـرن وێنـەم لە لاتــان ،
بـە یـادمكـەن لەگـەڵ ئـێـوە ژیـاوم
لەگـەڵ ڕەنگی گـەلاتــان ڕۆیی ڕەنگـم ،
بـە بـێـژنـكـی بـەلاتـان بـێـژراوم
لەگـەڵ ئێوە لەبـاخان هـات و چۆم كـرد ،

لەگـەل ئێـوە بـە شـاخـان هـەلگـەڕاوم
لەگـەڵ ئێـوە لەئـاست پـۆلی جـوانـان
لەگـەڵ لاف و گـەزافی خـۆم دوواوم
لەنـاو ڕەنگی چـریکـەم ڕەنگی داران ..
دیـارە ، ڕەنـگـی بـێـسـتـان و بـەراوم
قەڵبەزەو بـەفری لوتکـەی بەرزو بـاڵام ،
پـەپـولەو هـەنـگ و ئـاسکی ڕاکشـاوم
لە داران و لەگـوڵزاران بـپـرسـن
ئـەوان پێتـان ئـەڵێن چۆنـە خـونـاوم ؟
بـەهـەشتم نیشتمـانـە ، خـۆشـەویستم
گـەلە ، ئـێـوەن لەژیـنـا دایـك و بـاوم
دڵێـکم بـوو لەتـێـکـم دا بـە ئـێـوە ،
لەتـێـکـم دا بـە یـاری شـۆخ و لاوم
لەتێ گڵپـە ، لەتـێ پـڕشنـگی شـادی ،
لەتێ شـۆڕش ، لەتێ تـاسـەی هـەلاوم
ئـەگـەر مـردم لە گـۆڕسـتـانی شـارم
لە گـۆڕم نـین ، لەتـەك یـاری نـەمـاوم
ئـەمن (مەم) بـووم لە بـاخی ئـاڵ و والای
ئـەویش (زین) بوو لە بـاخی بەر هـەتاوم
ئەمن (فەرهاد) ی کێوی نیشتمـان بووم ،
ئـەویش (شیـرین)ی گیـانی پـڕ گـوڵاوم
لەسـەر دوو کێـلی گڵکـۆم وا بـنـووسن
یـادم بـکـەن دوای ژیـنـی تـەواوم
شـەهیـدێکم لەگـەڵ خـوێنی شـەهیـدان
بـە خـاکـی پـاکی ئـێـوە هـەڵسـواوم

* * *

هەولیر : ١٩٧٠

پێناسی شاعیر

خۆ مەلی یانەی چریکەداران
بزانێ منیش وەکو باڵداران
گۆرانی ئەڵێم بۆ عیشوەداران
لێرە ، لەباخی پۆڵی دڵداران
خۆی ئەخاتە بەر سۆڵی ئەوو ئەم
تا پێی ببەخشم زەنگی زایەڵەم !

* * *

خۆ مانگی ڕووناک کاتی نیوەشەو
بزانێ منیش وەك تریفەی ئەو
ئەدرەوشێمەوە ، لەسەر عەرشی نەو
بۆ پەریزادەی خەونی خۆشەخەو
ئەکوژێتەوە لەوێدا ئەو دەم
نقوم ئەبێتە ناو دەریاچەی بەتەم !

* * *

خۆ گوڵی بۆندار لەئینجانەی شەنگ
بزانێ منیش وەك ئەووم بە ڕەنگ
هەیتم بۆ ، هەیتم دیمەنی قەشەنگ
گەشتر لەتیشکی خەرمانەو گەزەنگ
ئەوەرێ وەکو گەڵای زەردی چەم
ئەتاوێتەوە لە دۆزەخی خەم !

* * *

خۆ هەنگی شەنگی ترۆپکی چیام ...
بزانێ منیش وەك ئەو دڵنیام
پەرۆشی قەندو تەندی نێو گیام
خۆی ئەخاتە بەر پێڵاوی سیام[1]
تا پێشکەشی کەم خۆشاوی بەهرەم
قومی یەکەم و دووەمو سێیەم !

خۆ پەپولەی ناو مێرگی گوڵ گوڵم
بزانێ منیش بە هەموو دڵم
کەرنۆش ئەبم بۆ خونچەی سەرچڵم
دێ هەڵدەنیشێ لەلای سونبولم
سەرنج ئەداتە پریشکی دیدەم
تا پیرۆزی کەم بە گڕی خەندەم !

* * *

خۆ وێنەکێشی پەیکەرو کاڵام
بزانێ منیش بە ئاڵو واڵام
بەهەستو نەستو ڕازو سکاڵام
ئەکێشم وێنەی سروشتی باڵام
چیتر ڕیشەکەی بەرامبەر ڕیشەم
بەکار ناهێنێ لەبەر ئەندێشەم !

ئەی خوێنەوەران : ژێی تاران منم
دەردەنگی زەنگی قەتاران منم[2]
سازی سەر شانۆی نیگاران منم
پێشەنگی تیپی هوزاران منم
منم بۆ جیهان بەرامەو بەرهەم ،
دڵ نادەم بەزۆر ، زۆر نادەم بەکەم

زاخو : ١٩٥٦

(١) سیا : ڕەش
(٢) دەردەنگ : صدی .

کوانێ تەمەنم ؟

کـوانـێ تـەمـەنم ؟ مـن بێتـەمـەنـم
نـابینی تـاکـو ئێـستـا ڕەبـەنـم ؟
نـابـینـی ئـاوی چـیـمـەنم چـکـە ؟
کـوانێ لەکـوێ مـا ئـاوی چیمـەنم ؟
نـابـیـنـی زەردەخـەنـەی جـوانـیـم
کـوژاوەتـەوە لەسـەر دەهـەنـم ؟
نـابـیـنـی ووزەی کـاتـی لاویـەتـیـم
نـەمـاوە لەنـێـو گـیـانو بـەدەنـم ؟
نـابـیـنـی داوی سـپـیو ڕەشبـەڵەك
پێی نـاوەتـە سـەر ملو گـەردەنم[1] ؟
بـەهـارم ڕۆیـی بـە نـائـومـێـدی
نـە گـوڵاڵەم مـا ، نـە یـاسـەمـەنـم
خـەزان سەری خۆی هەڵدا لە ئـاستم ،
هـێـرشی بـردە بـاخـی ڕۆشـەنـم
سـەیری هـەر لام کـەی گـەڵاڕێـزانـە
لە دارسـتـانـی ژیـنو تـەمـەنـم
هـەر گـەردەلوولە خـول ئـەخـواتـەوە
لەگـۆڕەپـانـی ڕەزو گـوڵشـەنـم
هـەر ڕەهـێـڵەو هـەر بـاوو گـەرداوە
گـەشکـە ئـەگـرنـە ژینی شـکـەنـم
نـیـیـە قـوژبنێ خـۆمـی تـێکـوتـم ،
نـیـیـە کـەلەنـێ بـێـتـە کـەلەنـم
نـە دەنگم دەنگـە وەك جـاری جـاران ،
نـە زەنگم ، زەنگـە ، نـە نـەی دەگمـەنم

نـه خـۆرم خـۆره ، نـه مـانگی پـڕم ،
نـه کـوڕم کـوڕه ، نـه ئـه‌نـجـومـه‌نم
نـه چۆپیم چـۆپی ، نه سـه‌مام سـه‌مـا ،
نـه زوڕنـام زوڕنـا ، نـه زوڕنـاژه‌نـم
دوێنێ له‌وێنه‌ی ئاسۆی به‌هـه‌شت بووم ،
ئـه‌مـڕۆ له وێنـه‌ی ئـاسـۆی کـوڵخـه‌نم
دوێنێ له‌گـه‌ڵ (بۆ) له‌چـه‌نه‌چـه‌ن بووم ،
ئـه‌مـڕۆ له‌گـه‌ڵ (سـۆ) له چـه‌نـه‌چـه‌نم
دوێنێ تـاری خـۆم بێخـه‌م ئـه‌ژه‌نی ،
ئـه‌مـڕۆ تـاری خـۆم بـه خـه‌م ئـه‌ژه‌نم
دوێنێکه هاوڕێی ده‌ف و ده‌ف‌زه‌ن بووم ،
ئـه‌مـڕۆکـه بـه‌بـێ ده‌فـو ده‌فـزه‌نـم
کـوا به‌ختـه‌وه‌ری سـه‌ره‌تـای گـه‌نجیم ؟
کـوا زه‌رده‌پـه‌ڕی خـۆری بـه‌نـده‌نم ؟
(خه‌مم شه‌نێ بوو لێم بوو به دوو شه‌ن)[1]
بـۆ کوێ بـه‌باده‌م خـه‌می شـه‌ن‌شـه‌نم ؟
له‌گـه‌نـم دانـا بـۆ ئـاوی بـاران !
نـه بـاران بـاری ، نـه مـا له‌گـه‌نـم
بـه‌نـم‌دا جـۆلا بـۆ کـری هـیـوا ،
نـه هـیـوام بـیـنـی ، نـه کـرو بـه‌نـم
ئـه‌ی ئـه‌وه‌ی سـه‌یری دیمـه‌نم ئـه‌کـا
حـه‌سـره‌ت ئـه‌کێشێ له‌ئـاست دیمـه‌نم
بـپـرسـه له‌وه‌ی کـه گـووڵ وه‌ڕێـنـه
بـۆ کـوێ وه‌رانـدی گـوڵی ئـه‌ڵوه‌نـم ؟
چ سـودێـکـی سـه‌نـد له‌وه‌رانـدنـی ،
چ سـودێـکـی دا گـه‌ل‌و ڕه‌سـه‌نـم ؟ !
هـێـنـده پـه‌ڕۆشی چـقـڵی ده‌وه‌ن بـوو

دە پـیـرۆزی بـێ چـقـلی دەوەنـم
هــەر گــوڵاڵەیــێ خــوێــنــی لاوێــکــە
مــەیــووە لەنـێــو مــێــرگــی وەتــەنــم !

هەولێر : ١٩٧٢

---

(١) ئەم دێرە شیعرە لەشیعرێکی مەولەوی نەمر وەرگیراوە .

بۆ بووکی وون بوو

ئەی ڕەنگی شەنگی شەنگەداری من ،
ئەی دەنگی زەنگی ئاهەنگداری من
من داهێنرابووم بۆ دیداری تۆ ،
تۆش داهێنرابووی بۆ دیداری من
کاتێ کە وون بووی لە گوڵشەندارم ،
شەوی لێداهات گوڵشەنداری من
ئیتر دڵی خۆم دی لە تاریکی ،
تاریکە دڵی خڕپەداری من
نە ئەستێرەیێ ، نە تریفەیێ
نییە لە ناخی برینداری من
بێ ، بگەڕیوە ، بە گەڕانەوەت
ئەڕازێتەوە سایەداری من
مێوەی درەوشاو ئەبێتە چرا ،
دارمێوە ژووری پڕشنگداری من
بێ ، ڕۆشەنم کە وەك جاری جاران ،
هەر تۆیی ، خۆری ڕۆشەنداری من
هەر تیشکی تۆیە ئەدرەوشێتەوە
لەهەستی مەستی چرپەداری من
ڕاپێچم ئەکا بەرەو ڕووناکی ،
بەرەو ئاسۆگەی ڕەونەقداری من
هەر تۆیی ، تۆیی بووکی لاویەتیم ،
هەر تۆیی ، تۆیی عیشوەداری من
هەر تۆیی زەری شیعرو ئەندێشەم ،
هەر تۆیی پەری گزنگداری من

پەپولەی زاڕۆ بە دەیدەنی تو
دێتە بەزمگەی مژدەداری من
ئەسوڕێتەوە لەسەر پشتی ، (با)
لەماوەی باخی بەهاداری من
وەك گوڵئەستێرەی شەوی شەوگاران ،
وەك بزەی دەمی شەبەقداری من
بۆ زەماوەندو ئەگلەنجەی تۆیە
شریقەی پەنجەی بەهرەداری من
بۆ تۆیە ، بۆ تو زایەڵەی باڵای
چریکەی مەلی نەشئەداری من
شەققەی شاپەڕی ئەگاتە شاران
نییە گوێ گرێ لە باڵداری من
تیبگاڕازی مرازی زیبای ،
ناخی پڕ ئاخی گڵپەداری من
هەر شوێنێ ئێستا لێرە نەخشاوە
بە دڵداری تۆو بە دڵداری من
لوتکەی بڵندو دارستانی چڕ ،
ئەشکەوتو زوورگی گەوەداری من[1]
بەلارو لەبخەت ، بە لەپو پەنجەت
ڕواندراوە ئەسپینداری من
لەهێمنی تۆ هێمنی ستاند
سێبەری شاخی ناوبانگداری من
لەنێو پێلوی تۆ دیدەی چنیوە
ئاسکۆڵەی باخی لەنجەداری من
نەوجوانانی دونیای جوانان
لێرە دیارن لە کرداری من
لە ووردەکاریو جوانکاری من ،

له بڕگەی شیعری شەپۆلداری من
ئەی پەریزادەی خاکی دڵپاکان ،
ئەی زەریزادەی پایەداری من
تاشیان بۆ تۆ پەیکەرێکی وا
لە زێڕو زیوی مایەداری من
هەتاکو ماوم ئەمەکداری تۆم ،
چونکە هەر تۆ بووی ئەمەکداری من

پێنجوین : ١٩٥٧

چەپکە گوڵ

بۆ یار

خێرا ئەی چەپکە گوڵی ڕەنگاو ڕەنگ
بڕۆ بەر دەمی یاری شۆخو شەنگ
بڕۆ بۆ کۆشکو بانێژەی بەرزی ،
ژووری ڕازاوەی بە تەرزاو تەرزی
دابەزە لەنێو گوڵدانی گەشی ،
بەرامبەر بڕوو برژانگی ڕەشی
تاسەم دەربڕە بەرامبەر تاسەی ،
هەناسەم تێکەڵ بکە هەناسەی
بپرسە : چۆنە حاڵی ، هەواڵی ؟
چۆن ڕائەبوێری کاتی بەتاڵی ؟
چۆنە ؟ چۆن ئەژێ لەگەڵ دڵسۆزان ؟
لەخاکی پاکی پۆڵی پیرۆزان ؟
لە نێرگزجاڕان ، لەلای دڵارامان ،
لە مێرخوزاران ، لەلای گوڵەندامان

بەهاران ، لەگەڵ دەنگی هوزاران ،
هاوینان ، لەگەڵ زەنگی قەتاران
خەزانان ، لەگەڵ خاشاکی دۆڵان ،
زستانان ، لەگەڵ هاژەی شەپۆلان

چۆنە ؟ چۆن ئەژی لەگەڵ دڵبەران ؟
لەسەر ڕووباری سپیو ئەسمەران
بپرسە کاتێ لەبەر ڕووی وەستای :
ڕابردووی خۆش بوو یانەخۆ ئێستای ؟
جێگای وی خۆشە یا جێگای ئێمە ؟
بارەگای وی یان بارەگای ئێمە ؟
وەگەر لەناکاو پەنجەی نیوەشە
دوو پێڵوی نەخشاند بە کلچوکی خەو
نقوم بووە نێو خەونی ڕابردووی ،
گێژی ئاواتی تاف بابردووی
چاوی خەواڵووی کەوتە ژێر برژانگ ،
خەرمانە هەڵهات لەچوار دەوری مانگ
پەری دڵداری هاتە بان سەری ،
خولی خواردەوە بە باڵ و پەڕی
تیری چەقاندە ناوەندی دڵی ،
بازووی ئالاندە گەردنو ملی
زەردەخەنەی گەش وەك تیشکی شەوسوو
خوێ نوواند لەسەر دەمو لێوو ڕوو
ئا ، لەو کاتەدا ئەی چەپکی قەشەنگ
ئەی ئاوارە ، ئەی یاقوتی بێ ژەنگ
ئا لەو کاتەدا لەسەر سینەکەی ،
لەسەر چوارپایەی زەرد و شینەکەی
پەڕت بکەوە لەمیان دەستی ،
بلاوێنەوە موچڕكو هەستی
بە بۆنی لالەو نێرگزو شەوبۆت ،
عەتری مێخەكو وەنەوشو هێرۆت
بڕوانە بالاو قەدی باریکی ،

ڕوخساری ساف‌و زولفی تاریکی !
لەوێدا ، لەنێو ژووری ڕووناکی ،
لەتەك ڕایخ‌و سەرینی پاکی !
وەی ! چەند قەشەنگە ، پەخشندەی خوایە
بووکی ڕازاوەی تاسەو نەوایە !
ئەی چەپکە گوڵی نەوبەهارەکەم ،
کاتێ کە ئەڕۆی بۆ لای یارەکەم
هەنگاو بە هەنگاو ، قۆناخ بە قۆناخ ،
لەم دۆڵو شاخە بۆ ئەم دۆڵو شاخ
هەڵگرە بۆ لای مرواری چاوم ،
هەڵمی حەسرەت‌و گڕی هەناوم
هەڵگرە بۆ لای فرمێسکی پێلۆم
لەجیاتی دڕو گەوهەرو لولوم
گیانم لەگەڵ تۆ لەنێو گوڵاوان ،
هەڵ ئەفرێ بۆ لای تیشکی هەڵاوان
کاتێ کە وەستای لەبەرامبەری ،
سەرنجت دایە تاجەکەی سەری
بڵێ : لاوەکەت «فەرهاد»ی کێوان
کەوتووە لەوێ لەڕەزی مێوان
وەکو چۆن «وەلی» مەلوول بوو بو «شەم»
ئاوا مەلول‌و ماتە وەکوو ئەم !
شێواوە هەردەم لەگەڵ ئاسکۆڵان
ئەسوڕێتەوە لەدەشت و چۆڵان
پاڵ ئەداتەوە لەسای درەختان ،
بە بەر با ئەدا داخی دڵ سەختان
لەسەر شاپەڕی بای یادگاری
ڕەوانەی ئەکا بۆ کردگاری

ئەویش ڕەوانەی ئەكا بۆ لای تۆ
خۆی بخاتە بەر دەگای قەڵای تۆ
وەكوو یەخسیرو دیلو قوڵەڕەش
وەكوو دێوەرەو قەرەجی گەردەش
ئەپرسێ لەچەم ، لەشەونمو تەم
لە گوڵی بێدەم ، لەمەلی بێخەم
كوا گوڵەندامو نەوجەوانی من ؟
كوا نەونەمامو ئەرخەوانی من ؟
كوا هۆگر ؟ كوانێ خۆری ڕۆشەنم ؟
كوانێ نیگاری باخو گوڵشەنم ؟
كوا پەری ؟ كوانێ ئێسك سووكی من ؟
كوا زەری ؟ كوانێ تازەبووكی من ؟
كوانێ ؟ لەكوێیە یاری نازدارم ؟
لەكام گۆشەیە بەهی بۆندارم ؟
كوانێ ؟ لەكوێیە ڤیانی دڵم ؟
بەرامەو بۆنی خونچەی سەرچڵم ؟
ووشەی بەتامو هەڵبەستی چامەم ،
پڕشنگی شەنگی پەیامو نامەم
ئارەزووی ڕیشەو زاخی هونەرم ،
خۆراكی ڕەگو زادی جگەرم
لەكام تەلاری نهۆم نهۆمە ؟
لەكام هەواری بێ ئاوو چۆمە ؟
ئەپرسی ، بەلام نایەتە بەر گوێی
دەنگێ لەشاخێ ، لەدارو چرۆێی
چ ڕەوای مافە ژیانی وابێ ،
ناسۆری بەبێ پێچ و دەوابێ
ئا ، ئەی چەپكە گوڵ ، ئەی پەیكی هەستم

ئەمانە بلێ بە خۆشەویستم
هێدی ، لەسەرخۆ ، نەك بە پەلەپەل
برۆ دەی برۆ ، برۆ خوات لەگەڵ
بەڵام کاتێ کە خۆری ڕەنگاو ڕەنگ
سەری دەرێنا لەبەندەنی شەنگ
کپکپ ڕژایە هەناوی یانان ،
گەڕا لەناخو گیانی ئینجانان
شالووری شادی لە سایەداران
کەوتە زایەڵە بۆ هەرزەکاران
گوڵاوی بۆندار هەڵچوو لە گوڵان
پەروانە لەرزی لەدەورەی چڵان
گەلاوێژی ڕۆن لەئاسۆی بەرین
ئاوابوو ، سەری نایە سەر سەرین
شەونم لەپۆپەی نێرگزی کەژاڵ
بریقایەوە وەك بزەی منال
لاله لاسکی خۆی وەکو دڵداران
ئاڵاندە پەرو باڵی باڵداران
دیاربوو لە دوور بۆ بێگوناهان
وەکوو مەشخەڵی ئازادی خواهان
ئەوسا ئەی چەپکە گوڵی نەورۆزم
ئامۆژگاریت بێ ووتەی پیرۆزم
نەکەی دانیشی لەلای ئاوارەم
لەبەر پەیکەری ئەو قەد چنارەم
با پەڕی زیندووت بێتە ئاوزینگدان ،
خنج خنج گەڵاکەت برژێتە گوڵدان
با چاوت وەکوو چاوی کەساسان
بژاکێ لەئاست خودا نەناسان

چاکترە لەوەی کاری بەدکاران
ببینی ، یاخود نەوەی خونکاران !
بۆ هەراش بوونی چقڵی نێو دۆڵان
هەڵئەگەچلێنن گوڵی تەپۆڵان !

هەولێر : ١٩٦٣

فەرامۆشم نەکەی

بەهاران کاتێ گوڵ پشکوت لەگوڵزاری گوڵەندامان
خـوداوەندی جـوانی هاتـە بـانیـژەی دڵارامـان
شەرابی پاکی مەیۆشان درەوشاوە لەنێو جامان
لەوێدا ، لەو کەیفگایەی کەتییا بوین لەگەڵ ڕامان
فەرامۆشم نـەکەی گیـانە ئـەمن شایـانی باڵاتم
هـەتامـاوم لەدونیـادا تـروسکـەی ئـاڵو واڵاتم

* * *

لەهاوینا لەکاتێکا کە خۆر هەڵهات لەپشت کێـوان
کەزی تاڵتاڵو زێرینی ڕژایە سەر بـەیو سێوان
لەکـاتـێ هـەر دڵێ مـەسـتبـوو بـەمـیـسـکو عـەبـنـەری
لێوان
لەوێـدا لەو هـەوارگـایـەی کـە زۆرجـار لێ ی ئـەبـین
مێوان
فەرامۆشم نەکەی گیانە ، ئـەمن شایـانی باڵاتم
هـەتامـاوم لەدونیـادا تـروسکـەی ئـاڵو واڵاتم

* * *

لەپایزدا ، لەکاتێکا کـە باخ ڕووتـا لە کۆسـاران
کەوو قومری بە کوڵ گریان لەسەر ئاواتی شاکاران
لەکاتێ گەردەلولی بۆر سوپای هێنا وەکـو هاران
لەوێدا لەو پێشەنگایەی کەتۆم لێ دی لەگەڵ یاران

فەرامۆشم نەکەی گیانە ، ئـەمن شایـانی باڵاتم
هەتاماوم لە گوڵشـەندا تـروسکەی ئـاڵو واڵاتم

* * *

لەزستانا ، لەکاتێکا هـەور گرمـا لەگوێی دۆڵان
گەواڵە کردیە ڕێژنـە لەسەر کێـوو چەمو چـۆڵان
لەکـاتێکا گیـاوگۆڵت ئـەدەیتە پـۆلی ئـاسکـۆڵان
لەوێدا لەو پەرستگایەی کە ئەنـوارێتە گـردۆڵان
فەرامۆشم نەکەی گیانە ، ئـەمن شایـانی باڵاتم
هەتامـاوم لەگوڵشـەندا تـروسکەی ئـاڵو واڵاتم

ئەرادن : ١٩٥٦

ئەگەر

ئەگەر خۆری بەیان هەڵهات لەبەر کۆشکی شەبەقداران
گڵۆڵەی تیشکی داوداوی درەوشاوە لەسەر داران
پەڕندەی چەم چریکاندی لەچیمەتزاری نازداران
ئەگەر بۆنی گوڵان پەرت بوو لەنێو ئاهەنگی دڵداران
ئەبێ گیانە بە دڵپاکی
بە ناخی پڕ لە ڕووناکی ..
بەیادمکەی لە گوڵشەندا لەگەڵ ئاوازی باڵداران !

* * *

ئەگەر مانگی جوان دەرکەوت بەرامبەر پەنجەرەی پاکان
تریفەی چاوی ئەستێران گەیشتە گیانی خەمناکان
پەری حەز هاتە بەر دیدەی خەواڵووت چەشنی بێباکان
ئەگەر پێڵوت لە کڵچوکدا بە خەونی خۆشی ڕووناکان
ئەبێ گیانە بە دڵ پاکی
بە ناخی پڕ لە ڕووناکی ...
بەیادمکەی لەگوڵشەندا لەخەونی خۆشی دڵچاکان !

* * *

ئەگەر بووکی بەهاری شەنگ گەڕا وەك ڕاژیلەی شادان[1]
چووە سەردانی گوڵزاران لەگەڵ چینی پەری زادان
لەچۆپی تاڤی نەورۆزت سەری هەڵدا بە خۆبادان
ئەگەرمەی گێری شاکاران شەرابی ڕێژتە نێو بادان
ئەبێ گیانە بە دڵپاکی
بە ناخی پڕ لە ڕووناکی ..
بە یادمکەی لەگوڵشەندا لەنێرگزجاری ئازادان

* * *

ئەگەر خێڵی خەزان دەرکەوت لەڕێی خێڵی هونەرمەندان
لەشانان هەنگی ڕەنگاو ڕەنگ فڕین بۆ کیوو دەربەندان
پەپولەی قنج لەنێو وەردان لەخۆچوو ، هاتە ئاوزینگدان
ئەگەر هەنگوین لەچنگ مەندان نەما ، شیلە لەنێو قەندان
ئەبێ گیانە بە خەمناکی ،
بە ناخی پڕ لەسامناکی ..
بەیادمکەی لەچەمبەردا لەگەڵ ناڵەی سیامەندان

* * *

رایات : ١٩٥٩

---

(١) ڕاژیلە : مدلل

ئەشكی نامرادی

لەسەر تۆپەنگی ئازادی
ژیام كاتێ بە دڵشادی
ئەوێستاكەش بە بەربادی
بە ناخۆشیو بە ناشادی
ئەرێژم ئەشكی بێدادی ![1]

* * *

لە سایەو سێبەری دارم
لە نێرگزجاڕی بۆندارم
لەوێ ، یاری ئەویندارم
ئەدی ئێستاش لەسای یادی
ئەڵێم : كوا قەدی شمشادی ؟

* * *

لە كوێ ما دڵبەری شەنگم ؟
بەیو نارنجو لالەنگم
لەكوێ ما تابە دەردەنگم ؟
بڵێم پێی : تۆ پەری زادی
وەكو (شیرن)ی (فەرهاد)ی !

* * *

گەڕام خاکی وڵاتی خۆم
بەشوێن بوکی خەڵاتی خۆم
گەڕام شارو قەڵاتی خۆم
لە (هەولێر) تا (مەهاباد)ی
نەبوو وێنەی لەئیجادی !

* * *

نەبوو هاوتای لەمەنگیدا
لەکۆکی و شۆخو شەنگیدا
لەچاڵاکی و چەلەنگیدا
لەشاخی خاتو (خانزاد)ی
لەباخی پڕ سەباو بادی !

* * *

نەبوو شێوەی لەنێو شێوان
لەسای داری بەیو سێوان
لەپاڵ یاڵو کەژو کێوان
لەخاکی پاکی ئەژدادی ،
لەجێو دێو بنیادی !

* * *

لەهاوینا هەوارگام بوو
لەزستانا پەرستگام بوو
بەهاران بۆنی ڕێگام بوو

خەزانان شەکەکەرو زادی ،
پەناو پشتگیرو فریادی !

* * *

هەموو ئاواتی زاوایییم
گەزاف و لافو خۆبایم
ترۆپکی بەرزو بالایم ..
ئەما ، گشتی بە بەربادی
لەوێ وونبوون بەنامرادی !

* * *

فەلەکەك چەرخت سەرەوژێر بێ
وەکو من خەم بەتۆ فێر بێ
ئومێدت هەر لەهەڵدێر بێ
چی جەللادێکی جەللادی ؟
چی بێدادێکی بێدادی ؟

* * *

سولاف : ١٩٥٩

---

(١) ئەشك : فرمێسك

دڵی من

دڵی من ، ئەی دڵی یەك ڕەنگ　　　هەتاكەی ئەی دڵی بێ ژەنگ
ئەناڵێنی لەسەر مەرگی　　　تەمەن كورتی جوانو شەنگ ؟

هەتا كەی وا بەخەمناكی ..
ئەژی ئاوا بە سامناكی
سەرنجی پڕ لەڕووناكی ..
بەرە بۆ شامەلی پاكی ...

ئەچریكێنی بە سەد دەردەنگ　　　لەسەر گۆنای بەیو لالەنگ
ئەتۆش هەردەم لەتەنیایی　　　ئەسووڕێی هەر وەكو گێژەنگ

لەبەرچی بێ دەمو زاری ؟
لە دوورگەی زامو ئازاری ؟
لەبەرچی ؟ بۆچی بێزاری ؟
بەهارت ، یاخۆ گوڵزاری ...

وەریوە ، یا پەپولەی شەنگ　　　فریوە ، یانەخۆ مێشهەنگ ؟
سەرنجێ بۆ گوزاری گوڵ ..　　　بەرە ، بۆ شەونمی تۆپەنگ

چی لولوی تاجدارێكە ؟
چی دوڕی پایەدارێكە ؟
چی نەشئەی نەشئەدارێكە ؟
ڕەوای هەر بەهرەدارێكە

لەئاست تیشكی بەزیلو زەنگ　　　ئەخوێنێ پۆڕی ڕەنگاو ڕەنگ
ئەتۆش ئاوا گوڵی هیوات　　　ئەخەیتە گۆڕی تارو تەنگ[1]

هەتاکەی خۆت ئەڕوتێنی ؟
پەڕو باڵت ئەسوتێنی ؟
لەبەرچی خۆت ئەفەوتێنی ؟
دە خێرا تا لەسەر تێنی ...

گەرمکە خوشترین ئاهەنگ لەرِك دەورانی لارو لەنگ
دە لادە نوزەنوزی خۆت دڵی من ئەی دڵی بێژەنگ !

هەولێر : ۱۹۵۹

---

(۱) تار : تاریك

کاتێ

کـاتـێ گـەنجـێکـی ئـازاو دیـار بـووم
ئـاواتی هـەمـوو جـوانـانی شـار بـووم
بـەڵام کـەپـیر بـووم ، چـەمـاوە پشتم
جـوانـان نـەمـان لەدەورو پـشـتـم

* * *

کـاتێ لەشێـوەی مـەڕ بێ زەرەر بـووم
شادو ڕووخۆش بووم ، بەبێ کەسەر بووم
بـەڵام کـە خـۆم دی لەشێـوەی گـورگم
کـەسـەر ڕنـۆکی چـەقـانـدە قـوڕگم

* * *

کـاتـێ کـە هـاوڕێم لاتو هـەژار بـوو
ئـامشۆی بـۆ لام ڕۆژێ سـەر جـار بـوو
بـەڵام کـە هـاوڕێم کـەوتـە هـەبـوونی
مـنـی لەبـیرکـرد لەنـێـو نـەبـوونـی

* * *

کـاتێ کـەجێی پێم نـزمو نشێـو بـوو
چـاوم لەلوتکـەی بـڵنـدی کـێـۆ بـوو
بـەڵام کە جێی پێم بڵنـد بوو کـەم کـەم
زانـیم لەکـەوتـن نێـزیـکـم هـەر دەم !

* * *

کـاتـێ بێستـانـم پـڕ چـەمـێلە بـوو
چـواردەورم پـڕ لە قـەومو قـیـلە بـوو
بـەڵام کـاتـێ کـە بـێـسـتـانـم ڕزی
ئـەوەی لەقـەومو قـیلەم بـوو خـزی !

هەولێر : ١٩٨٠

ئەی میدیا

بۆ گۆرانی:

ئـەی مـیـدیـا ، ئـەی مـیـدیـا ،
ئـەی پـەری شـەنـگـی چـاو سـیـا
ئـەی میـدیـا
وەی چـی لەنـجـەیـە لەنـجـەکـەت
نـەخش‌و نـیـگـاری پـەنـجـەکـەت
بـەفـیـڕۆ نـەچـوو ڕەنـجـەکـەت
چـەنـد خـۆشیت داوە گـەنـجـەکـەت
لەکـوێ‌مـا ؟ کـوا سـەرنـجـەکـەت ؟
چـی جـادووێ بـوو ؟ چـۆن ژیـا …
لەتـاف و لاف گـەنـجـیـا ؟
ئـەی میـدیـا

* * *

سـوێـنـدم بـە ڕەنـگـی چـاوەکـەت
بـە داوی زوڵـفـە خـاوەکـەت
هـێـشـتـا دوو پـیـتـی نـاوەکـەت
لامـن ، لەسـەر نـووسـراوەکـەت
لەتـەک شـوشـەی گـوڵاوەکـەت …
لـێـرە ، لـەژووری دڵـنـیـا
پـێـکـەوە ، نـەک جـیـا ، جـیـا
ئـەی میـدیـا

* * *

گیانم بەساقەی دڵبەرم
بە نەرمو نۆڵی ئەسمەرم
هەڵسە وەرە بەر پەیکەرم
وەرە بەر گیانو جگەرم
ئەتۆی هاوڕازو هاوسەرم
ئەتۆی دڵخوازی چاو سیا
ئەی نەوەی (زەند)و (میدیا)
ئەی میدیا

* * *

کاتێ ئەڕۆی لەسەر شەقام
وەك فریشتەی بەهەشتی خوام
وەك گوڵەندامی نەونەمام
خۆخو سێوو بەیو شەمام
ئەمانە گشتی دێنە لام
ئێنجازو زەیتونی سیا
هەڵۆژەو هەنجیری چیا
ئەی میدیا

* * *

هەڵسە وەرە بۆ دەستگەمە
بۆگەنجەفەی نێو ئەم چەمە
چەند لە دەمو سینەو مەمە
ڕنیم ، بەڵام هەر ئەو دەمە
گەڕامەوە ، ووتم : کەمە

ئەبێ زیاتر بێ زیا ..
بەشم لە بیری بێ ڕیا
ئەی میدیا

* * *

ئەی شۆخو شەنگی دڵنیام
بەتیشکی باڵات لە چیام
بووژایەوە سەوزە گیام
لەگوڵشەنی جیا ، جیام
لەپاڵ بەردی سپی‌و سیام
ئامادەیە وەك ئەشقیا
لولت بدا لە ڕێی چیا
ئەی میدیا

* * *

هەناسەت ڕوا بە گوڵاو
بە بۆنی باخی بەر هەتاو
هەر ئاوا گوڵی شۆخو لاو
مەستە بە سرووەی نەرمو خام
بەتەزووی شەونمو خوناو
بەعەنبەری گیانی گیا
ئەوەی هەوێنم پێی ژیا
ئەی میدیا

* * *

گـولّەنـگـی شـەنـگـی پـەنـجـەرەم
ئـەم شـادو ئـەم بـەخـتـەوەرەم
ئـەم ئـاوو دارو سـێـبـەرەم
لێـرە ، لەم بـەرو لەو بـەرەم
بـەرەو ئـەم جـێـیـە لاپـەڕەم
بـەرەو چـەمو کـەژو چـیـا ..
بـانـگـت ئـەکـەن لەخـۆشـیـا :ـ
ئـەی مـیـدیـا :
ئـەی مـیـدیـا :

* * *

خەلیفان : ١٩٦١

ئەی مەی گێری لاو

ئەی مەی گێری لاو ، هاودەمی جاران
ئەی چرای گەشی شەوی بێداران[1]
بێ ، دابنیشین لای جوانکاران
گوێ دەینە ژەنەی مەلی هەواران
ئەمرۆکە ڕۆژی بەزمو سەیرانە ،
لەهەر لایەوە لاوکو حەیرانە !

* * *

بێ ، با ڕابوێرین لە پاڵ چناران
لەئەنجومەنی دیدە خوماران
ئەتۆ مەی منیش نەوای هوزاران
لەگوڵشەندا لە کەیفگەی یاران
ئەمرۆکە ڕۆژی بەزمو سەیرانە ،
لەهەر لایەوە لاوکو حەیرانە !

* * *

بێ با ڕاکشێین لە مێرخوزاران
پاڵکەوین لەسەر گیای بناران
یاکۆڕێ سازکەین وەك هەستیاران
لەئاست بانێژەی بوکی بەهاران
ئەمرۆکە ڕۆژی بەزم و سەیرانە ،
لەهەرلایەوە لاوك و حەیرانە !

بێ ، ئێره ، لاده لەشاری ماران
لەکین‌و گەفی درندەو هاران
لەدزو جەردەی ڕێی ڕێبواران
لەوانەی بونە زامی هەژاران
ئەمرۆکە ڕۆژی بەزم‌و سەیرانە ،
لەهەر لایەوە لاوک‌و حەیرانە !

* * *

چی هەیە لەنێو کۆشک‌و تەلاران ؟
بێ گوێبدەینە کەوی کۆساران
لەوێ ئەخوێنێ وەکو شاکاران
لەنێو بەهەشتی پۆلی نیگاران
ئەمرۆکە ڕۆژی بەزم‌و سەیرانە ،
لەهەر لایەوە لاوک‌و حەیرانە !

* * *

سبەی پایز دێ وەك ستەمکاران
هەڵمەت ئەباتە سەر لالەزاران
نە دار ئەمینی نە گەڵای داران
نە بناری خۆش ، نە بای بناران
دە هەڵسە تاکو بەزم‌و سەیرانە ،
گوێ گرە تەیران ، جەژنی تەیرانە !

* * *

(١) بێدار : بێخەو ، ساهر

بەخێر بێی

بەخێر بێی نەوجەوانی من
چریکەی ڕووی قەوانی من
وەرە ئەی ئەرخەوانی من
وەرە مانگی شەوانی من
وەرە ئێرە، لە تەنیایی،
بنۆشم ئارەقی خوایی!

* * *

لەبادەی لێوی ئاڵی تۆ
لەتاسەی چاوی کاڵی تۆ
بەرامبەر تاقە خاڵی تۆ
لەئاست وێنەی خەیاڵی تۆ
گەرمکەم وا بە سانایی،
زەماوەندێکی دوولایی!

* * *

نەبێ شێوەی لەنێو شارم
لەفیکەی دوزەلەو تارم
نەبێ هاوتای لە گوڵزارم
لە دۆڵو کێوو کۆسارم
نەبێ وێنەی لە چۆڵایی،
وەها بێ تاکو کۆتایی!

وەرە ئـەی ڕۆژ هەڵاتــی مــن
قــەرالیچـەی ووڵاتــی مـن(۱)
وەرە مـژدەو خــەڵاتــی مـن
گوڵـەنـدامــی قـەڵاتــی مـن
دە خێــرا ئــەی لەخــۆ بایی ،
مەتۆرێ لێــم بـە خۆرایــی !

★ ★ ★

گــوزاری تــۆ گوزارێکـە
گــوزاری ڕووی بـەهـارێکـە
نـەوای هــەر سازو تارێکــە
لەهــەر دەردەنــگ‌و زارێکـە
لــە دێهـات‌و لــە ئاوایــی
لــە نەخشی هات‌و چۆی شـایی

★ ★ ★

ئـەوەندە شۆخ و شەنگـی تـۆ !
پـەپـولـەی باخـۆ هەنگـی تۆ ؟
لەهەر گیــانێ گەزەنگـی تـۆ
پـەری‌زادەم لـە ڕەنگی تۆ ...
دیــارە ، ئـاڵ‌و والایــی
تەلیسمی بــەرزو بالایــی

★ ★ ★

فریشتەی من وەکو تۆ بوو
پەری بوو ، چەشنی زارۆ بوو
بە دیمەن خۆری ئاسۆ بوو
گوڵیکی ئاڵی شەوبۆ بوو
بە بێ سپیاو وسۆرایی
جوان بوو شۆخی ڕاڕایی

★ ★ ★

دوای ئەو من ژیانم چوو
بەهاری بێ زیانم چوو
دوای ئەو من ڤیانم چوو
دلارامی نیانم چوو
نە ڕەنگم ما ، ئازایی
نە لافی تافی زاوایی !

★ ★ ★

هەولێر : ١٩٥٩

---

(١) قەرالیچە : شاژن ٠

کچێ

کچێ چەند نەرمو نۆڵو نازداری ؟
چەند گورجو گۆڵو چەند وورشەداری ؟
زەری کام دەریای لەبیر کراوی ؟
پەری کام دونیای تریفەداری ؟
تەفرەدراوی کامە هەرێمی ؟
نەوەی کامە شاو کامە سەرداری ؟
بۆنی کام گوڵو لەرەی کام چڵی ؟
خونچەی کراوەی کام لقەداری ؟
کام جوانکارێ تۆی داهێناوە ؟
دەسکردەی دەستی کام بەهرەداری ؟
لەکێت دزیوە ئەم جوانییە ؟
لەکام گوڵشەنو کام گوڵشەنداری ؟
بۆکێ ڕازاوی ؟ بۆ کام بانیژە ؟
مێوانی ماڵی کام لەنجەداری ؟
کام ئەمەکدارت ڕەچاو کردووە ؟
بووکی ئاواتی کام ئەمەکداری ؟
بەرەو کام ئاهەنگ ئەڕۆی بە چوستی ؟
چیت لە ئاهەنگە ، خۆت ئاهەنگداری
خۆت بەزمو ڕەزمی ڕووی ئەم زەمینەی ،
خۆت زەماوەندو خۆت ڕەونەقداری
خۆت چۆپیو بە خۆت شاییو شاباشی ،
خۆت گەرم کەری سەمای سوڕداری
وێنەت سەراپا وێنەی حۆرییە ،
وێنەی لەکوێ بوو تۆ وێنەداری

شـێـوەم نـەدیـوی لەم وولاتـەدا
نـە لەشـارو نـە لەدێی گـوڵداری
نـە لە دۆڵو نـە لەکـەژو کـێـوی ،
نـە لە جـێو نـە لە ڕێی گـەوەداری[1]
لە هـونـەرخـانـەی هـونـەرپـەروەران
وەك خـوداوەنـدی بـەخـشـنـدەداری
زۆر گـەشی ئێجگار گـەشتر لەپڕشنگ ،
زۆر گـەشی ئـێـجـگـار تـریـفـەداری
دەمێ خـۆر ، دەمێ پـەڵکـەڕەنگینـەی ،
دەمێ ئـاوێنـەی ڕووی شـەبـەقـداری
دەمێ پـەروانـەی دیـار خـەرمـانـەی
دەمێ خـەرمـانـەی مـانگی ڕەنگـداری
دەمێ سـاز ، دەمێ مۆسقـای (جـاز)ی ،
دەمـێ ئـاوازی چـریـکـەداری
چی نـەمـامێکی ؟ چی شـەمـامێـکی ؟
چی بـەتـامێکی ؟ چی عیـشـوەداری ؟
چیـنـاز ؟ چی نیاز ؟ چی دڵخـوازی تۆ ؟
چی ڕاز ؟ چی ئاواز ؟ چی نەشئەداری ؟
وەك دڵارامـی ئـەنـدێـشـەی بـاڵا
پێ داوێی ، وەکـو ئـەو چـرپـەداری
وەکـو ئـەو لەسـەر عـەرشی جـوانـی
دانـراوی ، لەسـەر عـەرشی دڵداری
فـەرمـان بگێـڕی بـەسـەر لاوچـاکـان ،
نـیـشـانـەیـێ بـی لە حـوکـمـداری
کـێ هـەیـە نـەڵێ : وەك چـرا ئـاوای
کـێ هـەیـە نـەڵێ : تـروسـکـەداری
چـەلەنگی وەکـو «ڤینـۆس»ی شـەنـگی

قــەشــەنـگی ، ڕەنـگی دوڕی ڕۆنــداری
وەك «شیرین» ەکەی «فەرهاد»ی بێستـون
یـاخود «زین» ەکـەی «مـەم» مـژدەداری
ئــەشێ نــاوبــانـگـت وەکـو وان بـڕوا ،
لە ئـێستــاکــەوە تـۆ نــاوبــانـگـداری
ســروشت ســەراســەر لەپـەیکــەری تـۆ
خــەوتــووە لەش و گــیـانــی ئــاوداری
بـەسینە شـووشە ، بـە بـازوو کـافـور ،
بـە چاو ئـاسکۆڵەی سـای شـەنگـەداری
تـۆ گوڵشــەنی ، تـۆ خـۆری بـەنـدەنی ،
تـۆ ڕۆشــەنــی ، تــۆ بـلێســەداری
هــەرچـەنـد بـەبـەژن و بـالآت هــەڵبلێم
هــەر کـەمــە چـونکـە گـەلێ نــازداری
جـوانـیت لەژیـن سـمـڤـونـییـەکـە ،
خـودای سـمـڤـونــی دێـتـە دیـداری
کــچـێ مــن ئـەگـەر بـاڵداری تـۆ بـم
ئـەتـۆش ئـەنـدێشـەی نـەوای بـاڵداری
ئـاگـادارم لێـت ، لەجـێـگـاو لەڕێـت ،
بـێئـاگـای لەمن ، یـا ئـاگـاداری ؟ !

هەولێر : ١٩٥٤

---

(١) گەوەدار : پەناوپێچ

ڕاژیلەی دڵدز

ڕاژیلەی قشتو ئەسمەرە[1]
پڕشنگی گیانو جگەرە
سەیرکە ئەم بەختەوەرە
چەند جوانێکی دڵبەرە ؟

* * *

پەرچەمی خاوی قەفقەفە
ددانی ڕێزێ سەدەفە
زۆر ڕێكو پێکە سەفسەفە
سینەی بەللورو مەڕمەڕە

* * *

گۆنای گوڵی ڕۆخ چەمەنە
بزەی بەهاری تەمەنە
لەنێو جوانان دەگمەنە
شیرینە هەروەك شەککەرە

* * *

سەیرکە لارو لەنجەکەی
گوڵیکی ئاڵی پەنجەکەی
زانیومە کێیە گەنجەکەی ؟
بۆ ڕوو ئەکاتە ئەم بەرە ؟

ئەڕوا لەسەر شەقامەڕێ
بەرەو خوارو بەرەو سەرێ
هەر سەرە بۆی دێتە دەرێ
لەدرزی دەرگەو پەنجەرە

* * *

حۆرییە یانە پەرییە ؟
فریشتەیە یا زەرییە ؟
تاجێکی لەسەر سەرییە
هی حەزە ڕووگەی هونەرە

* * *

تەماشای کە چی نەخشێکە ؟
چی دڵدز تاسە بەخشێکە ؟
چی خاوەن تاجو عەرشێکە ؟
جوانی کامە کیشوەرە ؟

* * *

بە دیدە پەریزادەیە
مەی و شەراب و بادەیە
نهادی ئەم نەژادەیە
جێی کەوشی سەر چاوو سەرە

* * *

شەقلاوە : ١٩٥٥

---

(١) ڕاژیلە : مدلل

ئەبین بە یەك گیان

دایلۆج

- چی پێ بڵێم گەر گەڕایەوە ماڵ
ڕوانییە دەورەی تۆی نەدی لە پاڵ ؟
- بڵێ : لەبەر تۆ نێژرا لەژێر خاك

* * *

- ئەگەر کڵاڤەی هەوری خەمناکی
ئاڵایە ئاسۆی چاوی ڕووناکی ؟
- دڵی بدەوە وەك خوشکی دڵ پاك

* * *

- ئەگەر لێی پرسیم بەهەناسەی سەرد :
چی ووت کە ڕۆیی نازداری بێ گەرد ؟
- بڵێ پێکەنی وەك مانگی ڕووناك

* * *

- ئەگەر فرمێسکی گەرم لەچاوی
هەڵقوڵا لە داخ خەمی هەناوی ؟
- فرمێسکی لادە بەپەڕی لای لاك[١]

* * *

- ئەگەر داوای کرد بە تکای بێغەش
بیهێنمە سەر کێلی گڵکۆی ڕەش ؟
- نەکەی دامناوی لەجیاتی داك

*　*　*

- ئەگەر وەك وێلان ڕووی کردە چۆلان
کەوتە گفتوگۆ لەگەڵ ئاسکۆلان ؟
- بێ بەشی نەکەی لەنان و خۆراك

*　*　*

- ئەگەر لەشێوەی «فەرهاد»ی دڵدار
چووە گژ چیای «بێستون»ی ناودار ؟
- وازی لێ بێنە هەروایە زگماك !

*　*　*

- ئەگەر هەر وەکو «خورشید»ی «خاوەر»
لە دۆڵان ماوە بێ یار و یاوەر ؟
- یاریدەی بدە وەکو سوار چاك

*　*　*

- ئەگەر حەزتان لەلاپەرەی ژین
بووە ئەفسانەی حەزی «مەم» و «زین» ؟
- هی وان ئەفسانە ، هی ئێمە سەرپاك

- ئەگەر لەسەرخۆ وەك گەڵای شەوبۆ
گیانی هەڵوەری و فڕی بۆ ئاسۆ ؟
- ئەبین بە یەك گیان لە لەشێکی تاك !

هەولێر : ١٩٥٧

---

(١) لای لاك : لَیْلَکة

چی ماوەتەوە ؟

چی ماوەتەوە پاش گەڵاڕێزان ئەگەڕێتەوە بەرەو گوڵزارم
بێجگە لە پلوپوشی پەڕێزان شتێ نابینێ لەزەوی‌و زارم

*

بەهارم لەسەر گالیسکەی تەمەن ڕۆیی خەزانم هاتە هەوارگەی*
گوڵشەنم چۆڵ بوو ، نە گوڵ ، نەچەمەن نە ڕاوکەرێ دێ ڕووکاتە ڕاوگەی

*

نە پیالەی مەی لەچنگ مەیگێڕان ئەبریقێتەوە ، نە نارنج ، نە بەی
نە تەلی کەمان لەگوێی قژ زێڕان دەنگ ئەداتەوە ، نە بلوێر ، نە نەی

*

نە قومری لەسەر هێلانەی شەنگی دێ هەڵئەنیشێ ، نە پەرەسێلکە
نە شالوور بێچوی ژیرو چەڵەنگی زاخ ئەدا ، نە زاخ ماوە نە هێلکە

*

نە لە هەورازان چینی دڵبەران ئەگەڕێن وەکو کاتی ڕابردووم
نە کەوی کۆسار لەسای سێبەران ئەقاسپێنی بۆ کەڵای با بردووم

*

نە دڵارامان بە مانگەشەوان هات و چۆ ئەکەن لەگەڵ کۆچەران
نە خەونگەی خۆش ماوە بۆ خەوان نە ژوانگە بۆ جوان پەروەران !

*

نە «ئەفرودیت» دێ لەسەر مێرگوڵان ڕابکشی لەوێ لەئاست شاکاران
نە «ڤینۆس» لەگەڵ شۆخە کچۆڵان ئاهەنگ بگێری بۆ جوانکاران

*

نە تارای سەری لە بەرامبەرم دیارە نە ڕوو ، نە بزەی قەشەنگ
نە بەرگی بەری لەدەورو بەرم توانج ئەگرێتە گوڵی ڕەنگاو ڕەنگ

*

نە جوانترین چۆپی بە لەنجەی ئەهۆنێتەوە بۆ گوڵەندامان
نە بەهاترین تابلۆ بە پەنجەی ئەکێشی‌و ئەیدا بە دڵارامان

هیچ نی یە ، تەنیا کەلاوەی هیوا ،   تەنیا دەشتیکی بێ جەنگەڵو باخ
نازانم کوو بوو ئەم ژینەم پیوا   بەرەو ئاوا بوون قۆناخ بە قۆناخ

*

ڕەورەوەی ژینم ڕۆیی بە چوستی   ئەمکرد ڕای‌گرم کاتێ تێپەری
تاکوو تێ بگەم چی‌یە مەبەستی ،   یاخۆ بزانم ڕووگەی سەفەری

*

کوا پەری ؟ کوانێ ئەو شۆخە لاوەم   بگەڕێتەوە بە دڵنیایی ؟
کوا زەری ؟ کوانێ بووکی ڕازاوەم ؟   کوانێ کەژاوەی شەوی زاوایی ؟

*

کوانێ «کیوپید» بێچوی دڵداری   بسوڕێتەوە لەدەوری سەرم ؟
هەردوو شاپەڕی بە وەفاداری   بئاڵێنێتە هەردوو شاپەڕم

*

بوەستی لەئاست پۆلی نازداران   وەکو خونکاری پۆلی دڵخوازان
وەکو تاجدارێ لەنێو تاجداران   فەرمان بگێڕی بەسەر چاوبازان

*

پالم پێوەنێ بە هەستێکی نوێ   بەرەو سەرچاوەی بەهرەی نەدیتراو
یا ئەندێشەیێ وەك شە پۆلی زێ   هێرشی باتە چامەی نەوتراو

*

نی‌یە ڤیانی هەنگو پەروانەم   هان بدا بەرەو چرای شەوگاران
دووبارە ڕۆژو مانگو خەرمانەم   بخاتە بەر ڕووی چینی نیگاران

*

کامە ژێم ژەنی بە سەری پەنجەم   دەنگی نەداوە لە گوێی کەساسان ؟
کامە زایەڵەم خستە کەمەنجەم   پێی نەهەژاوە دڵی خواناسان ؟

*

بۆ هێناتەوە نیهادی یادم   ڕۆژی ڕووناك و شەوی پیرۆزم
کێ تیمار ئەکا زامی بێ دادم   تا بۆی ساز بکەم چۆپی نەورۆزم ؟

*

تا پێی ببەخشم پەیامی خۆشم ،   نامەی ئەندێشەو برووسکەی هەستم
چەژی خۆشاوی ناخی بە جۆشم ،   هەوێنی تاسەو مایەی هەڵبەستم

*

ڕۆڵەی هەزار بووم بۆیە زۆرداران داغیان پێوەنا بە دڵو گیانم
ووتیا : بابێتە پەند بۆ هەژران ئاوا هەڵوەری گوڵی ژیانم !

*

چی ماوەتەوە پاش گەلاڕێزان ئەگەڕێتەوە بەرەو گوڵزارم
بێجگە لەپلوپووشی پەرێزان شتێ نابیتی لەزەوی‌و زارم !

*

هەولێر : ١٩٥٧

---

(١) ئافرودیت : خواژنی جوانی
(٢) کیوبید : خوداوەندی دڵداری ، بەپێی ئەفسانەی یونانی کۆن
* گالیسکە : عەرەبانە

گوڵی دڵداری

خەوت دزیوە لە هەردوو چاوم
دڵت دزیوم ، بەبێ دڵ ماوم
ئەبێ راتگرن لە دادگادا
سزات دەن ، بەڵام نەك لەبەر چاوم
لەپڕێکەوە دێ دڵم ئەبەی
وەك ئەوەی کە دێ ئەبا دراوم
سەرەڕای ئەوەش ئەڵێی دڵی تۆ
لەلای من نییە ، بەد مەکە ناوم
برژانگی پێڵوت لەت لەتی کردم
ئاگری بەردا جەرگو هەناوم
وەرە چارەیێ بکە بە زامم
بە ئاخو داخی ناخی سووتاوم
شەو تا بەیانی لە یادی منی
بۆیە هەوری خەم گەماڕۆی داوم
بەڵام تۆ منت لە یاد کردووە
ئەگەرچی ئەڵێی لەیادت ماوم
ئەگەر ئاوابوای ، وەك چۆن ئەڵێی وا
ئەکەوتیە وای گیانی هەڵاوم
بێنەوە یادت شەوی ژوانیم ،
کاتێ کە ووتت : لێرە وەستاوم
کاتێ کە بازووت ئاڵاندە ملم ،
شانت چەقاندە شانی بەتاوم
ووتت : لاوە من بۆتۆ خولقاوم ،
بۆ هەستی باڵات ئاوا ڕازاوم

گەر بەتۆ نەبی شوو بەکەس ناکەم
ئەبی بۆ تۆ بێ قەندو شەکراوم
گوڵ بۆ بولبولی دەنوك یاقووتە
نەك بۆ ڕیشۆڵەی ڕەش هەڵگراوم
بێ ، ئەی پەڕندەی ئاسۆی بەهەشتم ،
بێ ، ئەی گوشەندەی کەژ و بەراوم
بێ تابخنکێین لە گێژەنگی حەز
ووتم : دەمێکە تییا خنکاوم
شەپۆلێ ئەدا لەتۆقی سەرم
بگە هاوارم نەکو فەوتاوم
لەئاسۆی چاوت ئەدرەشایەوە
ئەستێرەی هیوای ڕوودرەوشاوم
کوا ئەستێرە ؟ کوا درەوشانەوەی ؟
کوا ئاسۆ ؟ کوانێ خەونی نەخشاوم ؟
کوا ئەنگوستیلەی کاتی خوازبێنیم ؟
کوا شیرینی ؟ کوا جامی خۆشاوم ؟
چۆن لەیادت چوو ژمارەی تەلم ؟
چۆن لەیادت چوو نیشانو ناوم ؟
شارو هەوارگەو گەڕەکوماڵم ،
پەنجەرەو دەرگای دانەخراوم
ئەو نووسراوانەی بەخوێن ئەنووسران
لێرە لەژووری بۆیاخ کراوم
لەبەرچی ئاوا بێوەفا دەرچووی ؟
لەبەرچی گۆڕای من نەگۆڕاوم
هەوارگەت کوانێ ؟ کوانێ دەستگەمەم ؟
ژوانگەت کوانێ ؟ کوانێ دەراوم ؟
نازداریت کوانی ؟ تۆ بڵێی مابێ ؟

دڵداریت کوانێ ؟ دڵداری خاوم
گومڕای ناکەم گەر بڵێم : خاوی
بێ ئەمەگ دەرچووی بۆ دڵی لاوم
بزەی سەر لێوت ڕای کێشام بۆ خۆی
باوەڕی پێکرد چاوی بڵاوم
ئەمنی هەستیار گەلێ بێچارەم
لەئاست جوانان کەچی پیاوم
بەلارو لەنجەی شۆخە کچۆڵان
زوو ئەخلیسکێ پانیی پێلاوم
نیگاری شەنگی دیمەنی باڵات
لامە ، ئەمینێ ، هەتاکو ماوم
پێی هەڵ ئەبەستم هەڵبەستی خۆش خۆش
هۆنراوەی وەکو میسک و گوڵاوم
دای ئەنێمە نێو چوارچیوەی زێڕین
لەتەنیشت وێنەی لەڕەنگ دراوم
لەو ماوەی دوورو درێژەی کەچوو
بە ئاخ و داخی ئەشکی تکاوم
ئەو وەفای لەتۆ زیاتر بوو بۆم ،
ئەو بووە دەوای زامی پێچراوم
ئەو فەرامۆشی ئەدایە گیانم
خۆشی ئەخستە هەستی تەواوم
ئەفسون و جادوی دڵنیایم بوو ،
بۆژینەوەری ڕووی پەشۆکاوم
لەکاتێ کەوا لەیادت نەبووم
نەتزانی کەوا لەکوێ چەقاوم ؟
لەکامە دەشت و چۆڵ و ڕێیەکم ،
لەکامە دۆڵ و چەم و شەتاوم ؟

ئـەو تـاقـە گـوڵەی کـە بـەخشیتـە من
لەژێـر داربـەڕووی پـیـرو چـەمـاوم
وەك جـەڤەنگێ بـوو بۆ یـەکـەم دیدار ،
بـۆ یـەکـەم عـەشـقی هـەڵپـرۆکـاوم
هـێشـتـاکـە مـاوە لە گـوڵدانـی شـین
ئـەمـێـنـێـتـەوەش هـەتـاکـو مـاوم
بـەڵام ـ مـخـابـن ـ سـیس‌و ژاکـاوە
لەشـێـوەی دڵـی سـیس‌و ژاکـاوم
ئـەمن ئـێـسـتـاکـە مـردوو ئـەژمـێـرێم
ئـەگـەرچـی وەکـو زیـنـدوو دامـاوم
ئـەگـەرچی هـێشـتـا بـێ‌تـەرم‌و گـۆڕم
لەجـاوی سـپـی لـول نـەدراوم
نـەئـەبـوا لەخـۆم زیـاتـر هـەڵێـم
زیـاتـر بـاوێـم ووردە هـەنـگـاوم
تـۆ لەنـێـو دۆزەخ هـەڵڕێـژراوی
مـن لەسـەر زەوی هـەڵڕێـژراوم
چـۆن گـڵ‌و ئـاگـر دێـنـە یـەك ڕادە
تـۆ لەئـاگـر مـن لە گـڵ خـوڵقـاوم !

شەقلاوە : ١٩٥٥

بۆکوێ ئەڕۆی ؟

سروشت تۆراوە ،
لەهەموو لاوە ....
باوو گەرداوە ...
بەم ڕۆژە ، بەم دانە زووە
کێ لەماڵی خۆی دەرچووە ؟
بۆ کوێ ئەڕۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێرین !

* * *

هەتاکو مەل ،
بێچووی غەزەل ،
بە پەلەپەل ....
هەڵفری لەچیمەنزاری ،
گەڕاوە هێلانەی تاری ....
بۆ کوێ ئەڕۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێرین !

* * *

قامکی گەرداو
ئەخاتە چاو ...
دوو قاچی خاو ...
دیار ئەخا پووزی گەرم
داپۆشراو بە بەرگی نەرم
بۆ کوێ ئەڕۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێرین !

* * *

ئەم خانووە ،
قیت و نووە ...
ڕووی لەتووە
بێ بخەوە لەژێر بانی ،
ئەم شەوە تاکو بەیانی
بۆکوێ ئەرۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێرین !

لە گەمبۆڵان ،
لە بای دۆڵان ،
لە چنگ زۆڵان ...
ئەتپارێزی لەشەوەزەنگ
لەدڕندەو گورگی نەهەنگ ...
بۆکوێ ئەڕۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێڕین !

لێرە خەندان ،
لای ئاگردان ،
تاکو بانگدان ....
لولت ئەدا لەپاڵ سەرم
هەناسەی گیان و جگەرم
بۆکوی ئەڕۆی ئەی شیرین ،
ئەی پەری پەرچەم زێڕین !

* * *

ڕەواندز : ١٩٥٧

فیدات بم !

فیدات بم شامەلی باخان ، ئەرێ کام نەونەمامی شەنگ
دڵی تۆی ئەنجنی بۆوەی لەژێ دەی زایەڵەی زارت ؟
لەکام کونجی خەفەت دەرچووی وها ، کام دڵ ڕەقی بێدەنگ
تەلاری بەرزی تۆی ڕووخاند ، چییە هۆی ئێش و ئازارت ؟
وەکو تۆ خەم لەنێو گیانم خەمی لالە پەرستانە ،
وەکو تۆ نێرگزم ژاکا لەسای ساباتی ڕابردووم
وەکو تۆ هەردەمێ لێرە ، بەرامبەر ئەم گوڵستانە
ئەگێرم بیبیلەی چاوم بەدووی ئاواتی بابردووم

* * *

من و تۆ یەك دڵ و یەك خوێن ، لەنێو یەك پەیکەرو لەشدا
لەیەك ئەنگوتك و یەك پەیکە ، لەیەك ئەندازە خولقاوین
لەچنگ گەردوونی نائەموار ، لەڕێگەی سەخت و سەرگەشدا
ئەنۆشین ژاری ناکامی ، لەنیو ژانێکی بلقاوین

* * *

منیش وەك تۆ ، لە گوشەی نائومێدی ئەشکی چاوم ئەسڕم ،
منیش وەك تۆ نیگاری نەوجەوانم نێژت لە خاکی ڕەش
منیش وەك تۆ لەناخمدا ـ بەنەسرەوتن ـ هەتا ئەمرم
ئەناڵێنم لەسەر مەرگی تەمەن کورتی نیان و گەش

* * *

وەرە سەر دوڵکەبێژ بین با لەخۆدەین وەك بریندااران ،
ئەتۆ بۆ بووکی کوژراوو ئەمن بۆ یاری نێژراوم
بگێرین شێوەنێکی وا لە گۆرستانی نازداران
ئەتۆ لولوی درەوشاوو ئەمن مرواری بێژراوم

* * *

ئەگەر قەل هاتو قیراندی لەسەر تۆپەنگی لاسایی
پەڕو باڵی لە ڕەنگ نا بۆ ئەوەی ڕەنگی لە ڕەنگت کا
نەکەی سل کەی لە خوێندن خاوەنی دەستووروو یاسایی
کەمێ لۆکە لونێو گوێت نێ نەوەك هێڕ و دەبەنگت کا

* * *

نی‌یە کەس تێ بگا ڕازی مرازی ناخی هەڵکەوتووت
وەکو من چونکە من وەك تۆ ڕەوابێژییێکی هەڵکەوتووم
دەخۆزگە من نەوایێ بوام لەسازو تاری پێشکەوتووت
بەڵێ ئەوساکە ئەمزانی کەمن لەم ژینە پێشکەوتووم

* * *

ئەزانم ئەم شەوە ئەڕوا ، تروسکەی خۆری ئازادان
بەڕووی ئاسمانی باڵداران بەئاستەم باڵی کێشاوە
بەڵام کاتی کە ڕۆژ هەڵدێ بەرامبەر پەنجەرەی شادان
ئەبینی ئێسکی بێ‌دادان لەژێر تیشکی قلێشاوە !

* * *

هەولێر : ١٩٥٨

چۆن لەبیرت چوو ؟[1]

چــۆن لەبیـرت چــوو کـاتی پـڕ جـۆشم ،
هــیـوای دڵداریو ژیـانــی خــۆشــم ،
چــۆن لەبیـرت چــوو دەنـگو خـرۆشم ؟
چــۆن لەبــیـرت چــوو ؟

* * *

گـیـانــە بــە بیـرت نـایــە ڕابــردووم ،
تــافی جــوانــیو لافی بــابــردووم ..
کــە لێت ئـەتــۆرام ئـەهــاتییــە دووم ؟
چــۆن لەبــیـرت چــوو ؟

* * *

چۆن لەبیرت چوو کەچووین بۆسەیران ...
ویستم گـەنجەفـەت بکەم بـە حەیـران ،
بـەڵام چـریکـەم کـەوتـە دەم تـەیـران ؟
چــۆن لەبــیـرت چــوو ؟

* * *

چــۆن لەبیــرت چــوو زایــەڵەی بــاڵام ،
تــۆمـاری هــەستو نــەستو سکــاڵام ،
وەسـتــانت لەئـاسـت ئـامێـزی واڵام ؟
چــۆن لەبــیـرت چــوو ؟

چـۆن لەبـیـرت چـوو تـاکـو ڕۆژئـاوا
دادەنـیـشـین لای نـەمـامـی سـاوا
لەگـەڵ یـەکـتـری وەك بـوكو زاوا ؟
چـۆن لەبـیـرت چـوو ؟

* * *

چـۆن لەبیـرت چـوو لەوێـدا لە بـاخ ،
گـفـتو بـەڵێنو پـسـیـارو سـۆراخ ،
نـەخشکـردنـی دڵێـکـی بـە داخ ؟
چـۆن لەبـیـرت چـوو ؟
گیـانە تـۆ بی خوا چـۆن لەبیر ئـەکـەی ؟
چـۆن دڵی پـاکم لەخـەم گـیر ئـەکـەی ؟
ئـەگـەر وابکـەی سـەرم پـیر ئـەکـەی !
چـۆن لەبـیـرت چـوو ؟
چـەنـد لەبـیر بکـەی من لـەبـیر نـاکـەم ،
تـۆمـاری حـەزت جـیربـەجـیر نـاکـەم ،
پـەیـرەوی کـەمو یـاگـزیـر نـاکـەم
چـۆن لەبـیـرت چـوو ؟

* * *

هەولێر : ١٩٥٦

---

(١) چەند کۆپلەیەکی ئەم هەڵبەستەم لەکاتی خۆیدا لەئێستگەی تەلەفزیۆنی عیراقا ـ بەشی کوردی بە گۆرانییەکی دوو قۆڵی (دایلۆج) تۆمار کراوە .

یارم

یارم بزەی گوڵانە
لەرەی لەرەی چلانە
ژیکەلەی ژیکەلانە
هات‌وچۆی لە تەلانە[1]

* * *

سەیرکە نەخشی باڵای
نیگاری ئاڵ‌وواڵای
چی کاڵایەکە کاڵای ؟
وەك کاڵای پەپولانە

* * *

سەیرکە زولفی خاوی ،
ئەگرێجەی گرێجاوی ،
لە پاڵ مۆژەڵ‌و چاوی
لە شێوەی سونبوڵانە

* * *

نە ڕۆژی ئاسۆی خاکم
نەڕووی مانگی ڕووناکم
پاکن ، وەك یاری پاکم
نە ڕەنگی ئەم چلانە

* * *

دیدەی ڕەش‌وگەوهەری
گەشە وەك دیدەی پەری
هەر ئەڵێی لێوی تەڕی
گوڵاڵەی جەنگەڵانە ؟

* * *

مەستم ئەکا وەکو مەی
وەکو بۆنی سێو و بەی
دەنگی وەکـو دەنگی نەی
چریکەی بولبولانە

*　　*　　*

کە ئەڕوا چوست و چەڵەنگ
وەك شاپەری شوخ و شەنگ
لوتکە ئەڵێتە گزەنگ :ـ
خۆشەویستی مەلانە

*　　*　　*

کاتێ وەکو خونکاران ..
ئەوەستێ لای شاکاران
لەترسی ستەمکاران
دڵم لەسەر پەلانە

*　　*　　*

منو ئاوێنە

دوێنێ بەیانی بە بەرگی ڕەشم
وەستام بەرامبەر ئاوێنەی گەشم
لەپێ تا سەرم ڕوانیمە لەشم
تەوێلکی کونی گیانی بێغەشم
خۆم دی لەشێوەی لاوێکی ئەوتۆ
دونیا نەدیتەی تەمەن (سیونۆ)
لەناو دوو چاوی بێ فێلو درۆ
جاڵجاڵۆکەی خەم ئەکا هاتوچۆ
سەرنجی ووردم دایە جەستەکەم
قەپێلکی زەردبووی ناخە پەستەکەم
بە قوولبوونەوەی بیرو هەستەکەم
تەماشام کردە لەپو دەستەکەم
نەم زانی کێیە ئەم خێر نەدیوە
ئەم قەد چەمیوو گەڵا وەریوە
ئەم لۆچە چییە لەڕووی چەقیوە
کوا بزەی کوانێ بۆکێ خزیوە ؟
نەلەسەر لێوی بزەی ڕەونەقدار
خۆی ئەنەخشێنێ وەك گوڵی بۆندار
نە دوو گۆناو دوو چاوی برینداز
ڕۆشەنن وەکو مانگی پرشنگدار
سەیری خۆم ئەکەم بۆر هەڵگڕاوم
خەونە ، یانەکی ڕاستە گۆڕاوم ؟
یاڕووی ئاوێنەی هەڵواسراوم ؟
بێ ڕەنگە یاخۆم لەڕەنگ دراوم ؟

بۆیە ناناسم شێوەی نیگارم
کە تۆمارێکە بۆ یادگارم
(سی‌ونۆ) گوڵی عومری ژەنگارم
وەرین ، ئەوەی خەمی بیگارم

ئەختێ زیاتر لە ئاوێنەی شەنگ
نزیک بوومەوە بە دڵی بێ ژەنگ
دیم لە ناوقژی ڕەش وەك شەوەزەنگ
چەند داوی سپی وەك داوی گەزەنگ

هەروا لەنێو ئەم سمێڵە زەردەم
داوێکی سپی هاتە بەر دیدەم
کە دیم بوو بەشەو ڕۆژی گەڕیدەم
ئاوێنەم بوو بە گوێ‌و چاوو دەم

لێم پرسی : کوانی بێچووی حەوت ساڵان ؟
ئەوەی هەڵچووبوو ، وەکو گوڵاڵان ؟
کوا ئەو منداڵەی لە باخ‌و یاڵان[1]
چاوکێلکێی ئەکرد لەگەڵ منداڵان

کوانێ ژیکەڵەی نەرم وەك پەمۆ
وەکو ئاوریشم‌و مێخەك‌و شەوبۆ
وەکو هەتاوی دەمەو نیوەڕۆ
ئەدرەوشایەوە لە ئامێزی تۆ ؟

بۆ کام دوورگەی وون تێ هەڵدراوە ؟
بۆکام بیابانێ ڕاپێچ کراوە ؟
بۆکام کیشوەرێ تەفرە دراوە ؟
کوانێ ؟ لەکوێیە ؟ بۆ دوورخراوە ؟

ئایە ئەویش وەك ڕاژیلەی یارم
کۆچی کرد ڕۆیی ، لەمێرخوزارم
کوا شاپەریم ؟ کواسروشی تارم ؟

کـوا لاویـەتیم ؟ کـوا تـاقی بـەهـارم ؟
کوا گاڵتـەو گەمـەم ؟ کوا هـەرزەکاریم ؟
ڕێی بەهرەمـەندیو جێی جـوانکاریم ؟
کـواهەستی مـەستم ؟ کوانێ شـاکاریم ؟
کـوانێ ئەنـدێشەم ؟ کـوا ووردەکـاریم ؟
وەڵامـێ نـەبـوو لەدەم ئـاوێـنـە
بـەڵام چـرپـەیـێ لەزاری وێـنـە
دای لەگـوێـم ووتی : خـەم مـەڕوێـنـە
ئـەو ڕۆیي ئـێستـای ئـەمـڕۆ ببـێـنـە
هـەر ئـاوا ئـەمـەش نـامـێـنـێتـەوە
ئـەخـزێو ئـینـجـا پـیـری دێـتـەوە
ئـەمـیش نـامـیـنـێو ئـەڕزێـتـەوە
وەك گـیـا ئـەژێو ئـەژاکـێـتـەوە !

هەولێر : ١٩٧٠

---

(١) یاڵ : بەرزایی‌تەسك و درێژی شاخ

چاوەڕوانی

تا ماوم هەر خۆشم ئەوێ ،
یادی لە سینەم ئەخەوێ
دڵم لێ ئەدا بۆ دڵی
بەیانی تا نیوەشەوێ
چۆن لەبەر چاوم وون بووە
نیگاری پەرچەم پرتەوێ ؟
کی دووری خستەوە لەمن ؟
کێ لێرە لایبرد بۆ ئەوێ ؟
دوێنێ لەلامبوو ، لێرەدا
ئەمرۆ لەلای نیمە لەوێ ...
لەیادی چوومە تاوەکو
نایەمە یادی لە خەوێ
منم هۆگری ئا منم
چۆن بێ هۆگری ئەسرەوێ ؟
کێ ناوی هێناوم لەلای
بە خەوشی تاکو سەرکەوێ ؟
نەخێر چ سوچێکم نیە
گەر هەیە با بۆم دەرکەوێ
لەهەر کەسێ پیرۆزترم
لەهەر کۆنو لەهەر نەوێ
خۆی منی هەڵبژارد ، منیش
پڕمدا ڕیشمەو جڵەوێ
خۆی منی خستە داوی خۆی
بەگفتو مەرجو گرەوێ

ئەمە نامەکەی ، ئەمەتا
بتەوێ یاخود نەتەوێ
ئەمەیش نیگاری دیمەنی
ئەیدزی گەر بۆی هەڵکەوێ
لەوێ کێشاومانە لەوێ
لەزنجی بەر زیخو چەوێ
ئەوەستم لێرە ، تاوەکو
دێتە گوێم دەنگێ لەدەوێ
ئەڵێ : ئەی ڕاوکەرم وەرە
ڕاوم نیێ بۆ ئێرەو ئەوێ
سەیرکە کامەیان حەلە
ڕاوی یار ، یان ڕاوی کەوێ ؟
بیکە بە بەزمو گەنجەفە
لەرێ هەر ساواو قەڵەوێ
بێجگە لەتۆ بۆ کەس نییە
شەکراوی گۆنا بتەوێ
کۆلیتی تەنگو تاری تۆ
نادەمە کۆشکی خەسرەوێ !

هەولێر : ١٩٥٥

چی بڵێم ؟

چی بلێم ئەگەر کەوی کۆساران ..
هەڵتوتکا لەلام وەك جاری جاران
تا بقاسپێنێ بۆ جوانکاران ؟
چی بڵێم گەر دی هەوارگەی یاران
چۆلە لەبەزمو ڕەزمی نیگاران ؟
چی بڵێم ئەگەر دانی ئێواران هەڵتوتکا لەلام وەك خەفتباران ؟
بلێم : ئەستێرەم وون بوو لەئاسۆ ؟
یا بڵێم ڕەنجم ڕۆیە بە فیڕۆ ؟

* * *

چی بلێم ئەگەر پەری هۆگرم
ڕاوەستا لەئاست پەیکەری سڕم
دیمی وەك لاتان کەساسو کڕم
ماتو مەلولو دەبەنگو مڕم
بێتاوو خاوو شێواوو شڕم ؟
چی بڵێم ئەگەر لەسایەداران دیمی لەوێنەی ئاخەفتیاران ؟
بلیم ئەی شۆخە پەری لەبەر تۆ
هەلۆەریم باخود بلێم لەبەر خۆ ؟

* * *

چی بڵێم ئەگەر هاودەمی ڕازم
هاتە کەیفگەی سەنتوڕ و سازم

تـاكـو دانـيشێ لەگـەڵ دڵخـوازم
بـگـێـرێ بـادەی نـازو نـیـازم
چی بڵێم گەردی كۆشكی هەورازم ..
بۆتە لانە بۆ درندەو هاران   نە نەی ژەن ماوە نە ژەنـەی تاران ؟
بڵێم لاوی‌یـەتیم هێدی لەسـەرخـۆ
ڕۆیی ، یا بڵێم : دەم لێ بووە نـۆ ؟

چی بڵێم ئەگەر گۆیندەی دەنگ‌خۆش
هـاتە خـەونگەی زایـەڵەو خـرۆش
زانی دووزەڵەی ئـاوازی بە جـۆش
نقووم بویتە نێو خەفەتی ڕەش پۆش
نە دل تێر ئـەكا نـە موچـرك‌و هۆش
نە دێتە خرپە لەگـەڵ هوزاران   نـە فێنك ئـەكا كـامی هەژاران ؟
بلێم ئـەندێشـەم وەك گوڵی شـەوبۆ
ووشك بوو یاخود مـامەوە بێ بـۆ ؟

چی بلێم سـودی چی‌یـە گـرو گـاڵ
دووپـات كـردنی پسیـاری بـەتـاڵ
بـڕگە پێـوان‌و سروش‌و خـەیـاڵ ؟
بۆچی ڕاست نەلێم بێ درۆو فیشاڵ
جوانەمەرگێكی تەمەن «حەڤدەساڵ»
شەرابی ڕیشتم لە مێرخوزاران تەنیا جێ‌ی هێشتم وەك شەرمەزاران
بـۆ وا نەبم بـۆ ؟ بـۆ بكـەم درۆ ؟
كاتێ لەگەڵ‌خۆ ؟ كاتێ لەگـەڵ تۆ ؟

پیرمام : ١٩٥٥

سکاڵای باڵندەیەك

باڵندەیەك بووم بۆ بەختیاران
جریوەم ئەهات لەلای باڵندان
لەپڕ ڕاوکەرێك لەشێوەی هاران
ڕاوی نام بەرەو دۆڵی دڕندان

● ● ●

هەرچەند خۆم ئەدا پەنای زیخو چەو
تاکو بزربم نەبینرێم بە چاو
بەڵام ڕۆژکیان کە هەڵسام لەخەو
دیم هەر دوو قاچم بەستراون بە داو

● ● ●

لەباتی قوڵلەی باخی بێ خەپەنگ
باینژەی قەفەس بووە جێنیشتەم
ژوورم لەزیو بێ یا لە زێڕی شەنگ
گۆڕیچەیە بۆ ئەم لەشە قشتەم

● ● ●

کێ سەیرم بکا ئەبینێ باڵم
شکاوە ، پێڵوم بوویتە گۆمی خەم
نە چریکەم نە چاوگەی خەیاڵم
هەڵ ئەقوڵێ ، نەڕۆژ دیارە نەتەم !

ئـێـسـتـاکـە لالە لە چـیـمـەنـزاری
ژاکـاوە چـونـکـە دوورە لە هـەسـتـم
هـەنـگـی قـاوەیـی لە مـێرخـوزاری
ئـەنـاڵێنێ بـۆ شـیلەی هـەڵبـەسـتـم

● ● ●

پـەپـولە ڕەوڕەو لەدەوری گـوڵان
ئـەلەرزن چـونـکـە نـابـیـنـن وێـنـەم
ڕێـژاوی ڕۆنـی بـەهـەشـتـی چـلان
بـۆم ئاوێـنـە بـوو ، کـوانێ ئـاوێـنـەم ؟ !

● ● ●

فـریشتـەی شـۆخـی شیـعـرو دڵداری
ڕەش پـۆشـە لەئـاست چـلێ جـۆلانـەم ؟
تـۆ بـڵێی دیـسـان لەسـایـەداری
جێی خـۆی بلندکـا عـەرشی هێـلانـەم ؟

● ● ●

شـەوبـۆ لەئـاستم وەك شـۆخـەپـەری
ئـەدرەوشـایـەوە وەکـو شـەوچـرا
کـوانێ ؟ لەکویێ مـا گـەڵاو سێبـەری ؟
گـەڵای هـەڵوەری‌و سـێـبـەری بـڕا !

هەر شوێنێ ئەمڕۆ لەهەواری من
چۆلە لەشێوەی دەروونی چۆڵم
سەرنجێ بەرن بۆ گوڵزاری من
نەگوڵزار ماوە نەگیاو گوڵم

● ● ●

نە لاسکی لاولاو ، نە چڵی نەخشاو
لێکتر ئالاون وەکوو «مەموزین»
نە شەونم وەکو لولوی درەوشاو
گەردانەیە بۆ وەنەوشی چینچین

● ● ●

نە تافگەی زیوین نەڕێژگەی گەشی ،
نە جۆگەڵەی پڕ شەپۆلی شادی
ئاسۆم داپۆشرا بە هەوری ڕەشی
کوانێ پڕشنگی خۆری ئازادی ؟

● ● ●

سەراسەر بیشکەی تافی ڕابردووم
گۆڕاوە هەر وەك ڕەنگی گۆڕاوم
ئاخ لەبەر ژانی زامی یەكو دووم
ئاخ لەبەر داخی جەرگو هەناوم !

قەفەس لەزیو بێ ، یا لەزێڕی ساف
ناگاتە ڕادەی هێلانەی کرم
من سەربەست ئەژیام بێ لاف و گەزاف
ئێستا دیلێکی شڕۆڵ و شڕم

● ● ●

وەی لەبەر کاری ڕاوکەری دڵ ڕەق
چەند دڵی کون کرد بە نوکی تیران
دوێنێ بوو دوێنێ بە دوو دیدەی زەق
ڕاوی نام بەرەو دوورگەی گزیران !

● ● ●

ئەو دەمەی کەتیر چەقایە دڵم
قەل کەوتە سەما لەدەور و پشتم
ئەو دەمەی زنجیر ئالآیە ملم
داڵەڕەش ڕنی مێوەی بەهەشتم !

● ● ●

هەر لەو کاتەوە هەتاکو ئێستا
وەکو لاتێکی بێ زارو دەنگم
سەراپا لەشم لەنێو لەرزو تا
ئەڵێ : کەی هەڵدی ڕۆژی قەشەنگم ؟

کـەی ئـەبێ ئـاسـۆم پـڕ بێ لە پـرشـنـگ
تیشکی خـۆری گەش گـەش کـا گـوڵاڵەم
وەك چـۆن ئەمـەوێ بەم چـەشنە گـزنگ
لوولیـدا بـاڵی ئـەم شـەوە زاڵەم ؟ !

● ● ●

هەولێر : ١٩٥٩

بووکی خەیاڵ

بـە ڕوو خەرمـانـەی مـانگی پڕو گـەش
بـە دیـدە دیـدەی پـەری زوڵف ڕەش
بەدەم گوڵ خونچەی بەهەشتی بێغـەش
بـە گـۆنـا گلپـەو پـەنگـری ئـاتـەش
بـۆ بێ دڵان دڵ ، بـۆ بێ بـەشـان بـەش
سـەرم سـوڕ ماوە ، نـازانم تـۆ کێی ،
لەبـەرامبـەرمـا وا ئـەتـروسکێی ؟

● ● ●

بـە لووت دەستکردەی دەستی هـونەروەر
بـە گەردن شـوشـەی گـوڵاوی عـەنبـەر
بـە بـاڵا بـاڵای فـریـشـتـەی دڵبـەر
بـە قـەد وەك قـەدی نـەونـەمـامی تـەڕ
چـەنـەگ قـبلەگـای لاوچـاکـی بێ زەڕ
سـەرم سـوور مـاوە نـازانم تـۆکێی ،
لەبـەرامبـەرمـا وا ئـەتـروسکـێی ؟

بـە جـووتـێ بـرۆ کـەوانـی تـیـران
بـە ڕیـزە بـرژانـگ وەك ڕیـزە شیـران
بە خەنـدە خەنـدەی سەر لێـوی ژیـران
پیـرکەری گـەنجان ، گـەنجکەری پیـران
چـەنـد جێگیـرت دا بـەجێ نـەگیـران
سـەرم سـوورمـاوە نـازانم تـۆ کێی ،
لەبـەرامبـەرمـا وا ئـەتـروسکێی ؟

بە کەزی وەکو کەزی بووگوڵان
بە ددان لولوی دەمی کڵۆڵان
بە ڕەوت و ئەندام ئاسکی مێرگوڵان
بە سینە بەفری کۆسارو دۆڵان
شێوەم نەدیوی لەنێو کچوڵان
سەرم سوورماوە نازانم تۆ کێی ،
لەبەرامبەرما وا ئەتروسکێی ؟

بە چۆپی کەمان ، بە هەڵپەڕکی ساز
بە لارو لەنجە مۆزیقای ئاواز
بە ئامێز ڕەزی هەڵوژە و ئینجاز
بۆ سروش مایەو هەوێن و نیاز
چی ئەفسوونێکی قوڵی لەهەوراز ؟[1]
سەرم سوورماوە ، نازنم تۆکێی ،
لەبەرامبەرما وا ئەتروسکێی ؟

● ● ●

بە پاکی وەکو شەونمی شەوبۆ
وەك زەردەخەنەی سەردەمی زاڕۆ
هەناسە بۆنی شەمامەو لیمۆ
تۆ شکۆفە من پاسەوانی تۆ
بۆ پێش خزمەتت ئەکەم هات و چۆ
سەرم سوورماوە نازانم تۆکێی ،
لەبەرامبەرما وا ئەتروسکێی ؟

● ● ●

ئاخۆ فریشتەی یا بووکی دەریای ؟
یا پەری‌زادەی زرینگو ووریای ؟
یا گوڵەندامی دووەمین دوونیای ؟
ڕەهێلەی یاخود گەرداوی زەریای ؟
لەدەشتو چۆڵو دەربەندو چیای ؟
سەرم سووڕ ماوە نازانم تۆکێی ،
لەبەرامبەرما وا ئەتروسکێی ؟

● ● ●

دلارامی من ، بێری شۆخو شەنگ
چەڵەنگی نەوەی خواناسی چەڵەنگ !
گەر بت دیبایە لە باخی قەشەنگ
لەزەوی‌وزاری پڕ پەپولەو هەنگ
خەرمانەی گەشت ئەدەی یاگەزەنگ ؟
من زانیم تۆکێی ، پێم مەڵی تۆکێی
ئەتو ئەندێشەی وا ئەتروسکێی ؟ !

● ● ●

هەولێر : ۱۹۵۷

---

(۱) ئەفسوون : سیحر

هاتوومه دەرگات

هاتوومە دەرگات ئەی شۆخی دڵبەر
تا پێم ببەخشی ماچی دڵداری
تاکەی شامەلی گوڵشەنی هونەر
بخوێنی لەئاست ڕووی بەهاداری ؟
شەوو ڕۆژ وەکو «مەم»ی دەربەدەر
بناڵێنێ بۆ «زین»ی نازداری ؟
تاکەی ئاوا بێ
ئەی شۆخی دڵبەر ؟
چارەیێ بکە
بە زامی جگەر !

● ● ●

تا کەی لەشێوەی باڵداری کێوان
بوەستم لەوێ بەرامبەری تۆ ؟
لەگوڵشەنی سەوز ، لەڕزی مێوان
چاوم هەڵبڕم بۆ سێبەری تۆ ؟
ساڕێژە بۆ دڵ هەنگوینی لێوان ،
شیلەی بەتامی پڕ عەنبەری تۆ !
بێ ، پێم ببەخشە
ئەی شۆخی دڵبەر
چارەیێ بکە
بە زامی جگەر !

● ● ●

سەیرکە چاوم چۆن پەشۆکاوە ؟
چۆن وەکو چرۆ زەرد ئەچێتەوە ؟
چۆن پێستی گۆنام هەڵبزرکاوە ؟
چۆن ڕەگی جەستم ئەتاوێتەوە ؟
کەمێ بەزەیی بەوەی کەماوە
بەڵکو سەرلەنوێ ئەبووژێتەوە !
کەمێ لەخەندەت
ئەی شۆخی دڵبەر
چارەیێ بکە
بە زامی جگەر !

● ● ●

تا کەی بە توانج ، بەلارو لەنجە
ئەمخەیە ناخی ئاگردانی داخ ؟[1]
تا کەی لەشێوەی نەی و کەمەنجە
بۆتی هەڵرێژم سکالای بە ئاخ ؟
تا کەی لەماچی ڕوومەت و پەنجە
دووربم ، بمینیم بێ باس و سۆراخ ؟
تا کەی ئاوا بم
ئەی شۆخی دڵبەر ؟
چارەیێ بکە
بەزامی جگەر !

● ● ●

تا کەی لاویەتیم وا بەخۆڕایی
بسووتێ وەکو پوشی پەرێزم ؟
کەی بێ بنۆشم شەڕابی خوایی
لەدەستو پەنجەی پەری بەرێزم ؟
کەی بێ بەخێر بێی ئەی لە خۆبایی
کپی کەی گڕی ژانی بەپێزم ؟[1]
کەی بێ کپی کەی
ئەی شۆخی دڵبەر ؟
چارەیێ بکە
بەزامی جگەر !

● ● ●

کاتێ ئەتبینم چرای ئاڵو واڵ
ئەدرەوشێتەوە لە دەورو پشتم
سەدان چریکەی بەهەستو خەیاڵ
ئەیرێژمە گوێی شەماڵی دەشتم
هێندە نەماوە بگرم پەڕو باڵ
لێرەدا ، لەئاست باخی بەهەشتم
تا ماوم لەژین
ئەی شۆخی دڵبەر
بۆتی ئەرێژم
چریکەی هونەر !

● ● ●

شەقلاوە : ١٩٥٢

---

(١) بەپێز : بەهێز

بەلەنجەی

بەلەنجەی ، بەڵێ گەڵێ بەلەنجەی
بۆ شەوی شادیم نەی‌و کەمەنجەی
شیرازەی نەخش‌و نیگاری پەنجەی
شایەستەی بەری ئەم هەوڵ‌و ڕەنجەی
بەلەنجەی ، بەڵێ گەڵێ لەنجەی
بووکی خەیاڵی ئەم شۆخە گەنجەی !

● ● ●

هەتاکو ماووم دیلی باڵاتم
پەروانەی باخی ئاڵ‌و واڵاتم
خاکی ژێر چەکمەو تۆزی کاڵاتم
هەتا هەتایە لە سکاڵاتم
چونکە بەلەنجەی نەوای کەمەنجەی
ئومیدی باڵای ئەم شێتە گەنجەی

● ● ●

ئەی نەوەی (کەی)و (زەند)و (میدیا)م
ئەی شەنگە بێری نێو مێرگ‌و گیام
بێ دابنیش بەرامبەر چیام
بێ گەر بێت‌و بێی گەڵی دڵنیام
بێ تاکو بڵێم : گەڵێ بە لەنجەی
ئومێدی باڵای ئەم شێتە گەنجەی

سوێندم بە تیشکی چاوی بڵاوت
بە ڕەنگی زێڕو زیوی کڵاوت
هێشتاکە نامەی پرس‌و سڵاوت
لەلامە ، هەروا شوشەی گوڵاوت ..
لەژوورم ماوە چونکە بە لەنجەی
ژەنەی بەتامی نەی‌و کەمەنجەی

● ● ●

جارجار ئەوەستم لەزەوی‌و زارم
سەرنج ئەدەمە باخی بەهارم
نابینم لەبەر چاوی خومارم
گوڵێ لەشێوەی ڕووخساری یارم
تا پێی بڵێم : وەی ، وەی چەند بە لەنجەی
گەواهی ئاهی ئەم تاقە گەنجەی

● ● ●

لەیادم ناچێ شۆخی بێ حیلە
بە یەکەم بزەو ڕوانین‌و تیلە
سووتام‌و بووم بە خەڵوزو ژیلە
دڵت بۆ دەرگای دڵم کلیلە
دە بیکەوە دەی لەتاق لەنجەی
بۆ هەستی مەستم نەی‌و کەمەنجەی

● ● ●

خاتری یەزدان چی سوورە گوڵی ؟
خونچەی کراوەی سەر کامە چڵی ؟
چریکەی زاری کامە بولبولی ؟
بروسکەی گیانو پەیامی دڵی ! ...
لەشێوەی پەری بە لارو لەنجەی
بۆ زەماوەندم نەیو کەمەنجەی

● ● ●

هەر لە ئێستاوە دوو ئەنگوستیلە
لەنێو دوو قودی خڕو خنجیلە
ئامادەنە بۆ شەکراواو شیلە
بۆ گواستنەوەی شۆخی قشتیلە
بە خۆکەوە دەی ، بووکی ئەگلەنجەی
بۆ کامەرانیم نەیو کەمەنجەی

● ● ●

چی جادوویەکە لە بەرامبەرم
ڕام ئەکێشێ بۆ ئەندێشەی نەرم ؟
چی ئەفسونێکە بە تیشکی گەرم
لائەدا ژانی گیانو جگەرم
بێگومان تیشکی تۆیە بە لەنجەی
ژەنەی بەتامی نەیو کەمەنجەی

● ● ●

دە هـەڵسـە هـەڵسـە لارو لەنجـەکـەت
ببـەخشە هـەستو نەستی گـەنجەکـەت
گیـانم بە سـاقای دەستو پـەنجـەکـەت
بـە فیـرۆ نـەدەی هـەوڵو ڕەنجـەکـەت
لەحـەزا ، چـونکـە بـە لارو لەنجـەی
لابـەری خـەم وئێشو ئـەشکـەنجـەی

● ● ●

چـەند خـۆشە یـاریو گەنجـەفەو گـەمە
لەوێـدا ، لەلای ئـەو ڕەزو چـەمـە
هـەر چـەنـد دەربـڕم هـەر بڵێم کـەمـە
ئـەبێ زیـاتـر دەربـڕم لەمـە
چـونکە بـە لەنجەی ، نـەقامی پـەنجـەی
بـەزمگـەی بـەیو نـەیو کـەمـەنجـەی

● ● ●

ڕاوەستــە مـەڕۆ ، ئـەی شـەوچـراخم
بـۆتـی هـەڵڕێـژم سـکـاڵای نـاخـم
ووشـەی قـەشـەنگی بـە ئـاخو داخـم
ڕاوەسـتـە لێـرە بـەرامـبـەر بـاخـم
تـاکـو زیـاتـر بـڵێـم بـە لەنـجـەی
بـەهەشتی دەشتی ئـەم تازەگـەنجـەی !

● ● ●

شەقڵاوە : ١٩٥٥

لەگەڵ تۆمە

لەگەڵ تۆمە پەریزادەی تەلاری باخی ڕەنگاو ڕەنگ
لەگەڵ تۆمە تریفەی مانگی ئاواتی منی بێ دەنگ
لەگەڵ تۆمە دلارامی پەپولەی سەر پەڕی لالەنگ
لەگەڵ تۆمە وەلامی،ئەی گوڵەندامی بەهەشتی شەنگ
هەتاکەی هەڵگری باری کەسەر بم دانەنێم باری ؟
هەتاکەی وا بەناچاری بنۆشم ئەشکی بێزاری ؟

● ● ●

هەتاکەی گێژ و بێ هۆش بم لەچنگ ئازاری بێ دادم؟
هەتاکەی ئاوا سەرخۆش بم لەئاست شۆخی پەری زادم؟
هەتاکەی ئەمخەیە کێوان وەکو «شیرین»ی «فەرهاد»م؟
هەتاکەی بەندە بم سەروەش بڵێم:سەربەست و ئازارم؟
هەتاکەی چەرخی دەورانە نزیکم کا لە بازاری ؟
هەتاکەی دەست بەگیرم کا لەداوی زامو ئازاری ؟

● ● ●

لەکوێما ما ئەومەلەی دوێنێ کەنیشکی ڕوو بە خاڵی دی؟
لەیالان بوکی ئەندێشەو قەرالیچەی خەیاڵی دی ؟
لەکوێ ما ئەو دڵەی دوێنێ سەماگاو ڤیستەڤاڵی دی؟
لەئاسۆ پەڵکەڕەنگینەو بڵێسەی ئاڵو واڵی دی
لەکوێما ؟ کوا نەیو تاری بەزمگەی پارو پێراری ؟
لەکوێما تا نزیکی کەن لە هێلانەی گیاجاڕی ؟

● ● ●

گوزاری تۆ لەنێو دڵدا هەتا ماوم فیگارێکە[1]
هەتا ئەمرم لەموچرکم بروسکی یادگارێکە
گزنگی ڕەنگی بێژەنگی گزنگی ڕووی نیگارێکە
وەکو خەرمانە بێ تانە ، لەسازی سازگارێکە
هەتا ماوە لە گوڵزاری ، لەڕێژگەی زیو ڕووباری
ئەچریکێ بە یادی تۆ لەیانەی بێ دڕو خاری

● ● ●

وەرە با بۆن بکەم بۆن و بەرامەی زوڵفی داوداوت
وەرە باڵی شەوم لادە بە پڕشنگی درەوشاوت
وەرە ساتێ دڵی لاوم بئاڵێنە دڵی لاوت
وەرە تۆبی خودا ساتێ ببینم بەژنی ڕازاوت
وەرە تاکەی بە دڵداری ، بە گیانی پڕ لەزاماری
بپێوم چۆڵی ساکاری ، بنۆشم ژاری شەوگاری ؟

● ● ●

وەکو ئاوارە ، وەك وێڵێ بژیو دوور بێ لەهۆزی خۆی
نەبێ کەس تێ بگا ڕازی میرازی شیوەن و ڕۆڕۆی ؟
نەبێ کەس بێتە هاوڕازی ژیانی پڕ لە ژان و سۆی
نەبێ ڕۆژێکی وا تاکو گەشی کا ڕوومەتی شەوبۆی
نەبێ هیچ دەنگی پیرۆزێ کە لادا زام و ئازاری
نەبێ هیچ ڕەنگی هاوسۆژێ ببێتە پێچو تیماری !

● ● ●

تەنانەت چەند قەمیشێک‌و مەرەکەبدانی ژێـر دەستی
تـەنانـەت چـەنـد کتیبیـک‌و چـرادانێکی ئـەنقـەستی
تـەنانـەت کاغـەزی پڕ لەخـرۆش‌و جونبـوشی هـەستی
تـەنانـەت سایـەدارێك و ئـەجندەی زەنـگ‌و هەڵبـەسێ
بە تەنیا ئەم شتـانە هیـچ بەدی نـاکەم لە دیـواری
ئەوەی وێران‌و ڕووخاوە بە دەست غەدرو ستەمکاری

هەولێر : ١٩٧٠

(١) فیگار : پەستی و عاجزی

لەبەرچی ؟

ئەی دڵ لەبەرچی هەردەمێ سەختی ؟
هەردەمێ لێرە لەسای درەختی ؟
ئایا بەهارت تێپەڕی وەختی ؟
یا لالەزارت چەماوە بەختی ؟
یاخود ئەناڵی بۆ تاف لاوی ،
بۆ بەرامەو بۆ بۆنی گوڵاوی ؟

● ● ●

مەناڵە هێشتا نەرمو نیانی
هێشتا شکۆفەی گوڵی ژیانی
پیرزۆ پاکی بەبێ زیانی
ئەندێشەو تاسەو سروشو گیانی
بۆ وا ئەناڵی بۆ تاف لاوی ؟
هێشتا بە هێزە بۆنی گوڵاوی ؟

● ● ●

چونکە بەهەشت بوو بەهەشتی پاکی
تەلاری پڕ لە تیشکی ڕووناکی
دابڕاو نەما دیمەنی تاکی
بۆیە هەمیشە ئاوا خەمناکی
ئاوا ئەگریێی بۆ تاف لاوی ،
بۆ هەوارگەو بۆ بۆنی گوڵاوی ؟

هـێـشـتـا لەتـاوی ، ئـاوا ژاکـاوی
ئـاوا گـەچڵاوو هـەڵـبـزرکـاوی
ئـاوا مـەلولو ڕوو پـەشـۆکـاوی
بێتو خـەزان بـێ بـە بـای نـاکـاوی
ئـەوسـا چی ئـەکـەی بـۆ کـاتی لاوی ؟
بـۆ خـونـاوو بـۆ بـۆنـی گـوڵاوی ؟

● ● ●

وات زانی لالەت بـەڕووی قـەشـەنگـی
کـوڵـی هـەلاڵەت بـەخـۆیو هـەنگـی
پـەیکـەری بـاڵات بـە ڕەگو ڕەنگـی
ئـەمـینـێـتـەوە لەشـۆخو شـەنـگـی
هـاتو خـۆت پـارێـزت لەمـاچی لاوی
لەخـۆشـاوو لە بـۆنـی گـوڵاوی ؟

● ● ●

خۆت پارێـزیت لەماچ بـا نەپـارێزیت لێی
لاویـەتـیت ئـەڕوا وەك ئـەڕۆیو دێی
خێـراکـە زووکـە تـاکـو لەسـەر پێی
تـۆڵەت بـسێـنـە لەچـی ئـەتـرسێی ؟
دە خـێـراکـە دەی تـاوەکـو لاوی
تـاوەکـو چـاوگـەی بـۆنو گـڵاوی
بـەوبـەخت تـۆزی ئـەم خـاکـە ڕەشـە
(فـەرهـاد)ی کـۆكو (شیـرین)ی گـەشـە
یـا (مـەم)ە یـاخـود (زینی) بێ بـەشـە
یـا (قەیس)ە یـاخود (لیـلا)ی ئـاتـەشـە
بـۆ (یـوسف) نـەمـا نـەمـامی لاوی[٢]
کـوانی ، لەکـوێـیـە بـۆنی گـوڵاوی ؟

چەند لێوی ئاڵ و چەند چاوی ڕووناك
چەند قژی کاڵ و چەند دڵی بێباك
چەندەهای وەکو (بەلقیس)ی ڕووپاك
هەڵوەڕین وون بوون لەنێو سکی خاك
هەر بۆ نەمانە هەنگاوی لاوی
کوا (سلیمان) کوا بۆنی گوڵاوی[٣]

● ● ●

وەرە وەك شەوبۆ و هێرۆ و گوڵاڵە
وەکو نێرگز و مێخەك و لالە
بە نەی و مەی و بەی و پیاڵە
لێرەدا لەئاست ئەم کێوە زاڵە
بە بەر با بدەین خەفەتی لاوی
تێربین لەدونیاو بۆنو گوڵاوی

● ● ●

لە تاق تەمەن بۆ کزەی تەمەن
بۆوا ئەناڵی خورتیلەی ڕەبەن ؟
وەرە دانیشە بەرامبەر گوڵشەن
سەیرکە وێنەی گوڵو یاسەمەن
چ بەهارێکە لەتاف لاوی ؟
دە لابە چەژی خەمو تاڵاوی !

● ● ●

هەولێر : ١٩٥٧

شەبەق

شەبەق دیارکەوت وەك پەری
لەئاسۆی بەرزو بێ پەڕی
بولبول لەهێلانەی تەری
لەشەقەی دا باڵو پەڕی
فڕی بەرەو مژدەدەری
بەرەو شادو بەختەوەری
لەوێ ؛ لەسایەی سێبەری
چرپاندی بە گوێی دڵبەری
شەبەق گزیدەی گەوهەری ڕژاندە سەر دەشتو دەری
هەڵسە گیانەکەم ئەی پەری
نەما شەوی کوێرەوەری !

هەڵسە لەخەو جوانی نەو
هەر وەکو منو ئەمو ئەو
گوێگرە ، قاسپەقاسپی کەو
گرەو ئەکەمهەزار گرەو
لەجیاتی ئاوو زیخو چەو
بە تۆ خەونیدیوە بە شەو
بۆیە قسەی ئاوا پتەو
ئەخاتە گوێی گوڵی قەڵەو
بۆیە بە کێشو لەنگەری بانگ ئەدا بۆ دەورو بەری
هەڵسە گیانەکەم ئەی پەری
نەما شەوی کوێرەوەری !

لەوێ لەسەر مێرگو گیا

لەسەر چەمی جیا ، جیا
فرندە ڕووی کردە چیا
لەجێی شەوی ڕەش و سیا
گزنگ وەستاوە ، دڵنیا
وەك نۆتە ، وەك سیمفۆنیا
دە هەڵسە ئەی ئەوەی ژیا
لێرە بەبێ فێڵو ڕیا
بڕوانە ڕەنگی ئەختەری ، تریفەی چاوی بێ زەڕی
هەڵسە گیانەکەم ئەی پەری
نەما شەوی کوێرەوەری !

حاجی ئۆمەران : ١٩٥٥

هێشتا نەفامی

ئـەرێ ڕێـکـەوتــە ، لەچـەقی ڕێـگـام
ئـەوەستێ شـۆخو شــەنگی دڵـنیـام ؟
ئـەرێ ڕێکـەوتــە وا تــووشم ئـەبـێ ؟
یاخۆ بـە ئەنقـەست دێتە سـەر شەقام ؟
چـاوم هـەڵئـەفـرێ بـۆ چـاوی کـاڵی ،
لێـوم ئــەلەرێ بــۆ لیـوی بــەتـام
نــەوای بـابـوجـی دەنـگ ئـەداتـەوە
لەبــەر گــوێم وەکــو نــەوای مــۆزیقـام
چــواریــنـێـکـی وام پــێ دادەهـێـنـێ
گــرنـگـتــر بـێ لە چـواریـنـی خـەییـام
پــەرچـەمـی سیـای هـێـنـدە سـیـایـە
ئــەڵێی چـنـراوە لە بــەخـتـی سـیـام
بــۆنو بــەرامــەی ئــەوەنــدە خـۆشـە
ســەرخــۆشم ئــەکــا بێ ئـارەقو جـام
بــرژانــگــی چــاوی تــیـری کــەوانــە
لەبـۆسـەدایـە بــۆ دڵی شــەیـدام
گــوڵاڵەی گــۆنـای ئــەدرەوشـێـتـەوە
وەکــو گـوڵاڵەی دامـێـنـی چـیـام
لێـوی هــەر وەکــو پــەلکـە سێـوی ئـاڵ
دیـارە،وەکــو گــولێـکـی بــەر «بـا»م
بەلەنجە لەنجـەی ئاسکی ئێـسـك سووك
بــە پــەنجــە پــەنجـەی بــووکی دڵارام
بــە بـزە بــزەی ســەر لێـوی زارۆ
بــە لەرە لەرەی قــەدی نــەونــەمـام

چی نارنجێكو چی تورنجێكه ؟
چی پرتەقاڵو لالەنگیو شەمام ؟
تاجی جوانی خۆی خاوەنیەتی
پایتەختی كونجی گیانی بێ «ڕیا»م !
كاتێ كە خوێندن كۆتایی پێدێ ،
لەقوتابخانە نامێنێ دەوام
ئەبینم ئەڕوا بە تاقو تەنیا ،
تەنیا هەر خۆیو سێبەری بە سام
لەشێوەی زەری نێو تارای زیوین
لەشێوەی پەری بەهەشتی «خودا»م
هێواش لەسەرخۆ لائەدەم بۆلای
ئەویش لەسەرخۆ لائەدا بۆ لام
بە تیلەی چاوی ڕاپێچم ئەكا
بەرەو جیهانی سروشو ئیلهام
ڕام ئەگرێ لەسەر هەستێكی نەرم
نەرمتر بێ لە ئاوریشمو گیام
ئەو من ئەناسێ لەنێو شاعیران
شاعیرێكی چۆن بەتینو توانام ؟
چۆنە بەرماڵو بەڕی نوێژگەم ؟
چۆنە بانیژەو بانی پەرستگام ؟
چۆنە ناوبانگم لەنێو كچۆڵان ؟
چۆنە ڕەوشتو ئابڕوو حەیام ؟
پەرۆشی كام بەی ، نەخۆشی كام مەی ؟
خرۆشی كام نەی جۆشی كام «سێگا»م ؟
ئەو چاك ئەزانێ بەرگی سەرینم
چی لەنیوایە ؟ چی نامەو پەیام ؟
چی پەخشانێكم داناوە لەگڕ ؟

چی هەڵبەستێکی بە ئەشکەنجەو زام ؟
نیگاری کامە گوڵەندامی شەنگ
هەڵواسراوە لەژووری تەنیام ؟
نووسراوی کامە دڵدزێکی شۆخ
حەشاردراوە لە کەلێن جانتام ؟
بەڵام - مەخابن - من ئەو ناناسم
نازانم کێیە فریشتەی ناکام ؟
چۆن بۆی هەڵڕێژم سکاڵای دڵم ؟
چۆن بۆی دەربڕم ئاواتو هیوام ؟
چۆن بۆی بنووسم ژمارەی تەلم
یا ناونیشانو ژمارەی دەرگام ؟
کێیە ئەو باوکەی کە دای هێناوە
بۆ بەختیاریو جوانیی دونیام ؟
کێیە ئەودایکەی شیری پێداوە
تا ئامادەبێ بۆ ڕۆژێکی وام ؟
کێیە ئەوکەسەی کە ئەی پارێزی ؟
کێیە ئامۆزاو براو خاڵومام ؟
ئەی دڵ وەڵامێ لە کام چنارێ
تاشاوە باڵا وەڵامێ وەڵام ؟
ئەوە ندە شۆخەوە کووپەروانە
لەدەوروبەری گەڕام وسوڕام
شێوەم نەدیوە لە نێو جوانان
لە ناوڕەسەنی «زەند» و «میدیا»م
دوێنێ بەیانی وە ستام لەڕێگا
تا ئارەقەی ڕەش ڕژایەسەرپام
ووتم : ئێ ، بەلکو بینینێ ئەبێ
سەرنجێ بەڵام نەهاتە ڕێگام

ئـەی شەنگـەبێـری نـەختێ لە سـەرخـۆ
کـەمێکـی مـاوە بگـەیـن بـە ئـەنجـام
هێشتـا بە ئـەندام خـونچەی نـەکـراوەی
ڕاوەستـە تـاکـو گـەش ئـەبێ ئـەنـدام
ئـەوسـا بـەخـەنـدە لەیـەکتـر ئـەگـەن
نـیگـامو نـیگـات ، نـیگـات و نـیگـام
دڵم لێئـەدا بـۆ بـۆنـی جـێگـات
دڵت لێ ئـەدا بـۆنـی جـێگـام
ڕەچـاوبـە تـاکـو دوو سێ سـاڵی تـر
تـۆ هـەراش ئـەبی منیش هـەر ئـاوام
ئـەوسـاکـە شـاییم بـۆتـۆ ئـەگێـڕێ
بـۆ تـۆ لێ ئـەدرێ دەهـۆڵ و زوڕنـام
گـەر بەمن نـەبێ شوو بـە کەس نـاکـەی
بـەرهـەمی شـۆخیت دێتـە بـارەگـام
حـەز وەهـا نـابێ وەکـو ئێستـاکـەت
هێشتـا خـورتیلەی نـەفـامی نـەفـام

کەرکوک

---

(١) سێکا : وەکو (نەهاوەند) و (بەیات) نەوایەکی ڕۆژ هەڵاتی یە .

بێنە

بێنە بۆم تێکە ئەی مەیگێری مەست
قومێ لەم مەیە ؛ لەشەڕابی خەست
گەر خەستە ؛ من خۆم پەرۆشی خەستم ،
گەر هەستە من خۆم حەز ئەکەم لە هەست
من لەژیانا ، لە چۆڵیەکام
ئەمبڕێ وەکو نەشتەرو مقەست
چەند چاو ئەگێڕم چیم نایەتە چاو
چەند دەست ئەگێڕم چیم نایەتە دەست
نەچەم ، نە هاودەم ، نەبەرهەم هەیە ،
نەنەی ، نە ئۆخەی هەیە ، نە هەڵبەست
بێجگە لەدەنگی نیهادی پاکم
نایەتە بەر گوێم دەنگی بێ مەبەست
ڕەشەبای ئاکام ئاواتم ئەبا
بەرەو کەلاوە ، هەر بە پاڵەست
ڕۆژ لەنێو ئاسۆ خوێن لێی هەڵئەقوڵێ ،
خورخور دێتە خوار وەکو ئاوی بەست
قرچەی هەتاوی بیابانی ئاڵ
گەشکە ئەگرێ بە گەردەلولی پەست
ئەستێرەی گەنجیم لەئاسۆی تەمەن
ئاوابوو شادیم هەڵفڕی لە دەست
بە تەمەن (چل)م ، بەلام لەسەر شان
هەڵمگرتووە چەکمەسەری (شەست)
بێنە ئەی مەیگێر دەستم دامێنت ،
بێنە مەستم کە بەمەیەکی مەست

وا چاکە تاکو کۆچ ئەکەم لەژین
بڵێم : دەربەست نیم بەژینی دەربەست
لەبیرکەم خەمی کاتی ڕابردووم
بە نەوای (سەبا)و (نەهاوەند) و (ڕەست)
بێنە ئەی مەیگێر دەستم دامێنت
بەراستی ئەڵێم نەوەك بە ئەنقەست
بێنە خەرمانەم بگەشێنەوە ،
پەروانەم تێرکە لە ئەندێشەو هەست
بێنە بۆم تێکە ئەوەی کەماوە
تا بە تەواوی سەربەست بم سەربەست
ئەشکەنجەم هێندە زۆرە لە دونیا
فریای ناکەوێ لاپەڕە و پێڕەست
چاوەڕێی کەشتیکا حەزرەتی نوحم
لەوجێیەی کەوا تۆفانەکەی بەست

هەولێر : ١٩٧٧

پرس و وون بوون

نـازانم چىيـه ؟ چـى له چـاوتـايـه ؟
شـتـێـكـه هـەردەم هـەولْم بـۆ دايـه
وون بم لەپـەنگـى گێـژەنگى شـەنگى
كـه وەك گێـژەنگى شـەنگى دەريـايـه
مـەستم بـه ئـاوات لەسـەر گـەمـىٚ
دەستكـردەى هـەستى پـەرى خـودايـه
ژوورى يـاقـوتـه ، نـەهـۆمـى لولو ،
پـەنـجـەرەى مـۆرى ئـاڵ و والآيـه
بـانـى ئـاوێـنـه ، دەروازەى بـەلوور ،
ديـوارى دورِى نـاخـى دەريـايـه
خـەڵاتـێكـه له داسـتـانـى «ڤـيـنـۆس»
گـەر بـەمـن نـەبىٚ بـەكـىٚ رِەوايـه ؟
ئـەى بائێسـەبـا ، ئـەى درەختى چرِ ،
ئـەى ئـەو مـەلەى كـه هـارمـۆنيـايـه
وەرن گـوىٚ دەنـه سـكـالآى دڵم
سـەيرى سيمـاى كـەن چى سكـالآيـه ؟
هـەست بە لێـدانى خـرِپـەى دڵ ئـەكـەم
كـه وەك لێـدانـى تـەپـڵو زوّرِنـايـه
دەريـا ئـەپێـوم قـونـاخ بـه قـۆنـاخ
هـامـرازم ئـاوه ، هـۆگـرم بـايـه
گـەمـيـم ئـەهـاژۆم ، بـەلام نـازانـم
رِىٚو رِووى گـەمـيم بـۆ كـامـه لايـه ؟
سـەرنـجـى رِێـگـا ئـەدەم بـه ووردى
ئـەبـيـنـم رِێـگـام هـەزار رِێـگـايـه

ئـەمـن پـەرۆشـم بـە دوای شـتـێ
قـوچـە ، لەشـێـوەی کـەژ و چـیـایـە
هەر ئاواش جـارجار بـەخۆم لەگـەڵ خۆم
ئـەدوێـم ، دووان گـەلێ سـانـایـە
ئـەپـرسـم ئـەڵێم : ئـەی دڵ پێم بـڵێ
چیـیـە ئـەو شتـەی هـەوڵم بـۆ دایـە ؟
جـادووە ؟ یـانـە ڕووی نـیگـارێـکـە ؟
لەسـەر زەوی‌یـە ، یـا لە حـەوایـە ؟
پـاکـە یـانـەخـۆ پـیس‌و چـڵـکـنـە ؟
چـاکـە یـانـەخـۆ گـەنـدو خـەرایـە ؟
جـارجـاریش تـەنیا لەژووری گـەمیم
ئـەوەسـتـم ژوورم بـەبـێ سـەدایـە
پـێلوم دائـەخـەم تـاکـو ئـەو ڕەنـگـە
ببـیـنـم کـە وەك ڕەنـگـی چـرایـە
بـەڵام تـەنـانـەت ڕەنگـی دیـمـەنم
ئـەبـیـنـم کـەوا تـاق‌و تـەنـیـایـە
هـەرچـۆن بێ ئـەبێ بگـەم بـە ئـاوات
ئـەگـەر چـی پـەرت‌و جـیـا جـیـایـە
ئـەی تیشکی ئەوین،ئـەی مـۆمی هیـوا ،
ئـەی ئـەوەی خـۆری شـەوی دونیـایە
ئـەبـێ بـزانـی ڕێ‌و ڕووی گـەمـیم
بـۆ تـۆیـە ، بـۆتـۆ ڕەنجی ڕێـم دایـە

هەولێر : ١٩٥٩

لەش فرۆش[1]

هاتە لام ووتی : باڵای لاولاوان
وەك باڵای منە بوێژی لاوان
نەونەمامێکی قنجو قەشەنگم ،
ڕواوم بە بۆی میسك و گوڵاوان
نیوۆقەدم وەکو شەنگە بێکە
چینرابێ لەدەم زێو شەتاوان
ووتم : ڕاست ئەڵێی ، لەلای تۆ وایە ،
بەڵام وانی‌یە لەلای پیاوان
شانازیت نەیێ کەوا باڵاکەت
باریکە وەکو باڵای ڕواوان
ئەبوا گران بوای ، وەك زیڕی تێزاب ،
ئەبوا بەناو بوای لەلای بە ناوان
ووتی : چاویشم وەك گەلاوێژە
سەیرکە چاوم وەك هەندێ لاوان
ووتم : ڕاست ئەڵێی وەك ئەڵێی وابوو
بەڵام کەوتە ژێر پاژنەی پێڵاوان
نەسەنگی ماوە نەڕەنگی شەنگی
دیارە ، وەکو ڕەنگی ڕازاوان
لەوێدا لەلای جەستە فرۆشان
چواندت ، هەمووت دا بە دراوان
ووتی : برژانگم وەکو تیر وایە ،
برۆشم کەوان بۆ هان دراوان
ووتم : ڕاست ئەڵێی برۆ کەوان بوو ،
برژانگیش تیری دڵو هەناوان

ووتی: ئەگریجەم وەکوو شەو وایە
داوێـکـی نـادەم بـە هـەزار داوان

ڕەنگی هـەر وەکـو ڕەنگی ئـەبـەنـووس
دیـارە لەژێـر کـۆفـو کـڵاوان

ووتم : ئـا ، بـەڵام وا ڕەش نـە ئـەبـوو
ئـەگـەر نـەتنـایـە نیـۆ چڵکی تـاوان

ئـەمـە ڕەشـایـی ئـارەزووی ڕەشـە
دیـارە ، بـیـدە ڕەش هـەڵگـڕاوان

ووتـی : دڵیـشـم مـەلی ئـەڤـیـنـە
لێـرەدا لە ئـەئـاسـت چـەمو ڕێـژاوان

ووتـم : ئـەزانـم وەکـو مـەل وایـە
بـەڵام ئـەنـیشێ لەسـەر زڵکـاوان

ووتـی : دەمـیـشـم وەك دەمـی هـێـرۆ
تـوانـج ئـەگـرێتـە دەمی نـەخشـاوان

ووتـم : ئـا وابـوو بـەڵام ئێـسـتـاکـە
زەرد بـووە ، وەکـو دەمـی سـوتـاوان

ووتـی : کـوڵمیـشم خـوێـنی گـولانـە ،
بـڕوانـە خـوێـنـی گـوڵی گـوڵاوان

ووتم : ئـا ، گـوڵە ، بـەڵام ـ مخـابن ـ
بـۆنـی ڕەوایـە بـە نـاتـەواوان

جـوانیت هـەر دەم بـەدەست ئـەم ئـەو
گـەچـڵاوە ، وەی لە فیـلی گـەچـڵاوان

ووتـی : گـەردنم عـاجـی بـەهـەشتـە
ئـاوێـنـەیـە بـۆ ئـاخ هـەڵکێشـاوان

ووتـم عـاجـی چـی ئـەبـێ وا بـلێ ی !
کـوا عـاجـە ؟ بـیـدە دانـەمـرکـاوان

ووتی : نێـو سینـەم چـرای ڕووناکـە
لەژووری چـرا دانـەگـیرسـاوان
ووتـم: ئا وابـوو بـەڵام ئـێـسـتـاکـە
تـاریـکـە وەکـو گـۆڕی نـێـژراوان
ووتی : مـەمکـۆڵەم وەك هـەنـار وایـە
چـیـت لەهـەنـارە یـا لەخـۆشـاوان ؟
ووتـم : وەك ئـەڵێ ی هـەنـارە ، بـەڵام
شـۆڕبـوویتـەوە نێـو نـاخی گـۆمـاوان
ووتی : قـاچیشم بـە قـاچی «ڤێنـۆس»
نـاسـراوە لەلای پـۆلی نـاسـراوان
ووتـم : لەقـاچی ئـەو جـوا نـتـر بـوو
بـەلام ـ مـخـابن ـ داتـە حـەسـاوان
ـ کـەئەمـانەی بیست ژنی شـەوی سوور
ڕوانـی بـەرە و دۆڵێ فـەوتـاوان
ووتی : لەبـەرچی بـۆ وەهـام لێ‌هـات ؟
ووتـم : کـەوتـیـتـە نـێـو فـاقو داوان
گـەر نەگـەڕابـووای لەدەست ئـەمو ئـەو
ئـەدرەوشـایـتـەوە وەك درەوشـاوان
هـەر کـەسێ بـە دڵ ، بـەڕەوشتی پـاك
جـوان و شـەنـگـە ، نـەك بـە دراوان

هەولێر : ١٩٦٤

---

(١) لەعەرەبی‌یەوە بە دەسکاری‌یەکی کەم «فوزی معلوف»

ئاسکی غەدر لێکراو[١]

دوێنێ ئێوارێ ئاسکی نێچیرم
سکاڵای هەڵڕێژت لای دایکی پیرم
پێی گووت : کوڕی تۆ گاڵتەی پێکردم
نازانم چی‌یە چارەو تەگبیرم ؟
سەرم لە ناوچی هەشێکی ڕەش نێم ؟
هەیهەش بە سەری باوو باپیرم
وەڵامی داوە : گاڵتەی وەکوچی ؟
زوو کە پێم بڵێ کچۆڵەی ژیرم
شەرمی پێناوێ وەکو دایکی خۆت
ئاوامە بۆ تۆ ، من ژنە میرم
گۆتی : لە ژووری تەلاری باڵای
دوێنێ شەو وەکو ماوە لە بیرم
لە خشتەی بردم بە قسەی خۆشی ،
بە ووتەی وەکو : ئەتۆی دڵگیرم
هێندەی پێ نەچوو خۆم دی لەداوی ،
هێندەی پێ نەچوو خۆم دی نێچیرم
وەکو نەدیتەو برسی‌و تامەزرۆ
ئاوا کەوتە سەر لەشی پەنیرم
دەستی درێژ کرد بەرەو شەمامەم ،
یاری‌کرد لەگەڵ سێوو هەنجیرم !
نێوقەدی گووشیم بەتین و تاوی ،
بازووی ئاڵاندە قەدی شمشیرم
دوو لێوی مژیم بە زۆرەملی
لەگەڵ ڕوومەت‌و مەمکی بێشیرم

شەڕابی نۆشیم تا دوا دڵۆپ
نەشەڕابما ، نەما عەبیرم
گوڵ وەراندم ، هەنگوینی ڕێشتم
چی بەجێ نەهێشت لەناو کەوگیرم
هەموو ئەو تیرو کەوانەی هەمبوو
شکاندی نەما ، کەوان و تیرم
وەك چۆن هەوەسی لێبوو ، بەم جۆرە
پچراندی ئەلقەو قەفی زنجیرم
گەلێکم پێ گووت : بەڕۆکم بەردە
گووتی : بەرنادەم . بنێشتو قیرم !
سەیرکە شوێنی کردەوەی ماوە
لەسەر چارۆگەی وا جیرپەجیرم
ئەو کوڕی کۆشكو سەراو کاشانە ،
من کچی زنجو چیغو حەسیرم
فەرقی من و ئەو عەردو عاسمانە
ئەو بەرەڵلایەو ئەمن یەخسیرم
بە چۆن چاوو ڕوو سەیری باوکم کەم ،
یاچی بڵێم بە دایکی فەقیرم ؟
بۆ ڕاژیلەی تۆ ئاوای لێکردم ؟
بۆ وا بێ بەختو ئاوا گزیرم ؟
باوکی لەکوێیە تاکو پێی بڵێم ؟
ووتی : پێی مەڵێ ئەمن پشتگیرم
ئەگەر خاوەنی خەنجەرو شیرە ،
من بەزمانم خەنجەرو شیرم
یاگەر خاوەنی کاریزو بیرە ،
من بەبیری چاك کاریزو بیرم
من خۆم بوکێکی وەکو تۆم ئەوێ

نەرم و نۆڵ وەکو لۆکە و هەویرم
هات و چۆم بکا لەبەر دەستمدا
وەکو ئاسکۆڵەی دەشتی هەریرم
بڕۆ بخەوە بە دڵنیایی ،
خەنی بەو بڵێ : بووکۆڵەی میرم !
سوێندم بەگۆڕی باپیرە گەورەم ،
بەگۆڕی پاکی دایكو داپیرم
سبەی ئەم کاتە دێم بۆ خوازبێنیت ،
من بێ‌زەمیر نیم خاوەن زەمیرم
یازەماوەندت ئەگێڕم لەدێ
یادێ بەرئەدەم . ئەڵێم : زویرم

هەولێر : ١٩٥٩

---

(١)   لە عەرەبی یەوە بەدەستکاری

ئۆتۆگراف(١)

ووتی : «ئەفەرمووی لەسەر دەفتەرم
دێرێ بنووسی ئەی هونەروەرم
یا لەگەڵ وێنەت پێشکەشم بکەی
چەند ووشەیەکی ناسكو نەرم
هەتا بیدوێنم وەك کۆرپەی نیان
لەسەر خەونگەی سینەی مەرمەڕم
بەشەوان کاتێ لەپاڵ سەرنیم
نقوم ئەبمە ناو خەوی بێپەڕم(٢)
خەونی خۆش خۆشی پێوە ئەبێنم
ئەڵێی نەخشاوە لەنێو جگەرم
زۆر گرنگترە لایمنی شەیدا
لەزێرو زیوو دڕو گەوهەرم
ووشەی ناسکت سارێژی زامە
ووشەت ئەخەمە سەر چاو و سەرم
خەرمانەیەکی تریفەدارە
لەئاسۆی گەشی گیانی بێ زەڕم
چریکەداران خولقاون تاکو
کرنۆش بەرن بۆت لە بەرامبەرم
بەلای‌منەوە تۆ لە (مەولەوی)
شارەزاتری بەهەستی گەرم
بە نیرگزجاڕی گوڵشەنی والام ،
بە چیمەنزاری گوڵو شەستپەرم»
- کەئەمانەم بیست ، ئەم چریکانە
لە گوڵەندامی بالا عەرعەرم

وەڵامم داوە بەرە و ڕووی پڕی ،
بەقسەی پڕ لە ڤیان و شەرم :ـ
(ببورە ، لابە ئەم «ئۆتۆگرافە»
لەبەر دیمەنی بت و پەیکەرم
من و (مەولەوی) عاسمان و ڕیسمان
ئەو گیان و جەستە ، من ئێسق و چەرم
کەی من بووم بە جێی شایەستەی زاران ؟
کەی من وەك ئەڵێی خاوەن هونەرم ؟
کەی من پاساری چریکەی تەڕم ؟
کەی من شاکاری کێش و لەنگەرم ؟
ئەی خوێنەوەری تەڕترین چامە
لەنێو ، دڵتەڕان ئەی خوێنەوەرم :
لەکوێوە هاتی بۆ لای‌من توخوا
من شالورێکی بێ باڵ و پەڕم ؟
هەڵبەستی پێشووم خستە ئاگردان ،
گواڕیمەوە بە ژان و کەسەرم
سوفرەی مێواتم لولدا بە چوستی
نە نارنجم ما ، نە بەی شەککەرم
ژێی ژەنەم پساند، نە نەی، نە نەی‌ژەن،
نە دەنووکم ما ، نە باڵ و پەڕم
تا ئەو گوڵانەی لە گوڵدانم بوون
هەمووم دانە بە رچەقۆ و نەشتەرم
چیم لەبەهارە ، لەگەڕانەوەی ،
لەبووژانەوەی داری بێ بەرم ؟
بەڕێم داو ڕۆیی بەو ڕێیەی کەوا
لەسەریا ڕۆیی شۆخی دلبەرم
ئەی گەشترین گەش لەنیوان گەشان

تۆ ئەی جوانترین تابلۆی پۆستەرم
بێتو بدوێی لێم ، لە هۆنینەوەم ،
لە نەوای سازی نابەختەوەرم
جیاوازی‌یەکی وا دێتە بەر چاوت
لەمیان من و تاسەی بێ پەڕم
لەمیان من و بیر و ئەندێشەم ،
لەمیان من و ڕەنگی سێبەرم
ئەتوانم بەیەك دێڕی هەڵبەستم
جیهانێ دانێم ، یا جیهانی بەرم
هونەروەرانی بارەگای هونەر
قوتابی منن ، منیان ڕابەرم
شالووران یەك یەك لەژێر دەستی‌من
دەرچووینە بۆیە بلندەسەرم
نەوجوانانی دونیای جوانان
دەستکردەی منن ، من ڕازێنەرم
هەتاکو ئەوەی زایەڵەی زەنگم
ئەخاتە زەنگی لێی باخەبەرم
بەرهەمی ئەوەی پەسندی ئەکەی
چامەی بەتام و هۆنراوەی تەڕم
هەندێ بۆیاخن چنراون لەوێ ،
لەسەر کاغەزی شین و ئەسمەرم
لەخشتەت نە با تروسکەی گەشم ،
بروسکەی لەشی زێڕ و زەبەرم
هەمووم هەنجنی بەسەری پەنجەم
دڕانم لەڕك ڕەنجی بێوەرم
خستمە چاڵی پڕ لە خۆڵەمیش ،

کولخەنی پڕ لە ژیلەمۆی گەرم
هەڵمەتم بۆ برد وەکو جەنگاوەر
سەرسام مەمێنێ کە جەنگاوەرم
چەکی من پیتەلە مەیدانی شەڕ
بەپیت شەڕ ئەکەم لەگەڵ شەڕکەرم
سەنگەرم حەزبوو هەروا پیشتەوان
کەحەزم ڕما ، ڕما سەنگەرم
پەرستگام دانا بۆ گوڵپەروەران ،
بەڵام لەدەرگای دیم دەربەدەرم
ئەمەیە ئەی شۆخ چیرۆکی حەزم
ئاخۆ لەمەولا شیعری ئەزبەرم
بەهای ئەمێنێ وەك جاری جاران
لەلای تۆ یانا ئەبێتە تەرم ؟
فێلم لێمەکە بەقسەی شیرین
ڕاستیم پێ بڵێ تۆ و پێغەمبەرم)
ووتی : تاماوم لەم جیهانەدا
ئەیکەمە هاوڕێی ژین و سەفەرم
بەسیمی زەردو داوی ڕەنگاوڕەنگ
بۆت ئەینوسمەوە لەسەر کەمبەرم
لەلای زێڕنگر ئەیکەم بەپشتێن
بۆ باریکایی قەدی عەڕعەڕم
چونکە مەلێ بووی لەدەوروبەرم
چریکەت ئەهات بۆ دەشتودەرم !

---

(١) پارچە هەڵبەستێکی (نزار قبانی) یە ، بە دەستکاری کردوومەتە کوردی ، بەشێوەیەکی وا کە بگونجێ لەگەڵ میزاجی کوردەواری .

داخ

لەگوڵشەندا لەگەڵ دەرچوونی خۆری شەنگ لەئاسۆدا
بەیادمکە لەوێ گیانە ، ئەمن ئامێزی باڵاتم
بەرامبەر کۆشکی چین چیێت وەکو نەی ژەن لەشانۆدا
هەتاماوم ئەناڵێنم پەرندەی ئاڵ و واڵاتم
چریکەم هێندە شاکارە لەناخی پاکی شەوبۆدا
ئەبێتە بۆی گیاجاڕت گوڵاوی ناخی لالاتم
نەخێر ، نابێ ، لەیادت کەم گوناهی تۆ لەئەستۆدا
گوناهێکی گەلێ زاڵە ، گوناهباری سکاڵاتم
نەکەی ساتێ لەیادمکەی

ئەبێ هەرچۆن بێ شادمکەی ...

بەدیدارت هەتاماوم لەژێر سنجاقی ئاڵاتم !

*

لەچیمەندا ، لەکاتێکا فریشتان ڕێز ئەبن تیم تیم(١)
ئەوەستن چەشنی ئاوێنە بەرامبەر دیمەنی شەنگت
پیاڵەی عەنبەری بۆندار ، گوڵی پێچراو بە داوی سیم
لەسەر پەنجان بریقاوە بەبۆنەی ئاتەشی ڕەنگت
لەوێدا لەوزەماوەندە جوانەی تۆ کەتیایا نیم
لەگەڵ پۆلی گوڵەندامان بگێرم بەزمی ئاهەنگت
بەیادم کە لەنێو شۆخان ، لەدونیادا ئەوەی من دیم
لەدوای تۆ هات و بتدیبا ئەگریای پڕ بە دەردەنگت

نەكەی خۆڕا لەیادم كەی

ئەبێ هەرچۆن بێ شادمكەی ..

لەكۆسارت ئەمن هەردەم ئەبینم ڕەنگی بێ ژەنگت !

*

لەبەندەندا كە باڵندەی هونەر خوێندی لەتەك پەردەم
چریكاندی بەگۆرانی لەنێرگزجاڕی ڕابردووم
لەباخی پڕ لەتیشك و تەم دیاركەوت شەونمی هاودەم ،
شەوی ماتەم لەیادیچوو گەڵای ئاواتی بابردووم
لەیاڵان لالە وەك بەهەرەم درەوشاوە وەكو خەندەم ،
گوڵاڵە وەك تروسكەی شەم وەكو هاواری یەك و دووم
بەیادمكە وەها هەردەم ، ئەتۆ لێرە لەزار و دەم
وەكو ویردێكی باڵایی لەسازی بیرەوەی زیندووم
نەكەی شاكچ لەیادم كەی ،

ئەبێ هەرچۆن بێ شادمكەی ..

لەگوڵزارت ئەمن هەردەم لەداخی تاڤ ڕابردووم .

*

لەدەربەندا كە كەشتیی نەوجوانان هاتە سەر دەریا
لەهەرلا نەوجوانێكی وەكو خۆت هاتە دیداری

فـڕپـوی بـاخی دڵداران ، سـەمـاسـازێنـەری وریـا
لەگـەڵ چـینـی دڵارامـان پـڕیدا تـاری نـازداری
لەسـەر ڕووباری پیـرۆزان ، لەبانیـژەی دووەم دونیـا
بـەیـادمکـە لەویٚ گیـانـە لەبـەر لاولاوی بـۆنـداری
لەدوای هەڵگرتنی تەرمت هەزار خۆزگەم و سـەد بریـا
لەسـەر لێـوم گـڕیداوە بـەنـاکـامی و بـرینـداری
نەکەی توخوا لەیادمکەی

ئەبێ هەرچۆن بێ شادمکەی ..

بەڕووخسارت لەدەربەندا ، لەئاست ڕێژاوی ڕۆنداری !

*

زاوێتە : ١٩٦٥

---

(١) تیمتیم : پۆڵپۆڵ ، تیپ ، تیپ

ئەی دڵ

ئـەی دڵ ، لەبـەرچی لەدونیـای بێبـاك
ئاوا داماوی ، كـۆستكەوت و خـەمناك ؟
لەبـەرچی ئاسـۆت خۆی ڕەش ئـەنوێنێ
هــەروەكـو ئـاسـۆی دڵی ئـەژدهـاك ؟
بـۆچـی ژەنـیـنـی تـەلت نـاڵـیـنـە ؟
وەكـو نـالێـنی كـونـدبـۆی نـاپـاك ؟
هــەتـاكـو دوێنێ دیمـەنێبـووی تـاك ،
گـوڵشەنی بـووی بـۆ هـەر شتێكی چـاك
تێسـتـاكـەش ئـاوا سیس و ژاكـاوی ،
نـەگـەڵای سـەوزت مـاوە نـەپـاداك
هــەمـیشـە لەگـەڵ چـینـی بێـداران
ئـەگـەڕێی وەكـو زاڕۆكـی بـێداك
ئـەڕۆی ئـەپیـوی دەشتـی نـاكـامی ،
دەشتی سـەرسـامی ، دەشتی تـرسنـاك
بـەكـام خـەنجـەرێ هــەنجنكـراوی ؟
بـەكام نـەشتـەر و كـام تیـری بێبـاك ؟
كـوا دڵارامـی تـاڤ جـوانـیـت ؟
كـوا گـوڵەنـدامـی زیـرەك و چـاڵاك ؟
كـوا بـاخـەوانـی بـاخی ئـارەزووت ؟
كـواپـاسـەوانـی مێـخـەك و لای‌لاك ؟
كـوانێ مەی ؟ كـوانێ مـەیگێـروبـادە ؟
ئـازارت دەرخـەن لەگـیـانی هـیـلاك ؟
نە شوێنی نـەیژەن ، نە مێـوەی دەگمەن
ماوون ، نە مێـرگت ، نەچـڵ ، نەتـەپلاك

هـەمـوو سـەرتـاپـا لەقـوڕگی گـەردوون
بـوونـە ئـازووقـە و پـێخـۆر و خـۆراك
ئـەی دڵ ، دڵێ بـووی بـەوەج و ئـازا
نـەئـەتـرسـای لەگـەرداوی سـامنـاك
وەك «حـەزیا» وابـووی بەرامبـەر زۆردار
وەك (كـاوە) وابووی بـەرامبەر «دەحـاك»
گـەر شـێر چـرنـۆكی لەئـەوكت نـابـا[1]
دەم و دەست ئـەمرد ، ئـەبوو بـە كـەلاك
دڵێ بـووی دڵان لەدەوری سـەری
ئـەسوڕانـەوە جـووت‌جـووت و تـاك‌تـاك
نـەوات لەگـوێـیـان دەنـگـی ئـەداوە
هـەر وەكـو نـەوای شـاكـارێكی چـاك
ئێستـاكـەش ئـاوا لەنێـو گێـژی خـەم
خنكاوی ، دووری لەخۆشی‌ی ڕووی خـاك
ئـەی دڵ ئەتـۆ و خەم بـەڕەسـەن بـران
لەیـەكتـر ئـەكـەن بـەسـەر و گـۆلاك
ئـەشكـەنجـەت هێنـدە زۆر و زەبـەنـدە
دانـامـركـێ بـە ئـەفـیـون و تـریـاك
هـەردووك پێكـەوە بـەیـەك شیـری تـاڵ
ڕواون لەسـەر یـەك خـۆڵ و خـاشـاك
هـەر دووك پێكـەوە بـە یـەك نـان و دۆ
گـەورە بوون بـە یـەك لەنگـەری و مـلاك
ئـەی دڵ لێـدانـت زۆر تـونـدو تـیـژە
وەكـو لێـدانـی دڵێـكـی بـێ مـاك
بـەزگمـاك وابـووی ، ئـا بـەم شێـوەیـە
بـەزگمـاك وابـووی ، بـەڵێ بـەزگمـاك
جیهـانت تـەمـە زینـدەگیت گـریـن ،

گـۆشـەگـیر وەکـو دەروێشی «کـۆڵاك»[٢]
ئـەی دڵ کامـە دڵ تـۆی کـرد بـە دۆزەخ
خـۆشی نـەبـینـی ئـەو دڵە هـۆ کـاك

هەولێر : ١٩٥٦

---

(١) ئەوك : مل
(٢) مووریدەکانی مەولانا جەلال الدین الرومي

سبەی

سـبـەی بـەزەبـری پـایـزی دڵ ڕەق
ئـەوەرێ گـەڵای نـەمـامـی شـەنگـت
لالەی سـواوت بـە ڕەنـگـی شـەبـەق
سیس ئـەبێ لەسەر گـردی ڕەنـگ ڕەنگت
لەژێـر چـنـاران کـەوی قـەقـبـەقـەق
ئـەنـاڵێـنێ بـۆ وێـنـەی قـەشـەنگـت
وەیشـومـەی ئـاکـام بـەرەو دەشتی زەق
ڕاوئـەنێ سـوپـای پـەپـولەو هـەنگت ..
بـێبـەشـت ئـەکـا لەنـەوجـەوانـی
ئـەتخـاتـە گـەرووی خـەمی شـەوانی !

*

سبـەی لەئـاسـۆت شـالوری شـاکـار
هـەڵئـەفرێ بـەشـوێن هـۆگـری فـرپـو

زەویت چۆڵ ئەبێ ، نەهاودەم ، نەیار
دێنە دیداری ڕووباری هەتیو
دڵداران جووت ، جووت کۆچ ئەکەن بۆشار
لەپاش نەمانی بەهاری وەریو
جێی گوڵەمێخەك پڕ ئەبێ لەخار ،
نەگوڵ ئەمێنێ نەئاوێنگی زیو
ئینجا داڵەڕەش کاتی بەیانی
دێ ، سەما ئەکا لەڕێگەی کانی !

*

سبەی کڵافەی خەرمانەی خۆرت
وون ئەبێ لەژێر تارای تەمی ڕەش
لەشکری هەورو گەواڵەی زۆرت
دائەخا پێلۆی گەلاوێژی گەش
لەناو ئەشکەوتی قاوەییو سۆرت
پاڵئەداتەوە وورچی دڵ بەغەش
لەجیاتی قازو قوڵینگو پۆرت

داگیرت ئەکا پڵینگی گەردەش
لەباتی تەیروتاڵێ بەیانی
پشیلەی کێوی دێتە سەرکانی !

*

سبەی لەسەر ڕووی مێوەی گەیووت
لائەچێ پەنجەی دیدەخوماران
تەلاری هیوای تەمەن نەدیووت
ئەڕوخێ لەژێر بەفری کۆساران
هاوین نشێنی لەچەم چەقیووت
ئەبێتە لانەی دڕندەو هاران
لەپەناو پێچی دۆڵی تەزیووت
کۆچەران پۆڵ ، پۆڵ دێنەوە شاران
ئەوسا گورگی دڕ لەدەورەی کانی
ئەسوڕێتەوە تاکو بەیانی !

*

سبەی پیاڵەی كوڕی دڵبەران

ئەهاڕێ ، نەمەی ئەمینێ ، نەبۆ

نەهاوڕاز ، نەنەی ، نەتەلّلێدەران

ئاهەنگ ئەگێڕن ، نەژێ ، نەشەوبۆ

نەگۆیندەبێژ ، نەسەما كەران

لەنێرگزجاڕت ئەكەن هاتوچۆ

نە «كیۆبید» ، نەجوان پەروەران

ڕائەكشێن لەوێ لەسێبەری تۆ(٢)

لەجیاتی ئێمە كاتی بەیانی

بێچوە تورگی بۆر دێتە سەركانی !

*

بەڵام سەرلەنوێ بەهار دێتەوە

ئەڕازێیتەوە ، وەكو بوكۆڵان

دووبارە هێرۆت ئەدرەوشێتەوە

لەسەر تۆپەنگی شەنگی گردۆڵان

تەنیا گیانی من ئەمێنێتەوە

لەتــاریــکــیدا   شــێــوەی   کــڵــۆڵان

ڕۆژ لەدوای ڕۆژان دێو دەرزێــتــەوە

وەك گــەڵای زەردی ســەر سینــەی دۆڵان

بــۆ   دڵارامو   بــۆ   نــەوجــوانــی

ئــاخ هــەڵئــەکێشتێ بــۆ ئــەرخــەوانی !!

شەقلاوە : ١٩٥٥

---

(١) ژێ : وتر
(٢) پەری دڵداری

نەورۆزو بەهار

وەرە ، بۆم پڕکە بادەی ڕەنگاوڕەنگ
بەشیلەی گوڵان بەهەنگوینی هەنگ
وەرە دانیشین لەلای شاکاران
لەنێو باوەشی بەهاری قەشەنگ
وەرە گوێبگرە شامەلی غەزەل
لەوێ ئەخوێنێ بەخۆشترین دەنگ
وەرە بڕوانە چۆن هەڵدەنیشێ
لەدەوروبەری گوڵێ شۆخو شەنگ
چۆن ئەچریکێنێ لەئاست خەرمانەی
بێوەی بترسی لەچقڵی خەدەنگ
وەرە سەیرکە پەپولەی ڕازاو
چلۆن هەڵدەفرێ لەدۆڵی لاسەنگ
لێرە مەی لەوێ پیاڵەی زیوین
لێرە نەی ، لەوێ دووزەڵەی بەرچەنگ
لێرە دەهۆڵو زوڕنای چۆپیگێر ،
لەوێ ڕاوکەرو شاسواری چەلەنگ
شەونم گەردانەی گەردنی بووکە
لوتکە زاوایە فرندە ئاهەنگ
جۆگە هەروەکو بەللووری ڕۆندار ..
دیارە لەنێو باخی بێخەپەنگ
پەلکەڕەنگینە لەشێوەی باڵات
وەستاوە ، شێوەی باڵای پەری مەنگ
وەرە ئەی زەری نێونیگا گەشەنگ
گەشەنگ هەروەکو تروسکەی گەزەنگ

وەرە مەستت کەم لەنەورۆزی نەو
بەهەڵبەستی ڕێك ، نەك هەڵبەستی لەنگ
وەرە پێکەوە ئەم دیمەنانە
نمایش بکەین فرسەنگ بەفرسەنگ
وەرە سەیرکە چاوگەی سەهۆڵان
چۆنە لەنێوان درەختی زەبەنگ
بەهاوین بەفراو بەزستان گەرماو ،
بەپاییز خۆشاو ، بەبەهار گێژەنگ
وەرە سەیرکە کچۆڵانی دێ
خەوتوونە لەنیۆ گیاو گوڵو بەنگ
لەدەوروبەری خەرمانەی ڕوویان
شالووری مەدهۆش کەوتوتە دەردەنگ[1]
دەنووکی «نۆتە» دڵی «سمفۆنی»
مەلان «کۆرس» بەخۆی بۆ تیپی پێشەنگ
دارمێوە وەکو تەلاری خانراد
دیارە ، مێوە لەشێوەی پەڕەنگ
ئەڵێی قەندیلی ژووری‌یارانە ،
یا ئەستێرەیە لەنێو شەوەزەنگ
زەوی سەراسەر وەك بەهەشتێکە
بێشوورەو دەرگەو پەرژینی بێژەنگ
لەلایێ بازو کۆتری کێوی
لەلایێ قازو قولینگی دەبەنگ
تۆپەنگ نەخشاوە بەگوڵیووردوورد ،
ئەڵێی کڵاوی لاوانە ، تۆپەنگ
لەهەر لایەوە ڕەیحانەو لالە
لەهەر لایەوە پەروانەو مێشهەنگ
ئاسکۆڵان پۆڵپۆل لەخەونگەی خۆش

ئەگەڕێن دوور لە ڕاووکەرو تفەنگ
لە هەر ماوەیێ زەماوەندێکە
لەگەڵ هی دڵم یەك ڕەنگو یەك زەنگ
هەر وێنەگرە وێنەی ڕووباران
وەرئەگرێ وێنەی شەتاوی بەپەنگ
وەرە ئەی لەلەی دەمی نازداران ،
وەرە ئەی ژەنەی شمشاڵی گەشەنگ
وەرە با ئێمەش بنشین لێرە
لەئێستاوە تا کاتێکی درەنگ
لەلای نێرگزو مێخەکو شەوبۆ ،
لەلای حاجیلەو بەیبونو گولەنگ
وەرە با ئێمەش لێکیتر بئاڵێین
وەك جووتێ کۆرپەی جوانو هۆشەنگ
وەك چۆن گەلای دار خۆی دەئاڵێنێ
بەباسکی نارنج ، بەلاسکی لالەنگ
وەرە مەترسە لەمنی بێگەرد
لەمنی ژیرو چاپووکو چەڵەنگ
من بەهەستێکی قوڵو فراوان
سەیری تۆ ئەکەم نەك هەستێکی تەنگ
لەو گەنجانە نیم گوڵ هەڵوەرێنم
بۆ شەوێ یاخود بۆکارێکی گەنگ
ڕەوشتم هێندە پاکو خاوێنە
بۆلاوان بوویتە دروشمو جەڤەنگ(٢)

گەلی عەلی بەگ : ١٩٥٤

دەردەنگ : صدی
جەڤەنگ : رمز

گازانده[1]

ووتی : لەخۆشەخەوی بەهاران
خەونی خۆشت دی بەگوڵعزاران
ووتم : نا نەخێر بۆ ئەوینی تۆ
شەوان بێدار بووم لەگەڵ بێداران
ووتی : لەیادت نەمابوو دیدەم
لەبەر هات و چۆی دیدەخوماران
ووتم : نا ، نەخێر هەر لەیادم بووی
بەڵام پەشۆکام بەیادگاران
نەبۆ ، نەهێرۆ ، لەبەر یادی تۆ
ئەهاتە یادم ، نەگەڵای داران
تا جوانکاریم وەکو هەتیوان
جێ مابوو لەوێ ، لای جوانکاران
ووتی : خۆ ئاگات لەخرپەی دڵم
نەمابوو ، بەڵام مابوو لەیاران
ووتم : نا ، نەخێر ، هەر خۆم ئەزانم
چۆن بۆت ئەوەستام لەپاڵ چناران
برۆ بپرسە لەچیمەنزاران،
لەنێرگزجاڕو لەمێرخوزاران
شاکاران پۆلپۆل ئەگریان بۆ من ،
کەبۆت ئەگریام لەبەر شاکاران
گوڵو نەستەرەن گەواهی منن ،
ئاواش پەپولەی نێو گیاجاڕان
بپرسە لەوان ، ئەوان ئەزانن ،

ئـەوان تـێ ئـەگـەن لەهـەسـتـیـاران
ووتـی : واز . ووتـم : لەگـونـاهـبـاری
وازم هـێـنـابـوو بـۆ گـونـاهـباران !
نـەك لەتـۆ ، نـەك لە شـۆخی کـڵاوزەڕ ،
نـەك لەتـۆ ، نـەك لە ئـاسکی بـنـاران
تـاسـەی ئـەویـنـت لەنـێـو دڵی مـن
بـبـوە چـریـکـەی مـەلی هـەواران
سیمفـۆنیـیێ بـوو ، نـەبـووەو نـابێ
لەزەمـاوەنـدی تـریـفـەداران
کـوا شالوور ؟ کـوانێ ئەومـەلەی کـەوا
ئـەی‌هـێـنـا لەرزیـن دڵی هـەزاران ؟
کـوانێ ئـازۆقـەی مـوچـڕك‌و تـاسـەم ؟
کـوانـێ خـۆراکـی ڕەگ‌و دەمـاران ؟
ووتی : گـۆڕابـووی ؟ ووتم : لەگـیـانم
خـۆشی نـەمـابـوو بـۆ هـەرزەکـاران
لەبـەر دووری تـۆ بـزەی سـەر لیـوٚوم
دیـاربـوو هـەر وەك بـزەی هـەژاران
ووتی : نهێـنیت خـۆ ئـاشـکـرا کـرد ؟
ووتم : نـەنگی‌یـە لام قسـەی خـواران
نـهێـنـیـت وەکـو شـەونـم ئـاوابـوو .
وەکـو ئـاونـگـی گـوڵی بـەهـاران
ووتـی : بـەدکـاران وایـان‌کـرد کـەوا
نـەگەیتـە ئـەنجام وەی لە بـەدکـاران !
ووتـم : تـۆڕێـتدا ئـەوان وابـکـەن
نـاوم بـخـەنـە نـاو تـاوانـباران
ئـەگـەر تـۆ ئـاوات نـەکـرد بـوایـە

وا وێـڵ نـەئـەبـووم لەگـونـدو شـاران
ئـەی دڵارامـی تـاقی جـوانـیـم ،
ئـەی نـیگـاری نـیـۆ چیـنی نـیـگـاران
خـەمباری هـەمـوو بـۆ من مـایـەوە
هـەرمـنـم خـەمـی دڵی خـەمـباران

هەولێر : ١٩٥٦

---

(١) شیعرێکی عەرەبی کۆنە ووردە دەستکاری‌یەکی لێکراوە .

کچۆڵانی کورد

لاسایی عبدالله مصباح

سەرنج ڕاکێشەری یاران ، نیگاری هەستیارانن
پەری دەربەندو ڕووباران ، فریشتەی لالەزارانن
بە دیدە شەونمی گوڵشەن ، بەکوڵمە ڕەونەقی جەوشەن ،
بەخەندە گەوهەری ڕەوشەن ، بەدەم خونچەی بەهارانن
لەسەر لوتکەی جوانیدا ، لەچۆڵ و ئاوەدانیدا ،
کەشەو خەونی خەوانیدا ، تریفەی رووی ستارانن
هەموو پەیکەری تاشاون ، بە دڕو لولو نەخشاون ،
هەموو زێڕی درەوشاون ، خەناوکەی ڕۆژگارانن
نەوەی خەڵکی بەهەشتانن ، بزەی ووردو درشتانن ،
لەتیرەی قنج و قشتانن ، نەژادی بەختیارانن
خەڵاتی بێ خەڵاتانن ، گزنگی ڕۆژهەڵاتانن ،
تروسکەی سەر وولاتانن ، بڵێسەی زانیارانن
بە باڵا عەرعەڕی شەنگن ، بەوێنە دڵبەری مەنگن ،
بەبرژانگ لەشکری جەنگن ، بەقەد شتلی نزارانن
دەمێ داخی هەناسانن ، دەمێ ناخی کەساسانن ،
دەمێ گڵپە لەتاسانن ، دەمێ کامێ هەژارانن
دەمێ زام و دەمێ ڕامن ، دەمێ ئیلهامی ناکامن ،
دەمێ گیانی دلارامن،دەمێ ئاسکی بنارانن
دەمێ ئۆقرەو فەراموشن ، دەمێ ئازاری خامۆشن ،
دەمێ ترش و دەمێ خۆشن ، دەمێ خەمخواری یارانن
بەدیمەن نەوبەری حورن ، بەگەردن نەخشی کافورن ،
بەلەنجە سازو سەنتورن ، بەدەنگ ئاوازی تارانن

تــەمــاشــاکــەن چــی نــەخــشــێــکــن چــی نــوشــتــەجادووبەخشێکن ؟
چی جێگەی داخو خەوشێکن چی موچڕکی دەمارانن ؟
چــی خــاوەن ڕەوتو ئــەنــدامــن ؟ چــی نــەشئــەی عــارەقو جامن ؟
چی ویستو خــواستو ئــەنجــامن ؟ چی تــاقــانــەی نیگارانن ؟
بەسینە وەك شەمامو بەی ، بەقاقا وەك ڕەبابو نەی ،
بەعیشوە وەك شەڕابو مەی ، شەماڵی دەم ڕووبارانن
خــرۆشی زاری شالوورن ، نــەوای باکــوورو باشــوورن
(بــەیــات)و (ڕەست)و (مــاهــور)ن ، ژەنــەی قــوڕگی هوزارانن[1]
هوزاری چی و کناری چی ؟ خرۆشی سازو تــاریچی ؟
گــوڵاڵەو گــوڵعــزاریچــی ؟ دیــاری نێــو دیــارانــن
بەشێوە وەك ئومیدیدڵ ، بەپەرچەم چەپکەیێ سونبوڵ ،
بەگۆنا وەك پەڕەنگی گوڵ ، وەکو شەوبۆێ بەهارانن[2]
خــوداوەنــدی جــوانــانن ، تــەلیسمی دڵنیــانــانن ،
لەئــاورینگو لەگیــانــانن ، نمــونــەی ووردەکــارانن
بــەزستان ڕۆژی ســامــاڵن ، بــەپــاین مێخــەکی ئــاڵن
خەیاڵی شیعــری «پیربــاڵ»ن ، چریکــەی گوێو زارانن

هەولێر : ١٩٦٠

---

(١) «بەیات» و «ڕەست» و «ماهور» : سێپارچە گۆرانی ڕۆژهەڵاتییە
(٢) پەڕەنگ : بەڕای قەڵەو = پشکۆ

وەڵامی نامە

گۆرانی

دوێنێ لە باخی مەستم
نامەت گەیشتە دەستم
پێی جولایەوە هەستم
ئەی یاری خوشەویستم

لەدوای خوێندنی نامە
ئەم پەیامە بەتامە
نووسیم بەنووکی خامە
وەڵامی پڕ مەبەستم

ووتم : وەك چۆن ئەتەوێ
ئاوا بۆت دێمە ئەوێ
وەك خەونی خۆشەخەوێ
ئەڵێم : ئەی بوکی مەستم ..

وا بەرامبەر پەنجەرە
وەستام لێرە ، لەمبەرە
دە خێرا زووکەوەرە
گوێ دەرە زەنگی هەستم

گوێ دەرە چرپەی تەڕم
ژەنەی گیانو جگەرم
تۆ بت ، من بتپەرەوەرم
تا ماوم ئەتپەرستم

هەڵسە کامی دڵتەران
ڕوا بە بۆی نەستەران
وەرە وەکو ئەختەران
بڕوانە دۆڵ و بەستم ..

چی گوڵزارێکی شەنگە ؟
پڕ لەچراو پەڕەنگە !
دە هەڵسە ، دەی درەنگە ..
نەوەك بڕوا لە دەستم

بامنیش وەك سازو نەی
لەسای داری خۆخو بەی
لەدەنگ دەم بڵێم ئۆخەی
خۆ گەیم بە مەبەستم

دەربەندیخان : ١٩٥٤

گوڵ

گوڵ لەباخان چەند نزم‌بێ نیشتەجێی هەردەم گوڵە
دڕکی زۆڵیش دڕکە گەرچی نیشتەجێی پۆپەی چڵە
گەر هەزار ساڵی ڕەبەق زاڵ بێ بەسەر باخی گوڵان
نایەتە ڕێزی ئەوان ئەو ، چونکە بێ خەندەی گوڵە

* * *

زێڕ

زێڕ ئەگەر هاڕا بەبەرد ، نابێتە گڵ هەر زێڕە زێڕ
بەرد نرخدار نابێ ، ئاواش زێڕ چی کەم ناکا نەخێر
چونکە بەرد زۆرە لەبەر چاو ، بۆیە وا نرخی کەمە
هەر شتێ زۆر بێ‌وەها ، ناگاتە ڕادەی دڕو زێڕ

* * *

ناحەز

گەر دەمی ناحەز نەبێ زانستیار نایەتە ڕوو
شەوەزەنگ باڵی نەکێشێ ، کێ ئەبێنێ مانگی نوو
قاوەی بۆندار بۆنی نایە گەر لەتەك ئاگر نەبێ
هەر وەها گەر دەمی ناحەز نەبێ حەز نایە تەڕوو

* * *

دڵ

دڵ ئەگەر کینی لەناوبێ ، چۆن ئەبێتە جێی هونەر ؟
(تۆ) ئەگـەر کرمی لەنـاوبێ ، بیچنی نایـە تەبـەر !
تۆ ئەگـەر خۆت شـەو بی چۆن ئـاسۆی وولاتم گـەش ئەکەی ؟
تۆئەگەر خۆت کوێر بی چۆن فێرم ئەکەی نەخشی هونەر ؟

* * *

پەنجە

پەنجە بۆچاندنی گوڵ خوڵقاوە ، نـەك چانـدنی خار
وەکو خۆر بۆچاکـە هەڵدێ ، تـاکو لادا شـەوی تار
پـەنجـەیێ خـونچـەی ئـومیـدی دڵو گیـانـانی ڕنی
بێگومان خونچەی ئومێدی خـۆی ئەژاکێ وەکـوخار ؟

* * *

هەولێر : ١٩٥٦

وەك من

ئەی شای دڵداران ، ئەی (مەم) خەبەرێ
وەك من ئازارت دی لە دڵبەرێ ؟
وەك من ئاوزینگی دڵدارانت دی ؟
دڵۆپی ئەشکی زامدارانت دی ؟
برینی دیدەی بێدارانت دی ؟
لەگفت دەرچوونی نازدارانت دی ؟
باڵی شکاوی باڵدارانت دی ؟
گوناهی گەورەی زۆردارانت دی ؟
وەك من بیانوێ کوڵدارانت دی ؟
کەلەپچەو زیللەی جاندارانت دی ؟
ئەی شای دڵداران ، ئەی (مەم) خەبەرێ ؟
وەك من ئازارت دی لە دڵبەرێ ؟

*

بڕۆ بپرسە لە ڕەونەقداران
چەند لە سەماگای پۆڵی نازداران
تارم ژەنیوە وەك بەهرەداران
نۆتەم لێداوە بۆ پڕشنگداران
لەسەر ڕایەخی ژێر سایەداران
ڕاستە تاجداری لەنێو تاجداران
بەڵام ئەمنیش ئەی شای دڵداران
ناودارم وەك تۆ لەنێو ناوداران
. ئەی شای دڵداران ، ئەی مەم خەبەرێ
وەك من ئازارت دی لە دڵبەرێ ؟

*

ئەی لەخۆبایی کەمێ لەسەرخۆ
شانازیت نەیە بەگوڵی بێبۆ
دارێکی ڕەق بوو داری حەزی تۆ
بڕۆ بپرسە لەتەڵی شەوبۆ
لەپەڕی گوڵی نێرگزو هێرۆ
کام باڵندەیێ بەخۆری ئاسۆ
شاپەڕی سووتاو بووە ژیلەمۆ ؟
ئەتۆ یانەخۆ ئەمنی ڕەنجەرۆ ؟
ئەی شای دڵداران ، ئەی (مەم) خەبەرێ
وەك من ئازات دی لە دڵبەرێ ؟

*

هێندە هەڵمەڵی بە «زین»ی بالآت
بە ڕەنگاوڕەنگو بە ئاڵو والآت
بەسیەتی ، لادە ڕازو سکالآت
هەتاکەی ئەژی وا بێ موبالآت
چاوت هەڵێنە سەیرکە کالآت
بە یەکتر ناچن ئالآمو ئالآت
تروسکەی لالامو تروسکەی لالات
شایەستەی کێیە تاجی خەیالآت ؟
بەتۆیا بەمن ئەی «مەم» خەبەرێ
وەك من ئازارت دی لەدڵبەرێ ؟

زاخۆ : ١٩٥٥

دوو بادە[1]

دوو بادەم نۆشی : یەکێکیان شادی ،
یەکێکیان عەزاب
بەڕازی برسیو تینوی نیهادی ،
بەسازو ڕەباب
وەستا لەپێشم بە کۆنە یادی ،
شۆخی ڕوو ئافتاب ..
لەدەستێکی بەی
لە ئەوێدی قاب
پێی ووتم : فەرموو ،
بنۆشە شەڕاب !

*

لەتەلی گوێی دام وەکو دەنگی نەی ،
کاری کرد لەگیان
ناو سینەم پڕ بوو لەبۆنی مەمەی ،
لەتەندی نیان
ووزەم لێ بڕا ، چی ڕازێ بوو ، وەی !
چی جادووی ژیان ..
منی خستە نێو
دۆزەخی زیان
دواڕۆژمی هێشت
بێ تاسەو ڤیان !

*

چاو ئاشکرای کرد نهێنیی نێو دڵ ،
جولایه وەزار
ئێشی نوقرچو دیاری چەپکە گوڵ ،
پێکەنینی پار
خەون نەخشاندی بێ کلچێوك و کل ..
دوو دیدەی خومار ..
نقوم بوونە نێو
ئاواتی ساکار
هیوای تێپەڕبووی
هی پارو پێرار !

*

لەدوای نیگاری بەهاری وون بووی ،
نیگاری خەزان
هاتە بەڕاوی کزو خەواڵووی ،
ووتی : ئەی نەزان
لای بەهار چۆن بووی لای منیش ئەوڕووی
هەرزانی هەرزان
سەرەڕای ئەمەش
وەك گەلای ڕەزان
ئەوەری لەچنگ
زستانی زۆرزان !

*

قـاقـای تـێکـەڵاو بـە داخـی گـەرم ،
لەنێو سەماگا
دەنـگی دایـەوە هـەر ئـاواش شـەرم ،
فڕی لە نیگا
پـاشـان بـەخـەنـدەی نـیـانو نـەرم
رووی کردە دەرگا
سـەری نـایـە سـەر
سینەی زامدارم
ووتـی : بـۆ تـۆبـێ
هانی د یدارم !

*

هەولێر : ١٩٥٩

---

(١) لە عەرەبیەوە : خیر الدین الزرگلی

دەمت لابە

دەمت لابە لەبەر دەمم
چیتر نایخەمە ناو دەمم
هەنگوینو قەندو شەککەری
نابن بە پێخۆری ژەمم
زویرم لەو چەشەی کەوا
تاڵە وەکو چەشەی خەمم
بەسیەتی ناڵە، با لەوێ
بخەوێ لای مژو تەمم
بەیادی کاتی ڕابردوم،
بەیادی ساڵی سێیەمم
دەبا بسێتەوە دڵم
لێرە لەسیلەی ماتەمم
هەر لەبەر تۆیە من کەوا
لەسەر زاریئەوو ئەمم
هەوارگەم بەردە دوورکەوە
لە ڕێژگەی ڕووبارو چەمم
خۆم خاوەنی هەواری خۆم
خۆم خاوەنی بانیژەمم
هەر خۆم پەرستگەی حەزی خۆم
خۆم کرنۆش بەر، خۆم سەنەمم
سەردەمێ ئەمووت: دەمەمە
کوانێ لەکوێ ما سەردەمم؟
بەلەمی هیوام لەسەر زێی
حەزت بوو، نەما بەلەمم

مەلی «دێوانە»ی ، نا نەخێر
«شەمم» کوژاوە ، کوا «شەمم» ؟
ناوبانگی وا درۆم ناوێ
نا ، با نەبێتە بەرهەمم
نا ، با نەبێتە هۆگرم
نا ، با نەبێتە هاودەمم
چیت ئەوێ بۆ گەڕایتەوە
بەرەو چوارپایەی سیسەمم ؟
لەپڕێکەوە ، هەر وەکو
دیداری جاری یەکەمم
چیت ئەوێ ئاخۆ چیت دیوە
لەنێو کەلاوەی ستەمم ؟
ئەمن ئێستاکە پەیکەرم ،
ئەمن ئێستاکە عەدەمم
تەمەنم ڕۆیی تەمەنم ،
زۆرم تێپەڕی ما کەمم
چیتئەوێ ؟ چەچە ؟ نابەخوا
نەماوە چەچەی ساغڵەمم
باڵم شکاوە شاپەڕم
وەریوە تێنوی تاسەمم
نەهەست ، نەئەندێشە نەنەی
ماوە ، نەچرپەی قەڵەمم
نەتۆ «شیرین» نەمن «فەرهاد»
نەتۆ «زین»ی نەمن «مەمم»
چیت ئەوێ ؟ بەهرە ؟ چی ئەڵێی
گەرووتمتۆپی بێ پەمم ؟ !

نازت مەڕێسە، کۆی کەوە،
نازت نابێتە مەرهەمم
زویرم لەتاسەی کزم،
لەخرپەی وا بەئاستەمم
سوێندم خواردووە لەمەولا
نەتکەمە زاخی نەغەمم
بڕۆ مەوەستە ئەگینا
دێتە جێی سوێندو قەسەمم
گەر تۆ کچی دایە «حەوا»ی
من کوڕی باوە «ئادەمم» !

هەولێر: ١٩٥٧

لێی پرسیم

کچۆڵەی شەنگی نێوان کچۆڵان ،
دیدە قەشەنگی نێو نەرمو نۆڵان
دوێنێ لێی پرسیم : کێیە هامڕازت ؟
کێیە دڵخوازت لەگورجو گۆڵان ؟
کێیە ئەو شۆخەی بەبەژنو باڵای
هەڵدەلێی وەکو شێتو شڕۆڵان ؟
وەڵامم داوە : لەتۆ زیاتر
کێیە بووکۆڵەم لەنێو بووکۆڵان ؟
بێ لەتۆ کێیە دڵدزی باڵام ،
کێیە ئاسکۆڵەم لەنێو ئاسکۆڵان ؟
تۆ دڵارمو هیوامی هەر تۆی
چاوگەی ئومێدی شامەلی دۆڵان
تاکو باوەڕکەی فەرموو بپرسە
لە جوانەکانی چیای سەهۆڵان
لە پەرییەکانی بەهەشتی یەزدان
لە زەرییەکانی دەریای شەپۆلان
بپرسەلەوان ، ئەوان ئەزانن
بپرسە لەوان لەتوندو تۆڵان

گوێ بدە قسەی پاك‌و پیرۆزان ،
گوێ مەدە قسەی سەگ‌و گەمبۆڵان
با بەخیل بۆ خۆی بۆڵەبۆڵی بێ
گوێی خۆت کەڕبکە لە بۆڵە بۆڵان
دڵێ من بێ تۆ گاشە بەردێکی
ڕەقە ، لەشێوەی بەردی تەپۆڵان
بێت‌و نەتبینم ساتێ لە ژینم
شاران ئەپیووم کۆڵان بە کۆڵان
ئەلێم : ئێ بەڵکو وێنەت ئەبینم
لەوێدا لەنێو پۆلی کچۆڵان
گەر تۆم بۆ نەبێ لەم جیهانەدا
وەکو «مەم» ی «زین» ئەکەومە چۆڵان

تۆ زۆر قەشەنگی لەتۆ قەشەنگتر
نەبووەو نابێ لەنێو کیژۆڵان
بەئەندێشەی تۆ هێنامە لەرزین
ئەو دڵانەی کە ئاسن وپۆڵان
پێنووسم ئەوەی لە تەنهاییدا
کە پێی ئەنووسم ووتەی پیتۆڵان
بێت‌و جیابێ لە دیمەنی تۆ
ئەهاڕێ لەژێر قۆندەرەو سۆڵان
چونکە باڵای تۆم هەر لەبەر چاوە
بۆیە وا بوومە ژانی ماخۆڵان[١]
وەرە ، تۆ وەك گوڵ من وەکو بولبول
دا نشین لەئاست پەرچەم گڵۆڵان
لێرە مەی ، لەوێ ئاهەنگی شادی ،
لێرە نەی ، لەوێ دەنگی دەهۆڵان

کە ئەمانەی بیست شۆڕە کچی شۆخ
لە شاعیرەکەی لات و کڵۆڵان
ووتی : تاسەکەت ئەوەی ئەیڕێژی
تاسەی مێرانە نەک تاسەی زۆڵان
شوو بەکەس ناکەم گەر بەتۆ نەبێ
گوڵ بۆ بولبولە ، نەک بۆ ڕیشۆڵان

هەولێر : ١٩٥٥

---

(١) ماخۆڵان : معاناة

بۆ ڕەخنەگرێك

[ڕەخنەگرتن لەشیعر ئەبێ تەنیا هەر لە لایەن شاعیر بێت]

کاکە بەس هێرش بەرە سەر هەستم
بەس بشکێنەوە شێوەی هەڵبەستم
بەس بڵێ : تەنیا جوانکاری‌یە
بێ داهێنانو بێ‌شاکاری‌یە
تەنیا چەند ووشەی نەرمو نیانە
بێ خوێنو ڕەگو دەمارو گیانە
تەنیا ڕوخسارو زەنگو وێنەیە ،
بۆناپەسندی وەك ئاوێنەیە !
تەنیا هۆنراوەی دەمو دەورێکە
خۆی ناگرێو ئەڕواو پەلە هەورێکە
شاعیری کاتی شیعری سادەیە
خەریکی بەیو مەیو بادەیە !
کوا سازی ؟ کوانێ کەمانو تەلی ؟
لەتەپو تۆزی شۆرشی گەلی ؟
کوا پەپولەی ؟ کوا هەنگی قەشەنگی ؟
کوا گەڵای ؟ کوانێ گوڵی ڕەنگ ڕەنگی ؟
کوا عەنبەری ؟ کوا میسكو گوڵاوی ؟
کوا بزەی ؟ کوانێ تیشکی هەڵاوی ؟
ئەوەی دایناوە هەر قسەی رووتە
نەك ـ وەکوئەڵێ ـ دوڕو یاقووتە
تو خوا ئەی ڕەخنەگری بازاری
ئەی ئەوەی گۆشتم ئەخاتەزاری :

ئەمە ڕەخنەیە یا کینی ڕەشە
ئەیرپێژیە سەر ئەم شیعرە گەشە ؟
سینەی ڕۆژنامان پڕ ئەکەی لە کین
بەناوی ڕەخنەی زەردو سپیو شین
گەر ڕەخنەگری نرخشوناسم
بەڕۆکم بەردەو بەس بکە باسم
بەس بەخیلی بە بە نووسینەوەم
بە داهێنانو بە هۆنینەوەم
بەسەرو سیمای ووشەی باڵدارم
ئەمن هێشتاکە چریکەدارم !
هێشتاکە مەلی باخی بەهەشتم
خاوەنی تەختو تاراجو گەشتم

هێشتا گوێندەی ئەم کوردستانەم
فڕندەی ئاسۆی ئەم دارستانەم
وینەگری‌ڕووی ئەم خۆڵو خاکەم
خەفەت هەڵگری ئەم دایکە چاکەم !
هێشتاکە تاسەم هەنگوینی هەنگە
دەروونم ماوەی بەزمو ئاهەنگە
هێشتا خاوەنی کێشو لەنگەرم
هەناسەم گوڕەو زایەڵەم گەرم
هێشتا سیمفۆنیم ئاڵو واڵایە
پیکی دووزەڵەم پڕ سکاڵایە
هێشتاکە بەهرەم وەکو شەوچرا
ئەدرەوشێتەوە ئەگەر هەڵکرا
هێشتا ئەندێشەم تریفەدارە
سەرچاوەی پڕ لە شیعری بۆندارە

هێشتاکە ڕەوتم هەر بەرەو پێشە
دیمەنی تابلۆم سەرنج ڕاکێشە
هێشتا پەپولەی خنجو پەروانەم
کرنۆش ئەبەن بۆ مۆمو خەرمانەم
هێشتاکە ئەسپی هونەر جڵەوی
لەدەستی منە تۆ هەر لە خەوی
سەرەڕای ئەوەش نیگاری گەلم
نەخشاوە لەنێو دەروونی تەلم

تەلم ڕابەری پێشکەوتن خوازە
هەر ئاوازێکی هەزار ئاوازە
خاوەنی بڕواو ڕێو پێو جێگەمە
ڕێگەی ئازادی خواهان ڕێگەمە
بێجگە لەمانەش گرِی ئەشکەنجەم
بۆتە پەژارەی قەمیشی پەنجەم
گوڕ ، گوڕ دێتە خوار لەزامی ئاڵم
ئەبێتە مایەی وورده خەیاڵم

خەیاڵم باخچەی هەستو هونەرە
بۆیە ڕەخنەکەت تیغو نەشتەرە
باوەڕیم بەخۆم هەیە کە باڵام
کاسێتی ئاخو داخو سکاڵام
باوەڕیم بەخۆم هەیە کە سازم
بۆ بەهرەمەندان چاوگەی نیازم
وەکو ئاوازی نەی دڵارامان
وایە گۆرانیم بۆ گوڵەندامان

تۆ چیتە لە نەی ، لە ناڵەی ژەنەی
نەیژەن تێ ئەگا لە دەردەنگی نەی !
من خۆم ئەزانم کەمەل ئەخوێنێ ؟
بەچۆن شێوازێک گوڵ ئەلاوێنێ ؟
تۆ هێشتا کاڵی وەکو فەریکی
وەکو دووزەڵەی بێدەوو پیکی
دووزەڵەی بێپیک چۆن ئەفیکێنێ ؟
چۆن هەستو نەستی خۆی ئەدرکێنێ ؟

تیر تیژکراوە بۆ تیرهاوێژان
گۆرانیش هەر بۆ گۆرانی بێژان !
گۆشت بۆ قەسابو نان بۆ ناناوا
پەندێکی کۆنەو تائێستاش ماوە
شیعری من ئەژیو شیعری تۆ ئەمرێ
بێژینگ ناتوانێ بەری ڕۆژ بگرێ
ئەو کاتەی کەمن لەزەماوەندان
تارم ئەژەنی بۆ هونەرمەندان
چریکەم ئەهات لەگەڵ باڵداران
ئەم هێنا لەرزین دڵی زۆرداران

ئەو کاتەی کەمن لەگەل ئازادان
ئەوەستام لەڕووی چینی بێدادان
ئەتۆ هێشتاکە لەشێوەی جوجەڵ
گاگۆڵەت ئەکرد لەسەر قاچو پەل
پڕپڕۆڵەت ئەخوارد لەبەر دەستی من
چۆن ڕەخنە ئەگری لەهەڵبەستی من ؟

تـۆ قـەلی قـیـژەقـیـژو قـڕیـوەی
کـیـنـداری دژی چـرپـەو چـریـوەی
قـەل نـابـێ ڕەخـنـە بـگـرێ لەبـولبـول
لەسـای چـقـڵ بـێ یـا لە سـای سـونبـوڵ
قـەل پـایـەی هـەر چـەنـد بـەرز بێ قـەلە
بـولبـولیش بـولبـول جـوانـتـریـن مـەلە !

بەغدا : ۱۹۷۳

بەهەشتی خەو

هەولێر : ١٩٦٠

ژیکەڵەی شەنگی نەوجەوان
کە چاو لێک ئەنێم بە شەوان
گوێم لێیە لە خەونی خەوان
ئەڵێتە پەرچەم پرتەوان
ئەژیم لێرە لەسای چڵان
لەلای گەڵای داری گوڵان
لەگەڵ چریکەی بولبولان
دێمە دیاری باخەوان
دێمە کەیفگەی پەرییان
بەزمگەی شۆخە زەرییان[1]
بۆ یاخەو تاجی سەریان
ئەڕنم گوڵی ئەرخەوان
لەبانیژەی دیدەگەشان
لەکۆنگەرەی زوڵف ڕەشان
لەناو تەلاری بێغەشان ...
دائەنیشم لەگەڵ ئەوان
کەبزەی سەر لێوم فڕی
ئەوسا بەچوستی شاپەری
دێ ، لەپێشم هەڵئەپەڕی
لەسەر ئاوازێکی ڕەوان
لەدوای ئاهەنگی سازو نەی
ڕائەکشێم لەسای داری بەی
خەونی خۆشخۆش ئەبینم وەی
چی خۆشە خەونەکەی خەوان ؟

لەگەڵ هەڵهاتنی گەزەنگ
ئەبەستم چەپکێکی قەشەنگ
ئەڵێم بەیاوەری چەڵەنگ
بڕۆ بەشێکە سەر کەوان
کەوم لەنێو شەوی خەمە
بێ تەلانو باخو چەمە[2]
هەر چەند بناڵێنێ کەمە
بۆ منی کۆکی نەوجەوان
چەند بە گوشادیو دڵنیا
لەدامێنی کەژو چیا
لەگەڵ تاسەی دڵم ژیا
بەیانی تا نیوە شەوان
ئەسووتا وەك پەڕەنگی گەش
وەك دروشم وجەڤەنگی بەش
لەکوێ ما ؟ کوانێ ڕەنگی لەش ؟
لەکوێ ما خەندەی سەردەوان
شکۆفەی شەوچراخی من
ڕۆیی ، نەما لە باخی من
گوێ بدە ئاخو داخی من
گوێ مەدە ئاوازی قەوان
چریکەی دمکی ئەم مەلە
نەوای بەتامی ئەم تەلە
زرینگەی زەنگی ئەم گەلە
لەمن دزراوە نەك لەوان !

(١) زەری : زەریاکچ
(٢) تەلان : لەناوەندی دوو ڕیزە درەختا کۆلانیکی درێژ
(٣) پەڕەنگ : پشکۆ

پەپولەی مردوو

چی لێ قەوماوە، پەپولەی جاران
پەڕندەی شەنگی گوڵشەنی یاران؟
چی لێ قەوماوە؛ بۆ لەدەوری گوڵ
ناسوڕێتەوە وەك هەستیاران؟
بۆچی وەك دوێنێ لەم چڵ بۆ ئەو چڵ
نایەت و ناچێ چەشنی شاکاران؟
بۆچی وەك پێشوو نایەتە لەرزین؟
کوانێ لەرزینی لەئاست نیگاران؟
کوا زەماوەندی؟ کوانێ گۆڤەندی؟
کوانێ مەڵبەندی لە نێرگزجاڕان؟
بۆ لەسەر ڕێگا وا فڕێدراوە؟
بۆ ڕاکشاوە دوور لە نیساران؟
بۆ لەبەر نیگام وا گەراقوپە؟
بۆ نقوم بوویتە دەریای چەخاران؟
ئایا لەبەر یار؟ یا کۆچی بەهار؟
یا ماڵئاوایی گوڵی تەلاران؟
یا نقوم بوویتە ناو خەونی خۆشی
تا بسێتەوە وەك بەختیاران؟
یاخود لەڕاوکەر ئەترسی و لەپڕ
ڕاوی‌کاو بێبا بۆ ستەم کاران؟
سەرنجی بدێ چۆن نیگارێکە؟
چۆن گوزارێکە لەناو گوزاران؟

خولْقاوە تاکو وەك قەرالیچە
حوکمداریٚ بێ لە مێرخوزاران ؟
فەرمان بگێڕێ بەسەر ئەمو ئەو
بەسەر مەلان و گوڵی گوڵزاران
پەرستگای وەك من لەم بەهەشتەدا
چەسپاوە لێرە ، لەلای جوانکاران
وەك منی شەوگار لەدەورەی چرا
سوڕاوەتەوە ، لەگەڵ شەوگاران
ڕەنجێکی زۆری لەگەڵ عیشقی خۆی
داوە ، وەکو من ، وەکو هەزاران
ئەمە لەشیەتی ، لەشی نەرمینی
نەرمە وەك مێرگی تاڤ بەهاران
ئەمەش چاویەتی ، ئەمەش شاپەڕی
ڕازاوەتەوە وەك لالەزاران
وەك گوڵەندامی خەڵقەندەی خوایی ،
وەك دلارامی پۆلی هوزاران
کە ئاوام بینی بەم پەژارییە
تەزووم کەوتە ناو ڕەگو دەماران
نەختێ زیاتر چوومە سەر سەری
وەکو پشیلەی پەنای دیواران
پەنجەم درێژکرد زۆر بە ئاسپایی
هێدی تا نەفڕێ بەرەو هەواران
خستمە چنگم وەك چۆن بەختەوەر
ئەخاتە چنگی دوڕی خونکاران
سەرنجم دایە گەڵێ بەووردی

دیم گوڵە نەوەك پەپولەی جاران
ئەوسا تێر گریام تا لەتێن کەوتم
چەند خۆشە گریان بۆ خەفەتباران !
وتم : باخەوان کاتێ ئەخەوێ
ئاگای نامێنێ لە گوناهباران
لالەی ئەڕنن لەدوای ڕنینی
فڕێی ئەدەنە سەر ڕێی ڕێبواران
یاسای ئەم چەرخە چییاسایەکە ؟
یاسای ژیرانە یایاسای خواران ؟
چقڵ بۆزاناو داناو هەستیار ،
گوڵ بۆ نەزانو دەبەنگو لاران !

شەقلاوە : ١٩٥٨

پەشیمانی

دوێنێ : پێی ووتم : من لەنێو خەمم ،
من پەشیمانم ؛ من لەنێو تەمم
من ئێستا لێرە بەبێ هۆگرم ،
من ئێستا لێرە بەبێ هاودەمم
بەخیل بوو ئەوەی تۆی خستە ئازار ،
تۆی بەستەوە بە گوریسی خەمم
گەر باوەڕ ناکەی فەرموو بپرسە
لە ئەشکی زۆرو لە خەوی کەمم
پێم ووت : دەی بڕۆ نەگەڕێیتەوە
بۆ ئێرە ، نەکەی بێیتەوە چەمم
نەکەی پێم بڵێی : هەر یارەکەی تۆم ،
هەر لەسەر گفتی خۆمو قسەمم
تۆ «مەم»ی ئەمن «زین»ی بالای تۆم ،
تۆ «وەلی» ئەمن بۆ شەوت «شەمم»
من تۆم ناسیوە ، زانیومە تۆ چیت ؟
چیت ناوەتە نێو بادەی بەردەمم
من تێر بووم لەمە ، لەم تالاوییە ،
چیتر لەمەولا نابێتە ژەمم
مەڵێ بەهەرەکەت کوانێ لەکوێمـا ؟
بەهەرە نەماوە لەزیلو بەمم[1]
سەیرکە ناخی گۆزەم بەتاڵە
نە جورعەی زۆرم ماوە نە کەمم[2]
درۆت مەڕێژە نێو گوێم دەمێکە
درۆت ناکەمە زاخی نەغەمم

نــه تــۆ وەك جــاران «زیــن»ەکــەی دڵــی ،
نــە مــن وەك جــاران بــۆ دڵت «مــەمــم»
تــۆ لەحــەز نــاگــەی هێشتــا کــە زاڕۆی ،
ڕەوای تــۆ نــی‌یــە حــەزی مــەردەمــم
مــن ڕاســتــم بــڕوام بــە ڕاســتــی هــەیــە
لەســەر زێی ڕاســتــی ئــەڕوا بــەلەمــم
من گــەوهــەری خــۆم نــادەم بــە خــەڵوز
گــەر بێــتو بیــدەم کــەمــتــر لە کــەمــم
لەخــۆشــەویــســتــی چــاوگــەی ئــایــیــنــم
نمــونــەی گــەنجــی چــەرخــی بیســتــەمم
مــەڵێ : نیشــانــەت هــێشــتــاکــە مــاوە
لێــرە ، لە تــەڵێ قــژو پــەرچــەمــم
ســوژدەگام ئــەتــۆی ، ئــەتــۆی پــەیکــەرم ،
ئــەتــۆی بــتــخــانــەی بــتو ســەنــەمــم
نــەخــێر بــڕوای تــۆ ڕاست نی‌یــە گیــانــە
خــوارە هــەر وەکــو لاقــی ســیــســەمــم
مــەڵێ خــاوێــنــم وەك گــوڵی یــانــە ،
پــاکــژم نــەوەك پــیس‌و ســتــەمــم
ڕۆشــەنــم وەکــو تــیشــکــی مــانــگــی پــڕ
پــیــرۆزم وەکــو گــێــانــی «مــەریــەمــم»(٣)
ئــەو شــۆخــەی کــەوا دوێــنــێ ئــاوا بــوو
ئــەمــڕۆ وا نــی‌یــە لەنــێــو بــەرهــەمــم
بســڕەوە ئــەشکــی چــاوی فــێــڵاویت ،
فــێــڵە نــابــێــتــە پــێــچ و مــەرهــەمــم
نــەتــۆ یــار ، نــەمــن تــازە لاوی تــۆم
نــەتــۆ «لەیــل» نــەمن «قــەیس»ی دووەمم

دەمێ ڕەنجمدا لەپێناوی تۆ
بەفیڕۆ ڕۆیی ڕەنجی ئەو دەمم
تاکوو بڕواکەی فەرموو ، بخوێنە
نامەی یەکەمو نامەی سێیەمم
تۆمارم ئەوەی ئەڵێ : فیغانم !
نیگارم ئەوەی ئەڵێ : ماتەمم !
یاداشتی حەزی دڵێکی کۆنم
ڕووگەی سەرنجی هی ئەوو ئەمم
هەموو چرایە بۆ وەفاداری
ووشەی بەتامی نوکی قەڵەمم(٢)

هەولێر : ١٩٥٦

---

(١) زیلو بەم : دووچەشنە مۆسیقای ڕۆژهەڵاتین .
(٢) جورعە : قوم .
(٣) مەریەم : دایکی پیرۆزی «مسیح»ە .

هەڵکەوت[1]

دوێـنـێ ئـێـوارێ یـاری قـەشـەنـگـم
لەپڕێـکـەوە هـاتـە بـەر چـەنـگـم
کـاتـێ کـە تـیـری دا لە هـەنـاوم
دام لە هـەنـاوی تـیـرو خـەدەنـگـم
غـاری‌دا ، مـنـیش غـارم‌دا بـە دوای
زەویـمـان لول‌دا مـن و قـەشـەنـگـم
ووتـی : وازبێـنـە . ووتـم : چـۆن ئـەبێ
لەکیس دەم ڕاوی ئـاسکـی چـەڵەنـگـم ؟
ووتی : ئـەی پـەری شـەنگی بـەهـەشتم
ئـەی زەری مـەنگی بـاخـی بـێ ژەنـگـم
ئـەی سـەرو چـاوەی هـەوێـنـی شـادی
بـۆ بـیـری پاك‌و تـاسـەی بە پـەنـگـم
چـۆن نـازانـی چـیـم ئـەوێ لەڕەنـگـت ؟
چـۆن تـێ‌نـاگـەی لە دەردەنـگـی زەنـگـم
شـتـێـکـم ئـەوێ گـەر پـێـم بـبـەخشی
پـەریـان پـۆل پـۆل دێـنـە ئـاهـەنـگـم
مـاچـێ لەگـۆنـات ، ئـەویـتـر لەدەم ،
یـەك لە گـوڵاڵەم ، یـەك لەلالەنـگـم
بـۆیـە لەدەوروبـەری خـەرمـانـەت
وەکـو پـەروانـە گـێـژو دەبـەنـگـم
کـە ئەم ئـارەزوو و خـواست‌و ویستـەی بیست
لە دەمـی بـەبـێ قـفـڵ‌و خـەپـەنـگـم

دەم و دەست تەری بەرەو ئاوایی
وەی لەتەرینی فریشتەی شەنگم ؟
ویستم ماچی کەم لە لێوی قوتوی
تۆزێ بنۆشم هەنگوینی هەنگم
بەڵام نەمتوانی بە ئامانج بگەم
لەبەر ناوەختی و کاتی درەنگم
چی ئەبوو ئەگەر بمژیبوایە
شیلەی بەتامی دیدە گەزەنگم
بێجگە لە ڕەخنەی پۆلی دڵداران
لە ڕەوشتەکەی خاوێن‌و مەنگم
برایان دڵم مەدەن بە هەرزان
من بە دڵ دژی کردەوەی نەنگم
گەر لەسەنگم دەن بەسەنگێکی ڕاست
لاتان ڕۆن ئەبێ قورساتی سەنگم
ئەوین‌و جوانی بوون لەگەڵ بوونم
وەهاش ئەنێژرێن لە گۆڕی تەنگم

---

(١) بنەڕەتی بیری ئەم شیعرەم لە شیعرێکی عەرەبی کۆن وەرگرتوە .
(عمرو بن ابی ربیعة)

جادووگەر

لادەن لە چاوی وا جادووگەری
کەس ڕانەوەستێ لە بەرامبەری
نەکەن باوەڕکەن بە بزەی دەمی
یا بە گفتو گۆی قەندو شەککەری
ئەوەندە شۆخە گەر گوڵێ باخان
سەرنجی باتێ لە «پا» تا «سەری»
لە هەژمەت چاوی ئەگەوزێ لە خاك
دێتە ئاوزینگدان ، پەڕپەڕ ئەوەری
پەروانەش چرای گۆنای ببێنێ
خوڵ ئەداتەوە لەدەورو بەری
وەگەر لە شاخان شنەی بەیانی
لەپڕێکەوە هاتو تێپەڕی
بەسەر درەختی گوڵشەنی والای ،
بەسەر بەهەشتی دارو سێبەری
بۆنداره ، چونکە بە بۆی ئەگریجەی
ڕواوە ، بە بۆی پرچی عەنبەری
گلێنەی دیدەی تیشکی گەوهەره
گیانم بە ساقەی تیشکی گەوهەری
خامە ناتوانێ وێنەی بکێشێ
بەگشت ئەندێشەو کێشو لەنگەری[1]
کاتێ شەوقئەدا ئەڵێی ئەختەره
شەوق ئەداتەوە لەتەك ئەختەری

لائەدا شەوی گیانی تاریکم
وەك چۆن لائەدەم شەوی چەمبەری
برژانگەکانی وەك نیشتەر وانە
کێ خۆی ڕائەگرێ لەپێش نیشتەری ؟
بێجگە لەوانەی کەوا شاعیرن
پیشەیان بوویتە جوان پەروەری
گەلێ پەیکەری نایابم دیوە ،
بەڵام ئەم دیوە وەکو پەیکەری
گەنجیو جوانی کڕنۆش بەرن بۆی
شەڕیانە لەسەر گوڵو شەستپەری
یەکێکیان دەستی لەسەر قامەیە ،
ئەویدیان دەستی لەسەر خەنجەری
ئەویتر ئەڵێ : من دام هێناوە ،
ئەویشیان ئەڵێ : منم دانەری
چ ئاوڕێکی بەرپا کردووە
بە شۆخو شەنگیاقەدو کەمبەری ؟
گەردانە مەست بوو بەبۆنی مەمەی
کە ڕاکشا لەسەر سینەی مەڕمەڕی
وەك خوداوەندی پۆلی سەرمەستان
کاتێ مەست ئەبێ لەدەشتو دەری
بازبەندی لولوی وەك ماری گێسوی
ئاڵاوەتە ڕووی بازووی ئەسمەری
لەنەخشی بالای ئەدرەشێتەرە
تروسکەی ناخی گیانو جگەری
هەر خۆم ئەزانم چی جادوویکە ؟
چی وێنەیێکە وێنەی پەیکەری ؟

وەك شـۆخـە پـەری بـەهـەشتی خـوایـە
نـەخـێر شـۆخـتـرە لەشـۆخـە پـەری
زۆر کـەس بـەخیلیـم پێ ئـەباو ئـەڵێ :ـ
کـاکـە لەحـەزا زۆر بـەخـتـەوەری
بـەڵام نـازانـی مـنـی خـێر نـەدیـو
لەڕێـگـەی حـەزا دیم چـەکـمـەسـەری
دوێـنێ بـوو دوێـنێ دڵم نـێـژت لە خـاك ،
دوێـنـێ بـوو دوێـنـێ گـوڵم هـەڵوەری
گـەر «وەلی» شـا بـێ لەنـێـو دڵداران ،
مـن شـای شـایـانم ، لێم بێ خـەبـەری

هەولێر : ١٩٦٠

---

(١) کێش‌و لەنگەر : وەزن‌و قافیة

یادێك

بەبیرت دێ بەڵێنت‌دا ـ لەگوڵشەندا ـ بە دڵخوازیم
لەکوێ‌ما ئەو بەڵێنەی تۆ ؟ لەکوێ‌ما ؟ کوانێ شانازیم ؟
لەکوێ‌ما ئارەزووی‌پاکم ،
نیازی گیانی ڕووناکم ...
گوڵاڵەی باخی بوندارم ، چرای ئاسۆی بەهادارم
لەکوێ‌ما ؟ کوانێ دیدارم ؟

●

بەبیرت دێ کە بۆ یەك بووین ، لەوێ ئەی دڵبەری شەنگم ؟
ئەتۆ گوڵ بووی ، منیش بولبول لەچیمەنزاری سەد ڕەنگم ؟
چریکاندم بە گۆرانی ،
بەلاژەی خۆشی سۆرانی ...
هەتا ماوم ئەمەکدارم .. ئەمن ، ئەی شۆخی نازدارم
لەکوێ‌ما ؟ کوانێ دیدارم ؟

●

بەبیرت دێ کە لەو کاتەی بچوك بووین دوور لەئاوایی
هەزار کۆشکم دروست کرد بۆت لەشێوەی کۆشکی زاوایی
لەبەردی ووردی نێو دۆڵان
لەخاشاکی چیاو چۆڵان ..
لەگیای سەوزو شەپۆلدارم چەوو چیلکەو گەلای دارم
لەکوێ‌ما ؟ کوانێ دیدارم ؟

بەبیرت دێ کەچەرداخم لەبۆت هەڵدا لە جۆخینا
بەرامبەر خۆری نێو ئاسۆ ، لەقرچەی گەرمی هاوینا ؟
بەلێنتدا بە دڵپاکی
ووتت : هەرتۆ ، ئەتۆتاکی
ئەویستاکەش برینداری ئەمن ئەی یاری بێدارم
لەکوێما ؟ کوانێ‌دیدارم ؟

●

بەبیرت دێ کە ڕاوەستاین لەدامێنی چیای باڵا
کە با هات زوڵفی داوداوت لەشوشەی گەردنت ئاڵا
دیاربووی وەك پەری ووریا
وەکو وێنەی زەری زەریا
کە ڕۆیین گیانی دڵدرام چریکا چەشنی باڵدارم :-
لەکوێما ؟ کوانێ‌دیدارم ؟

●

کە تۆم دی چەشنی شاورژەن هەژاندم ناخی دڵداران
جوانکاری بووە پیشەم لە سەیرانگاهی نازداران
لە بانیژەی گوڵەندامان
ڕواندم کامی ناکامان ...
لەکوێ ما ئەی شەبەقدارم وەفات ، هەر من وەفادارم
لەکوێما کوانێ دیدارم ؟
گەزافو لافی نازدارم ؟ !

●

هەولێر : ١٩٥٥

لەسەر گۆڕی یار

لەسەر گۆڕت وەکو بولبول ئەناڵێنم هەتا ماوم
دوای ڕۆینی تۆ گێتی هەموو ڕەش بوو لەبەر چاوم
سەراپا کولْخەنی ژیلەو زوخاڵە گیانی سوتاوم
هەموو فرگەی خەمو ئێش و گرینە ژینی ڕووتاوم
دەبا وون بێ لەپاشی تۆ لەڕووی ئەم ژینەدا ناوم
لەبەر مەرگی سیاهی تۆ وەها سیس و پەشۆکاوم

●

وەکو ئەستێرەیێ گەش بووی لە ئاسمانی ژیانم تۆ
گوڵاوی کامی بێ غەش بووی لە باخی بێ زیانم تۆ
گزنگی خۆری گەردەش بووی لەتافی بەر بەیانم تۆ
پڕیشکی ئاڵی ئاتەش بووی لە ئومێدی نیانم تۆ
فریشتەی شەنگی ئەندێشەم ، دڵارامی درەوشاوم
تەلاری پەیکەری باڵام ، پەرستگەی بەرزی ڕووخاوم

●

فەلەك چەرخت سەرنگون بێ لەکین تا شەو چراخی من
لەبەرچی هەوڵ ئەدەی ئاوا بە خەم پڕکەی دەماخی من ؟
لەلالان لالەیەکم بوو ئەویشت برد لە باخی من
بڕۆ دەك تەفرو توونابی ، لەئاهی ئاخ و داخی من
لەمەولا ڕوو لەتۆ ناکەم هەتا لەم حاڵەدا ماوم
نە ئەتناسم ، نە ئەمناسی ، دە لاچۆ دەی لەبەر چاوم

گوناهی نەونەمامی من چی بوو لێرە ، لە گوڵزاران ؟
هەڵە یاخۆ زیانی ئەو چی بوو کوشتت بە ئازاران ؟
لەبەرچی ناوی ئەو دونیا نەدیوەت خستە سەر زاران ؟
بڕۆ با هەر لەئەستۆت بێ گوناهی پۆڵی دڵزاران !
بەغەیری زەڕ چی سودێکت نی‌یە ئەی چەرخی بەدناوم
لەبەر کرداری ناپاکت وەها سەرسامو تاساوم

●

جوانی من جوانێ بوو ، بە دڵ وەك شەونمی گوڵ بوو
خەونگەی وێژەوانێ بوو کەوێژەی مەشخەڵی دڵ بوو
لەشێوەی ئەرخەوانێ بوو ، هەمیشە شایەنی چڵ بوو
چ سوچێکی نەبوو ، نا ، نا ، سرووشی زەنگی بولبول بوو
ئیتر بۆچی لەپڕ هاتی بەرەو بەختی بریقاوم
ڕماندت کۆشکی ئاواتم ، وەراندت نێرگزی لاوم

●

کەچی ڕۆیی ، بەڵام هەردەم لە خەونی لالەزارانە
لە گوڵشەندا پەری شەنگی بنارو مێرخوزارانە
لەئاهەنگدا نەوای تارو سەدای دەنگی هوزارانە
لەدەربەندا گوزارێکی دیاری نێو گوزارانە
بەڵام من ئەی فەلەك هەردەم بە دەستی تۆلەنێو داوم
هیوادارم کە بێ‌ی بمبەی ـ لەپڕ ـ بۆ یاری نێژراوم

●

کە کۆچی کرد نیگاری من ، ئەمن بۆ کۆچ نەکەم کاکە ؟
لەبەرچی من بمێنم وا ، ئەویش بنـویَ لە ئەم خـاکە ؟
لەنێـو گۆڕێکی تـاریکـا ، کـەوا شـوێنێکی سـامنـاکـە
دەبـا بمرم منیش وەك ئـەو نـەمـانم ، مـردنم چـاکـە
لەئـەو ژینـەی کـەوا تـاڵە لەشێـوەی ئـەشکی ژاراوم
کـە ئەیـڕێژم لەسـەر مەرگی ئـومێـدی پـاکی ژاکـاوم

●

لەتـەك ئـەو گـۆڕە بمنێـژن کـە دەورەی بێ درِو داڵە
کـەبـەرگی خـۆڵەکـەی بـەردی سیـاەو قـاوەی‌و ئـاڵە
لەسـەر کێـلی گـەراقـوپم کـە ڕەمـزی مـردنی تـاڵە
بنووسن ناوم‌و ناوی : «سەعادە»ی شەنگ‌و «پیربال» ـە
لە (زین) و (مەم) زیاتر بووین بەلام ئەو چوو ئەمن ماوم
فەلەك تەختت سەرەنگون بێ ، بە دەستی تۆ پەشۆكاوم

●

هەولێر : ١٩٥٥

گۆرانی‌یەکی تازە

یاران چەند خۆشە لەلای لەرەی چڵ
گوێی خۆم شل بکەم بۆ سکاڵای دڵ

●

چی ئاوازێکم داهێنا بۆ گوڵ
بولبول ڕاوی‌کاو بیدا بە سونبوڵ

●

دایە پێی داوم دڵێکی ئەوتۆ
خۆی ببەخشێنێ بەمو بەوو تۆ

●

بەشێکی گڕو ژیلەمۆو سۆیە
بەشێکی میسکو عەبیرو بۆیە

●

بەشێکی تەمو دووکەڵی گەرم
ئەویتر چەمو جەنگەڵی نەرم

بەشێکی گڵپەی گەرووی کوڵخەنە
ئەویتر نمی سەر رووی گوڵشەنە

●

چریکەم دوێنێ لای جوانکاران
وەك هەوێن وابوو ئەمڕۆ ساکاران

●

کاوێژی ئەکەن بە قیرەقیڕیان
بەقیژەقیژو بە زیرەزیڕیان

●

سەرەڕای ئەوەش ئەڵێن : سادەیە
خەریکی بەیو مەیو بادەیە

●

نە داهێنانو نە نوێخوازی
چی هەیە بەچی ئەکا شانازی ؟

●

دووزەڵەی بێ پیک چۆن ئەفیکێنێ ؟
چۆن هەستو نەستی خۆی ئەدرکێنێ ؟

●

یاران لەبەرچی وا تیر هاوێژن ؟
چاکە نەبێژو خەراپە بێژن

●

ئەمن چریکەم لافاوی داخە
جۆگەڵەی چاوی شامەلی باخە

●

هەڵئەقوڵێ بە کوڵ لەچاوگەی ناخم
هەڵمەت ئەباتە ڕێژگەی دەماخم

●

تک ، تک دێتە خوار لەشێوەی ئاونگ
کز وەکو کەسەر ، سز وەکو گزنگ

●

گۆزەم پڕکرا لەژاراوی تاڵ
پەڕم دەرهێنرا نەما پەڕو باڵ

بێ بەشیان کردم لەئارەزووی چاك
لەزەردەخەنەی نیازی ڕووناك

●

دوورخرامەوە لە ڕۆشنبیری
لە زەردەپەڕی زرینگیو ژیری

●

سەرەڕای ئەوەش جوانەمەرگم
کە ڕۆیی تیری چەقاندە جەرگم

●

تەنیا جێی هێشتم لە گێژەنگی خەم
لەسەر دەربەندی پڕ لە مژو تەم

●

ئینجاکە ووتیان هەڵسە بخوێنە
وەی چۆن بخوێنم ، دڵم بە خوێنە

●

باڵندەیەکی شاپەڕ شکاوم
لە دەشتێکی چۆڵ پێوەند کراوم

چـواردەورم پـڕ لە دڕنـدەو داڵە
بـۆیـە چـریـکـەم بـە نـاڵە نـاڵە

●

کـەچی دوێنێکـە وەکـو زەنـگ وا بـوو
بـۆ بـریـنـی گـەل پـێـچو دەوا بـوو

●

بـەڵام ئـەمـڕۆکـە وەك شـەپـۆڕ وایـە
وەك گـڕی کـورەی دۆزەخـی خـوایـە

●

جـاربـەجـار وەکـو پـەیـام هـەڵگـران
هێـرش ئـەبـەمـە سـەر ڕەخنـەگـران

●

ئـەڵێـم : بـەرمدەن چـاوم هـەڵێـنـم
ڕێـگـەم واڵاکـەن تـابـچـریـکـێـنـم

●

ئـەوسـا ئـەزانـن مـەلیٚکـي چـۆنـم ؟
نـویٚمـە یـانـە وەك ئـەڵێن کـۆنـم ؟

نەغمەخوانەکەی ڕۆژێکی گەشم
یا قەلەڕەشکەی شەوێکی ڕەشم ؟

●

ڕەشەبای گەرمی دەشتی باشوورم
یاشنەی نەرمی گەشتی باکوورم

●

چنەم بۆچی‌یە لە قەفەزی تەنگ ؟
سێبەرم ناوی بێهەتاوی شەنگ !

●

شاپەڕم مەبڕن بەبێ تاوانم
بەهرەمەندێکی زمانەوانم

●

ڕەوان بێژێکی خاوەن وێنەمە
بۆ جوانکاری وەك ئاوێنەمە

●

ئەوەی کە ئەیڵێم بۆتان قازانجە
تروسکەی هیواو تیشکی ئامانجە

ئەڵێم : کەوێکی ژیرو پسپۆرم
ئەقاسپێنم بۆ گزنگی خۆرم

●

تاکوو ڕووناک کا ئاسۆی هەوارم
لابدا شەوی تاریک و تارم

●

گوڵێکی ئاڵە گوڵی ئازادی
ئەوەی بیگاتێ ئەگاتە شادی

●

ئەوەی ئەو گوڵەی نەبێ لە ژیان
مایەی ژیانی ئەبێتە زیان

●

کە قسەی ئاوا ئەکەم بەهەستم
گومڕایی ناکەم ، تاکو بوەستم

●

گەر گومڕاییی‌یە وازی لێ بێنم
زارم بگرمو چاوم دەرێنم

●

دووربم لە دونیای گۆرانی دانان
نەزان بم لەگەڵ پۆلی نەزانان

●

باخ پاسەوانی گەلۆرو خاو بێ
هەر ئەبێ مەلی لە فاقو داوبێ

●

هەولێر : ١٩٥٨

گەوهەری تاجی شا

لەڕووی تاجی شایەکی زاڵ
چەسپابوو گەوهەرێکی ئاڵ
ئەدرەوشایەوە وەك پەڕەنگ
وەك گوڵ ئەستێرەی ڕەنگاو ڕەنگ
وەك مانگی پڕ بە ئەمو ئەو
خەرمانەی ئەبەخشی بە شەو
ئەوەندە گەش و ڕووناك بوو
ڕووگەی هەر دڵێكی چاك بوو
چوومە بەر دیمەنی تاكی
پرسیم لەتروسكەی پاكی :
ئاخۆ گۆنای كام پەری بووی ؟
لێوی ئاڵی كام زەری بووی ؟
ئاوا بووی بە ئەم چرایە
لە تاجی سەری ئەم شایە ؟
خۆزگەم بە گیانت چەند گەشی ؟
لەشێوەی گڕی ئاتەشی ؟
وەك نیگاری نەوجەوانێ
وەك چەپكی دەست باخەوانێ
وەك پەلكەزێڕینەی چەماو
بەرامبەر ئاوێنەی هەتاو

دڵ ئەڕفێنی بە خەندەی دەم
لەم شوێنە بەرزەی بەر دیدەم !
ئەم قسانەی بیست لە زارم
سەری سوڕ ما لە پرسیارم
ووتی : وەك چۆن ئەڵێی وانیم
ڕاوەستە بڕوانە من چیم ؟
گەر نەڕوانییە ڕەسەنم
نازانی من بایی چەنم
نازانی بۆ بزەم شەنگە
بۆ دیمەنم ڕەنگاو ڕەنگە
بۆ نیم نیگام دڵ ڕفێنە
ڕووخسارم لەشکر شکێنە
کە زانیت ئەوسا بە وێنەم
هەڵبڵێ، یا بە ئاوێنەم !
ئەوسا نەخشی جوانکاریت
بنوێنە ، یاخۆ شاکاریت
ئەوسا خۆزگە بە گیانم کە ،
بە تروسکەی نیانم کە
کەچی پەیکەرم ڕووناکە
دڵ ڕفێنەرێکی چاکە
بەڵام من خۆم چاك ناسیوە
بنەڕەتی خۆم چاك دیوە
دەبا پێت بڵێم ئەمن چیم ؟
ئاتەشم یانە زیخ و لیم ؟
ئەمن ئارەقەی ڕەنجدەرم
ووزەی مرۆی قەلەندەرم

ئـاخو داخـی هـەتـیـوانـم .
ئـاواتـی پـشـت چـەمـیـوانـم
مـانگـەهـای مـانـگ ، سـاڵەهـای ساڵ
مـایـمـەوە لە کـانـگـەیـی قـاڵ
بـڕبـڕە ، وا بـە نـهـێـنـی ،
بـە پـەنـهـانـیو چـاو قـوچـێـنـی
بـووم بـە ئـەم بـەردە ڕوونـاکـە
لەڕووی تـاجـی ئـەم نـاپـاکـە
ئـەوانـەی لە دەور و پـشـتـم
چـەقـاون ، یـا لەتـەنـیـشـتـم
هـەمـوو ئـەم دوڕو مـۆرییـە
خـوێـنـی بـێکـەسو بـەرییـە
سـیـوو جـگـەری بـلاوە
بـەئـەم تـۆپـەڵە ئـالاوە
بـەری داری بـێ دادییـە
مـەلولیو نـاگـوشـادییـە
ڕەنـجـی ئـیـشـکـەرو پـاڵەیـە
زامو گـریـانو نـاڵەیـە
شـەوقـی چـاوی کـەسـاسـانـە
گـەردی گـۆنـای تـۆلاسـانـە
حـەسـرەتـی گـەنـجـێـکـی لاتـە
کـەنـانو شـیـوی لاقـاتـە
ئـەمـەیـە ویـژدانـی شـاهـان
گـونـاهـی خـاوەن گـونـاهـان
مـژیـنـی دەمـارو ڕەگـان
بـۆ مـەزەو شـەڕابـی بـەگـان

بـۆ لاف ڕووی لاف لێـدەران
لەسـەر کـەڵڵەی دەربـەدەران !
جا بـنـووسـە خـامـەی دەسـتـم
لەدووا لەنـگـەری هـەڵبـەسـتـم
بـڵـێ بـەوەی کـە مـردووە
لای وایـە هـێـشـتـا زیـنـدووە :
ڕۆژێ دێ گـەڵ بـە سـەربـەسـتـی
مـلـت بـخـاتـە ژێـر دەسـتـی ...
تـاجـت بـهـاڕێـنـێ بـە گـۆی
بـۆ خـۆی بـەرێ گـەوهـەری خـۆی

هەولێر : ١٩٥٤

شامەڵ[1]

دەمێ بـوو شـامـەڵی شـەیـدا لەچیمـەنـزاری ژاکـاوی
کـڕو کپ ، بێ چریکـە ڕووی ئـەکـردە کێـوی سـوتـاوی
شـەوی تاری لەنێـو چاوی وەکـو ئـەفسـانـە وەستـابـوو
نـەبـوو یـەك تـۆزە ڕوونـاکی کـە ڕوونـاکی بکـا چـاوی
بە کێ دڵخۆش بکا ؛ ڕەنگی ، کەیفگـەی بەزمو ئـاهەنگی
نـەمـابـوو تـا بـزەی شـەنگی بگـاتـە زامی پێچـڕاوی
لەنـاکـاو خـۆری ئـاسـایش لەئـاسـۆ هـاتـە فـریـادی
بـەئاستـەم تیشکی پیـرۆزی گـەیـانـدە چـاوی بێتـاوی
چـریکـە سـەرلەنـوێ بڵقـا لەچـاوەی ڕۆشـەنو ڕوونی
ڕژایـە گوێی هـونەرمـەندان بـە چـرپـەی تـازە ڕازاوی
لەسـایەی تیشکی ئـەم خۆرە قـەلیش کەوتـە چریکـانـدن
چی جـادووی لایە نـازانم ، چیـیە تیشکی درەوشـاوی ؟
هـەتا پـووشی چیاو چـۆڵان گـەڕاوە نیـو بـەهـاری نـەو ،
گـەڵای داری خەزان گـۆڕی بە هی نـوو بەرگی تـۆزاوی
لەسەر لوتکەی «سەفین»ی شەنگ ؛ بەرامبەر تۆپەڵی «هەولێر»
لەهـێلانـەی سیـامـەنـدی لەدەم ڕووبـارو ڕێـژاوی
پەڕو باڵی خوراند تـۆزی لەجەستـەی ڕاوەشاند شامـەڵ
بـە ووردی ڕوانییە شێـوەی بـەڕەنگی سـوور بـریقـاوی
لەبـاکـوورا بـەرەو بـاشـوور فـڕی دەردەنگی ڕامـاڵی
کـە زانی کـۆنگرە بـەستن هـەیـە بـۆ چینی خـوڵقـاوی
زەویو زاری بـڕی تاکـو گـەیشتـە بـارەگـای «بـەغـدا»
لەفـڕگـەی دابـەزی تـاکـو حـەسـاوە پـەیکـەری خـاوی

ئەوا ئێستا لەسەر شانۆ بەرامبەر ئێوە وەستاوە
وەکو چۆن زۆر کەڕەت وەستا لەسەر شانۆی بەجێ ماوی
ئەویش وەك ئێوە دڵسۆزە ، بەرامەی پاك و پیرۆزە ،
ئەویش بۆ میللەت و هۆزە پەژارەی گیانی ڕووخاوی
لەڕووی ڕەنگی وەفاداران ، لەقوڕگی زەنگی بڵداران ،
لەپێڵوی زامی دڵداران دیارە ، ئەشکی خوێناوی
سڵاوی شاری ئەژدادی ، پەیامی لاوی ئازادی
ئەداتە کۆنگرەی شادی گوڵاوی شیعری نووسراوی
دەسا گوێ ڕاگرن نەختێ لە دەردەنگ و لەمۆزیقای
لەئاوازو نەی و سازی ، لەهەڵبەستی زرینگاوی
ئەڵێ : ئەی پۆلی دڵداران ؛ هۆزارانی گوڵستانم
فڕندان وا شەبەق دەرچوو ، لەئاسۆ پەرت بوو شاڵاوی
بەخۆم بینیم کەچەن لالە درەوشاوە لە کۆسارم
لە کاتیکا کە تیشکی خۆر گەیشتە داری ڕووتاوی
دەخێرا ڕووکەنە ڕووگەی پەرستخانەی هونەرمەندان
دە خێرا دەی بنەخشێنن لەوێ میحرابی چەسپاوی
لەهاوینا بەگەرمایێ ، لەزستانا بەسەرمایێ
لەپایزدا کە گوڵ ڕۆیی ، چەمەن گریا لەبۆ ئاوی
ئەگەر سەرباز بەرەو ئاگر بهاوێ پێی لەمەیدانا ،
ئەبێ شاعیر لەئەو چاتر بهاوێ پێ و هەنگاوی
ئەبێ پیتی لەئاگر بێ ، ووشەی بورکان و پەنگربێ
ئەبێ ئیمان و باوەڕ بێ بەخۆی و شۆڕشی لاوی
ئەبێ کاتێ ئەدرکێنێ ، بەئازادی بدرکێنێ
بڵێم بۆمن ئەدرکێنێ نەوەك بۆ ئارەزوو ناوی
نەبێ هێزێ لەدونیادا بەدووری خا لەئامانجی
نەبێ تێنێ لەخشتەی با بە فرت و فێلی ژەنگاوی

لەهەر لا چین بە چین بێنە تەماشای کۆشکی ئایینی
لەوێ شاگردی ئاین بن بەرەو ڕووی کۆشکی هەڵساوی

بگێڕن پەنجەیان یەك لەسەر مێرگ و گیای شەنگی
ببەستن چەپکی بۆژەنگی لەگوڵزاری نەگەچلاوی

ئەگینا تارەکەی دەستی بداتە دەست جوانکارێ
هەتاکو بۆی بەجێ بێنێ هەموو ئاواتی ڕووخاوی

ئەوەندەی پێکرا شامەل بخوێنێ ئەمڕۆ بۆ لاوان
هیوادارە تەواوی کا سبەی بۆ هۆزی ناسراوی

---

(١) لەکۆنگرەی یەکەمی یەکیەتی نووسەرانی کورد پێشکەش کراوە .

نامەی ئاوەرەیەك[1]

شـەوێ لەشـەوان کـە دەرچـووم لە مـاڵ
نـاسـیـاوێـکـم دی چـاوتـێـرو خـۆش حـاڵ
لەدوای گـفـتو گـۆ لەگـەڵ یـەکـتـری ،
لێ پـێـچـیـنـەوەو پـرسـیـنـی هـەواڵ
پێی ووتم : فـەرمـوو - ووتم : بـەرەو کـوێ ؟
ووتـی : ئـاهـەنگی جـەژنـی سـەری سـاڵ
گـەییم بـە ئـاهـەنـگ بـەسـەری تـاسـاو ،
بـە دڵی پـڕ لەژیـلەمـۆو زووخـاڵ
لەوێ دانـیـشـتـم بـەرامـبـەر مـێـزێ
لەقـوژبـنـێـکـدا بـە هـەسـتو خـەیـاڵ
لەنـگـەری پـڕ لە نـوقـڵ ڕەنـگـاو ڕەنـگ ،
پـڕ لەچـەرەسی زەردو سـپـیو ئـاڵ
پـەردەی ئـاوریـشـمـێن لەتـەك پـەنـجـەرە
ئـەجـولایـەوە بـەشـنـەی شـەمـاڵ
جـارجـار پـەیـکی «بـا» ئـەیـخـسـتـە لووتم
بـۆنـی وەنـەوشو نـێرگـزی تـاڵ ، تـاڵ
مـانـگ وەکـو وێـنـەی ڕووخـسـاری پـەری
ئـەدرەوشـایـەوە لەسـەر کـێـوو یـاڵ
ئـەسـتـێـرە بـزەی گـەشو ڕووناکـی
ئـەڕێـشـتـە چـاوان بـە چـاوی کـەژاڵ
لێـرە ئـیـنـجـانـەی مـێـخـەكو شـەوبـۆ ،
لەوێ ڕەیـحـانـەی بـۆنـدارو خـاڵ ، خـاڵ
لەدەوروپـشـتـی گـوڵدانـی قـەشـەنـگ
پـەپـولە هـەنـگـی ڕاو ئـەنـا بـە بـاڵ

لێرە «نەی» لەوێ «جازو» و «پیانۆ»[٢]
لێرە «مەی» لەوێ «بەی» و «پرتەقاڵ»
لێرە ئافرەتو لاوی خوێن شیرین
لەوێ ئافرەتو کچی نەو نیهاڵ
شەقەی پێڵاوو تپەی سەماکەر
دەنگیان ئەداوە لەچوارگۆشەی ماڵ
دەمێ «ڤالس» دەمێ نەخشی «کەلەکێت»
دەمێ «دانس» دەمێ ئاوازی «کۆڕاڵ»
هەرلاوێ بەجێ هێنانی سەمای
هونەروەرێ بوو، لە هونەرا قاڵ
لەکاتێ کە یاد لەمێشکی کەللەم
ئەجولاوە وەك ژووژكەو قرژاڵ
لەکاتێکا هەست لەڕەگی جەستەم
گاگۆڵەی ئەکرد هەر وەکو مناڵ
ئا، لەو کاتەدا، لەپڕێکەوە
چاوم هەڵێنا بەرەو جێی بەتاڵ
دڵبەرێکم دی لەشێوەی خەیاڵ،
لەشێوەی پەریی ئاسمانی ساماڵ
لەهەردوو گۆنای تریفەی چرا
ئەبریقایەوە، تیشکی ئاڵو واڵ
نزیك کەوتەوە لێم بە ئاسپایی
بە لێوی ئاڵو بە نیگاهی کاڵ
نەختێ ڕاوەستا، پاشان بەچوستی
جێی خۆی کردەوە لەکورسی بنپاڵ
دەمی کردەوە ئەستێرە تۆقی،
لەحەیفان خونچە خۆی نێژت لەنێو چاڵ

وەی ! ئـەمـە چـی‌یـە ؟ چی دیـمـەنێـکـە ؟
چی پـەنجـەیـەکـە ؟ چی نـاز ؟ چی دەلال ؟
چـی نـوشـتـەیـەکـی گـیـان‌و دڵانـە ؟
چی ڕازێـکـە ؟ چـی تـەلیـسـمـێـکـە زاڵ ؟
ووتـی : ئـاوارەی ؟ ووتـم : ئـا ، بـەڵێ
ئـاوارەم بـە دەسـت کـونـدەبـۆو سیـسـاڵ
ئـاوارەم لە خـاك ، لەووڵاتـی خـۆم ،
ئـاوارەم لە داك لە مـام‌و لە خـاڵ
بـۆیـە ئـەمـبـیـنـی بـە تـاق‌و تـەنـیـا ،
بـەبـێ هـاودەم‌و هـۆگـرو هـەڤـاڵ
سـیـسـاڵ لەدەنـگـی زەنـگـی نـایـابـم
کـۆڵداره هـەرواش گـوجـیـلەو گـەمـاڵ
چـونـکـە مـەڵێـکـی خـاوەن هـەڵوێـسـتـم
چـونـکـە ئـەخـوێـنـم بێ درۆو فـیـشـاڵ
ئـاوازی خـۆشـم لە گـوێی بـاڵـنـدان
دەنـگ ئـەداتـەوە وەك دەنـگـی شـمـشـاڵ
ووتـی : پـێـکـەنـە ، ووتـم : نـاتـوانـم
ووتـی : لەبـەرچـی ؟ ووتـم : خـەمـی تـاڵ !
ووتـی : خـەمـی تـۆ ئـەوەنـدە تـاڵە ؟
ووتـم : تـاڵـتـره لەژاراوی ژاڵ
ووتـی : بـنـۆشـە بـەبـۆنـەی شـادی
بـەبـۆنـەی مـن‌و جـەژنـی «کـەرنـەڤـاڵ»
لەبـیرکـە خـەم‌و تـەم‌و نـاڵەنـاڵ
چـیـتـە لەخـەم‌و تـەم‌و نـاڵەنـاڵ ؟
ووتـم : ئـەم مـەیـە خـەم نـاڕەوێـنـێ
بـیـرێـژەوە نـاو قـاپـی کـریـسـتـاڵ

ووتـی : کـەواتـەخـرپـەی دڵی تـۆ
لێئـەدا هـەردەم بـۆ کـێـوی جـەنـجـاڵ
بـۆ بـەفـری سپیو لوتکـەی گـەردن گـەش ،
بـۆ تـاقـگـەی «گـەلی» و ڕێـژاوی «بێـخـاڵ»
بـۆ چـاوگـەی وەکـو ئـاوێـنـەی ڕۆنـدار ،
بـۆ ڕێـژگـەی سـاردو جـۆگـەڵەی زوڵاڵ
بـۆ کـۆچـەرانو ڕەشـمـاڵی سـەرڕێ
چـیت دیـوە ئـاخـۆ لە ڕێـگـاو ڕەشـمـاڵ ؟
ووتـم : ئـەدی چـۆن بـۆ نـیـشـتـمـانـم
بـۆ زەویو زاری پـڕ لە کـشـتـوکـاڵ
پـڕ لەهـەیـاسـەو پـاشـەسـەری زێـڕ ،
پـڕ لەگـەردانـەو گـوارەو خـرخـاڵ
پـڕ لەچـارۆگـەو تـارای زەردو سـوور
پـڕ لە سـەرپـۆشو ڕووبـەنـدو دەسـمـاڵ
ووتـی : کـەواتـە هـیـچ لەبـیر نـاکـەی
ووڵاتـت هـەتـا بـە سـامـانو مـاڵ
ووتـم : مـاڵ ئـەڕوا نـاوبـانـگـی خـاوێـن
ئـەمـێـنـێـتـەوە ، نـایـدەم بـە ڕیـاڵ
ووڵاتـم ئـەوەی بـەهـەشـتـی ژیـنـە
ئـەیپـەرسـتـم وەك بـتپـەرسـتـی لاڵ

هەولێر : ١٩٥٦

---

(١) نامەی برادەرێکی ئاوارە بوو
بە دەستکاری‌یەوە کردوومەتە کوردی .
(٢) جازو پیانۆ : دوو چەشنە مۆسیقای ڕۆژئاوایین .

کەژاوەی بەهار

لەچیمەنزاری گوڵزاری بەهاری شاری ناودارم
ئەوەستم وەك نیگارکێشێ لەعاست نەورۆزو ئادارم
ئەگێڕم چاوی ئەندێشەم لەتابلۆی نەخشی سەد ڕەنگم
ئەبینم خۆری ئاسایش بڵێسەی دێتە ئاهەنگم
لەبەندەندا دیارە هەروەکو بووکە زەری وایە
چ شۆخێکی دڵارامە ؟ وەکو شۆخە پەری خوایە
سەرنجی وورد ئەدەم ئاسۆ لەهەر لا هێمنو زاڵە
سەرانسەر پڕ لە باڵندەی سیاەو قاوەییو ئاڵە
ئەبینم کۆتری شەیدا بە چەپڵەی شاپەڕو باڵی
بە تەقڵەی یەك دوا یەکی ئەلاوێنێ گوڵی ئاڵی
نیشانەی ماف پەرستانو دروشمی ئاشتی خوازانە
ئەمن واتێ ئەگەم وایە ، پەیام نێری نیازانە
سەرنجی وورد. ئەدەم دەورەم لەهەرلا پڕ زەماوەندە
سەراپا پڕ لەئاوازە ، پەیاپا پڕ لە گۆڤەندە !
بەرەوڕوم هێڵێ کێشاوە ، کرِوکپ پەلکەڕەنگینە
دەسەیری نێوچەوانی کە ، بزانە چەندە سەنگینە
وەکو تارای خوداوەندی جوانی ئاڵو والایە
بەشێوەی پەیکەری کۆکان قەشەنگو بەرزو بالایە
وەکو تاقی قەراڵیچەی دڵان بەم چەشنە هەستاوە
بەرامبەر پەنجەرەی گەردوون لەسەر ئەم عەردە وەستاوە
ئەوەندە کاری کردۆتە خەیاڵم ڕەنگی بێ ژەنگی
لەباتی ڕیشە پێنووسم ئەکێشێ دیمەنی شەنگی
ئەویش وەك مەشخەڵی نەورۆز لەئاسۆدا جەڤەنگێکە
ئەویش بۆ میللەتی پیرۆز وەکو گڵپەی پەڕەنگێکە[1]

لەژێـرىدا مـەلى شـادى بـە شـانـازى ئـەچـرکێنـێ
بـەدەنگی زەنگی ئـازادی هـەمـوو ڕازی ئـەدرکـێنـێ
لەگـەڵ پۆلی گـوڵەندامـان لە بـەزمو ڕەزمو گـەشت دایـە
لەگـەڵ چینی دڵارامـان لەنێـرگسجـاڕو دەشـت دایـە
تـەماشـای کێ ئەکـەم هەر چیئـەبینمهەر وەهـا شەنگـە
ئـەگەر جێـژەنگە یـا ڕەنگە ئـەگـەر ئـاوەنگـە یـا پـەنگـە
کەیفگەی سەوزی مەینۆشان ئەوەندە مەستو پڕ جـۆشە
ئـەوەی نەی دیبێ نـازانی چ مەڵبـەنـدێکی ڕوو خـۆشـە
لەژێـر فەرمـانی (باخـۆس)ی گەواهی مـەی گـوسـارانـە
لەسـای لوتکـەی جـوانیدا سـەرنـج ڕاکێشی یـارانـە
هەوارگەی کام ڕەسەن حـۆری ، تەلاری کـام نیگارێکـە ؟
چ بێشـە ، یـا چ قـالیچـە ، چ نـەخشی کـردگـارێکـە ؟
ئـەبینم پڕ بـە دوو چاووم تـروسکەی خـۆری هەڵهـاتووم
دیـارە هـەروەکـو ڕەنـگی گـزنـگی ڕۆژی داهـاتـووم
کە شەو دێ مانگی پرشنگدار لەسەر ڕووی ئاو وەکو جـامە
بڵێسـەی کوڵی ئـەستێـران لەشێـوەی بـووکی ئیلهـامـە

درەختی سەر شەتاو سەف سەف خەونگەی خۆشەویستانە
نـەهۆمی هـەر وەکـو ژووری پـەریگجـوانی پـەرستـانـە
ئـەوەی من پـڕ بـە دوو دیـدەم ئـەبینم هـەر سپیو ئـاڵە
ژیـانێکی گـەلێ خـۆشـە نـەوەك هـەنـدێ ئـەڵێن : تـاڵە
لەبـەروەی هێنـدە خـاوێنم دڵم شـەوبـۆی بـەهـارانـە
چـریکەم نـۆتەیـە ، هـەستم نـەوای سـەمتـورو تـارانـە
ئەگەرچی جار بەجار تیژم لەعاست «دەحاك» و «نەمرود»م
بـەلام ئـاواش لەگـوێی لاوان وەکـو شمشـاڵی داودم !
کـەمەنجـەی دەستی گۆینـدان لەتاسـەی زەنگی بـاڵدارم
چـەقیـوە هـەروەکـو نـاخی پـەڕنـدەی بـاخی بـۆنـدرام

ژەنەی نەی ژەن لەئاهەنگان سروودی دڵنیایی مە
هەموو دەنگێ لە دەردەنگان دروودی میدیایی مە
شەریتی هەستو ئەندێشە لە یەکەم ڕۆژی دونیادا
بە ڕووی ئەم گیانە ئاڵاوە وەکو یاقوت لە دەریادا
نی یە سازێ وەکو سازم دەریخا سۆزو ئاوازی
نی یە ڕازێ وەکو ڕازم بدرکێنێ بە شێوازی !
تەماشای کونجی گیانم کە ، نی یە بێجگە پەرستگایێ
وەکو بتخانە هەستاوە لەوێ ، هەر وەك نوێژگایێ
کەژاوەی خاتوو «عەشتار»و توێڵکی خوشکە «ڤینۆس»ە
سەرو چاوەی خەیاڵی خەست ، هەوێن خانەی هەوێن لێسە
سەماگای شەنگە «ئیلات»و نەخشگای مەنگە «ساڤوێە»
پەناگای هەستیارانو هونەرخانەی (ئەپۆلۆ)یە
هەزار تەقسیمو سەد پیكو هەزار (هارمۆنی) تێدایە
لەسەر شانۆی هونەرمەندان هەزار (سیمڤۆنی) لێدایە

لەگەڵ دەرچوونی خۆری حەز لەئاسمانی درەوشاوان
پیشانگایەکە بۆ لاوان ، لەوەرگایەکە بۆ چاوان
لەدەورەی پۆلێ دلداران هەموو سەرخۆشو سەرسامن
لەگەڵ تیپی بریندارانی خەریکی زایەڵەو جامن
بەهاران چین بە چین دێنە تەماشای کۆشکی ئاینی
لەوێ توتکەو فەرامۆشن بەرامبەر لانکی زایینی
لەهاوینا بە گەرمایێ ، لەزستانا بە سەرمایێ
لەپایزدا کە گوڵ ڕۆیی ، چەمەن گریا لەهەر لایێ
هەموو دێنە پەنای داری ، پەنای گوڵزاری نازداری
پەنای باڵداری شاکاری ، هەواری پاكو بۆنداری
ئەگێڕن پەنجەیان یەك یەك لەسەر مێرگی درەوشاووم
ئەبەستن چەپکی ڕەنگاو ڕەنگ لەبیستانجاڕی نەخشاووم

ئەنێرن بۆ خوداوەندی جوانی مێخەك و شەوبۆم
ئەڵێن پادەشتی گەنجانە بەرامەی نێرگزو هێرۆم
ئەڵێن مژدەی جوانانە گوڵاڵەی ئاڵی ئینجانەم
هەناسەی بێ زیانانە هەناسەی شەستپەڕی یانەم
تریسکەم ئارەقە بۆیان ، وەکو ئاوی ژیان وایە
ئەوەی تامی بکا جارێ پەرۆشی ئارەقی خوایە
ڕەوشتی ناخی نایابم لەنێوی‌دا نیهادێکە
نی‌یە هاوتای لەپاکی‌دا نیهادی ڕوو گوشادێکە

لەزێری ڕۆژو ئەستێرەم ، لەزیوی مانگی ڕووناکم
لەئەم نرخانە خولقاوە هەناوی پاکژو پاکم
لەمەولا ڕوو لەخەم ناکەم بەرەو ئامانجی پیرۆزم
ئەنێم هەنگاوی گورجانە لەڕێگەی میللەت و هۆزم
بەرەو دەربەندی ئاواتی وولاتم زۆر بە چالاکی
ئەڕۆم تاکو لەئەنجاما ئەبینم ڕەنگ وڕووی تاکی
سەراسەر پاکی ڕازاوە بەخەرمانەی گوڵەندامی
بەڕەیحانەی مەی‌و جامی بە پەروانەی دلارامی

وەنەوشی مۆر لەگەڵ بولبول ئەژی هەر وەك مەم‌و زینم
لەسەر یەك هێلّو یەك بڕوا وەکو فەرهادو شیرینم
پەپوولان قەف بەقەف دێنە بەزمگەی نێرگزولاڵە
ئەوەی زەردی ئەوێ زەردە ئەوەی ئاڵی ئەوی ئاڵە

لەئایین هەلبژاردن‌دا هەموو سەربەست‌و ئازادن
لەسای ئومێدو هیوایان هەموو بێ‌گەردو دڵشادن
لەمەولا ڕوو لەخەم ناکەم ئەڵێم : ئەی خەم بڕۆ لادە
ئەمن بۆیە ئەژیم تاکو ببینم هەر دڵێ شادە

لە بەندەنـدا لەگەڵ دەسـتەم نەمـامی شـادی ئەڕوێنـم
لەگوڵشەندا لەگەڵ بەستەم گوڵی ئـازادی ئـەدوێنـم

نی‌یـەهێزێ لـە دونیـادا بەدوورم خـا لە ئـامـانجم
نی‌یە تینـێ کەڕاپێچـی بکا خەرمـانـی قازانجـم

لەگەڵ دەرچـوونی خۆری جەژنـی ئـاواتم لەسـەر شاخان
بەتەققەی پێ‌ی‌و شەققەی چەپڵەو پەنجەم لەنێـو بـاخـان

ئەگێـرم چۆپێ شـەنگتـر لەچۆپـی ڕۆژی زاوایـم
نەبێ وێنـەی لەئـاهەنگی گرنگـی دێ‌و ئاوایـم

نەبـی وێنـەی لەشەنگی‌دا ، لەبـەزمو ڕەزمی گەنجـی‌دا
نەبێ کەس خـۆی لەڕەنگی‌دا ، لەبـازاڕی تەونجـی‌دا

ئەگەرچی شەستپەڕی تافی جوانی مـن سـپێرا خـاك
بەڵام ئێسـتا لەگوڵزارم ئەڵێمـە گـوڵ ڕنـەرهۆکـاك

ئـەمـن هەردەم بـە دڵپاکـی ئـەژیم لێـرە لەڕووناکی
ئەگەر پێت خۆشـە خەمناکـی ، دەبا بۆتۆبـێ خەمناکی

---

(١) پەڕەنگ : پشکۆ .

(٢) عشتار : خوداوەندی خۆشەویستی‌و جوانی‌یە لەلای گەلەکانی (ساقۆ) بەرامبەر بە (انینا)یە بەلای سۆمەری‌یەکانەوە .

(٣) باخۆس : خوداوەندی مەی‌نۆشانە بەلای یۆنانەکانەوە .

(٤) ئەپۆلۆ : خوداوەندی شیعری یۆنانی‌یەکانە .

بەرهەمە چاپکراوەکانی شاعیر بەزمانی کوردی :ـ

- بەهەشتی دڵداری (شیعر) کرکوك / چاپخانەی الشمال ـ **١٩٥٧** .
- لافاو (شیعر) کرکوك / چاپخانەی الشمال ـ **١٩٥٧** .

بەرهەمە چاپکراوەکانی بەزمانی عەرەبی :ـ

- من الماضی (شیعر) / چاپخانەی الشمال ـ **١٩٥٨** .
- شبابة الالم (شیعر) موسل / چاپخانەی موسل ـ **١٩٥٨** .
- همسة العشاق (شیعر) بەغدا / چاپخانەی سعد ـ **١٩٦٨** .

صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران
کتابخانه
مرکز مهاباد

من مطبوعات الامانة العامة
للثقافة والشباب
في منطقة كردستان للحكم الذاتي

ابتسامة الطبيعة

« شعر »

نرخی (١٢٥٠) فلسه

پيربالّ محمود

1984

مطبعة علاء ـ الوزيرية ـ هاتف 4224915

رقم الايداع في المكتبة الوطنية ببغداد (١٦٤) لسنة ١٩٨٥